

קונטרס

הבינוני

**פרשת
תולדות
תשפ"ה**

שנה ז'
חוברת ז'
גליון 338

שיעורי

**הרב שמעון
שפיצער שליט"א**

קול הבינוני

718.686.8300 ארה"ב:

0204.586.2115 בריטניה:

03.300.0223 בלגיה:

072.257.7726 ארץ ישראל:

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל נפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימיל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 03.3096216
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח העניינים

מדור אמונה ובטחון שיעור רס"ג

יום שלישי פרשת חיי שרה י"ח חשוו תשפ"ה

ה הכוח שלא להיסחף אחר המצבים השונים

מדת ההשתוות של הצדיקים | האדם מושפע מהמצבים השונים | תמים תהיה עם ה' אלוֹקִיךְ | העולם מתעתע בבני האדם | תפקיד האדם לקבל מלמעלה ולהשפיע | כשהמלמד מושפע מהילדים | כשהאדם מושפע מהמצב | עוצרים ומחשבים מסלול מחדש | כך מתקנים את העולם | כשהאב צועק והבן אינו מבין | אומנות ההשפעה על אחרים | משנים את האוירה בחדר | שכנוע בעשר דקות - מעשה שהיה | אב אינו צריך להיות מחנך | משפיע אינו צריך להיות מושלם | שינוי האוירה בגיא צלמות | כך מוציאים אנשים ממוות לחיים | תעלולים בכל הזדמנות אפשרית | אל תאמר גברא רבה אנא | ונסו יגון ואנחה | הרצון לשנות את המצב | אוירה של שמחה בבית החולים | מוציאים את האויר מהבלון

יום רביעי פרשת חיי שרה י"ט חשוו תשפ"ה

יח הדרך לזכות לשפע בכל מכל כל

טעם עולם הבא | ברכת ה' כוללת הכל | בידי האדם לצמצם השפע | הברכה נתפסת במחשבת האדם | תפילה באופן שמצמצם את השפע | ברכנו אבינו באור פניך | האבות שאיירו את השפע בצורת מקורו | שפע בכל העניינים בתוך נסיונות החיים | ויתן לו את כל אשר לו | בכל אשר יעשה יצליח | ויהי איש מצליח | איזהו עשיר השמח בחלקו | כי חנני אלוֹקִים וכי יש לי כל | בנקודה של חיות כלול הכל | חבל לא לממש את הפוטנציאל | הקב"ה אינו נותן לחם וביצים

מדור שבת קודש שיעור נד

יום חמישי פרשת חיי שרה כ' חשוו תשפ"ה

כז השבת מלמדת את האדם להרגיש שלא חסר לו כלום

לא תעשה כל מלאכה | כאילו כל מלאכתך עשויה | בשבת קל להרגיש שאין שום חסרון | הנאה של קרבת אלוֹקִים | בשבת לא חושבים על החסרונות | בשבת רואים שאין חסרונות | תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו | מה שיש מגלה על מה שאין | מנצלים את הפוטנציאל שבשפע | ועל הכל אנחנו מודים לך | עבודה של חול ועבודה של שבת | הפיכת עשייה גשמית לרוחנית | מטפסים על הסולם עד לשמים | שים שלום לאחר ברכת מודים דווקא

יום ראשון פרשת תולדות כ"ג חשוו תשפ"ה

האדם מצווה להתנהג בצורה נורמלית - מתי, איך וכיצד? לז

אדם נורמלי בלשון בני אדם | תורה היא ולתלמוד היא צריכה | איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם | רחמים למבעי על רוא דנא מאת ה' | כל שרוח הבריות נוחה הימנו | הדרך למדוד יופי | האומנות להתייצב בדרך האמצע | שביל הזהב בין הקמצנות והפורנות | להיות נורמלי ולא מושחת | תפארת לו מן האדם | רוח המקום נוחה הימנו | מוח ולב, קור וחום, לא ישובו | מעלת הנטייה אינה נפסדת | הנורמליות של יראי ה' | השלמת מדת התפארת של יעקב | זהירות לא להראות את השוני | תתן לראשך לויית חן עטרת תפארת | לומדים מן הצדיק בלי לחקותו | תוכו אכל קליפתו זרק

יום שני פרשת תולדות כ"ד חשוו תשפ"ה

הדרך לעשות שתהא רוח הבריות נוחה הימנו מח

רוח המקום ורוח הבריות - מי בראש? | אי אפשר לרצות בני אדם | ברצות ה' דרכי איש גם אויביו יושלים אתו | זה לעומת זה עשה אלוקים | תיקון המדות בשבילו בלבד | הצורך במילות עידוד וחיזוק | אין אדם יכול לגרום לפלוני שיאהב אותו | ואת רוחי אתן בקרבכם | רוח המקום משתקפת ברוח הבריות | מוחאים כפיים ובלב צוחקים | מתמיד על חשבון כיבוד הורים | גאות אדם תשפילנו | מצוה שאי אפשר לעשותה על-ידי אחרים | שלא יהיה מגטי הרוח | עבודת ה' תוך כדי דריכה על אחרים | הדרך אשר ילכו בה | תפיסת המוח קובעת

מדור אור החיים הק'

ליל שישי פרשת תולדות ג' כסליו תשפ"ד

טיפוח השורשים שמתחת להתנהגות החיצונית נט

באמצעות הברכות יתהפך לטוב | איש אשר כברכתו ברך אותם | כך מחמיאים לילד | יכולת הסברה מועילה להבנה | היכולת לתאר התנהגויות | חקירת הגורם להצלחת התפילה | ההכנה מאפשרת לנפש להיות פנויה

מדור שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת תולדות ל' חשוון תשפ"ג

הצלחה בתורה תלויה בפתיחת הלב סג

יהא רעווא קדמך דתפתח ליבאי באורייתא | ויתרוצצו הבנים בקרבה | המלאך לומד תורה עם העובר | מלמדו פירוש חדש לתורה | הכנה לקראת ישיבה של מטה | שלא יהא לבך חלוק על המקום | שלוש דרגות של לימוד | כל הנבראים נבראו בחפצם | האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם

ליל שישי פרשת תולדות ל' חשוון תשפ"ג

קנאה מעוררת באדם כאב אישי סז

ויקנאו 'אותו' פלשתים | קנאה היא גלות | קנאה אינה עתידה להשתנות | קנאה מזכירה לאדם את חסרונו | עצה לריפוי הנפש | קנאת סופרים תרבה חכמה | מתנת הכאב

מדור אמונה ובטחון

שיעור רס"ג

יום שלישי פרשת חיי שרה י"ח חשון תשפ"ה

הכוח שלא להיסחף אחר המצבים השונים

ישראל שהכריח אותו לרדת למצרים, לקיחת שרה לבית פרעה, ההמתנה הארוכה לבנים, וכן הלאה. ובכל זאת, אברהם ושרה היו בתמימות ולא הרגישו שהם עוברים בכלל קשיים. יש ששואלים את האדם לשלומו, והוא משיב: אוהו, אני מתמודד עם קשיים גדולים. אברהם ושרה לא הרגישו כך. הם נסעו בדרכם בלי לעצור בתמימות נפלאה.

הוא מוסיף שם שזהו פירוש הפסוק (משלי לא, יב) "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה", כי ירא ה' מרגיש שכל מה שנעשה עמו כל ימי חייו הוא טוב ולא רע ולכן אין נעשים שינויים בנפשו. בהמשך דבריו הוא מפרש שזהו ביאור הציווי 'תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ' (פרשת שופטים יח, ג), ששינויי המצבים לא ישפיעו עליך להרגיש שאתה עולה ויורד, יעלו שמים ירדו תהומות, אלא תתקדם הלאה בדרכך.

האדם מושפע מהמצבים השונים

לפי משמעות הדברים, מדובר במדרגה רמה ונשגבה ביותר. האבות הקדושים באמת הגיעו למדרגות גבוהות שאין לנו כלל השגה בהן. עם זאת, כשנעמיק קצת וננסה להבין קצת את מהות יסוד הדבר, נוכל להפיק ממנו תועלת רבה. ראשית,

מדת ההשתוות של הצדיקים

ב'שפת אמת' (חיי שרה תרנ"ו) מביא מהמדרש (בראשית רבה נח, א): "יודע ה' ימי תמימים - כשם שהם תמימים, כך שנותיהם תמימים". לאבות הקדושים היתה המעלה שנקראת **תמימות**, ומה היא אותה מעלה? מבאר ה'שפת אמת': האדם הפשוט עובר שינויים רבים במהלך היום. המצבים השונים הפוקדים אותו גורמים לשינויים בהרגשים ובמחשבות: בתחילת היום הוא שמח, לאחר מכן הוא עצוב קצת, אחר כך נכנס למצב של 'מצות אנשים מלומדה', ובהמשך מתעוררים בו רצונות ותאוה להרבות הון - וכן הלאה.

אך האבות הקדושים היו שונים לגמרי. לא כדרך בני אנוש, המשתנים בכל יום, הם עמדו על משמרתם לאורך כל חייהם לא שינוי. אברהם אבינו, ברוב אהבתו להקב"ה, כל הרוחות שבעולם לא זזו אותו ממקומו, ועמד בתמימותו, ולא הרגיש כלל בכל מה שעבר עליו. על אף כל הקשיים והמהמורות, נשאר מיושב בדעתו ועומד על משמרתו, וכל יום עבד את ה' בשמחה ובטוב לבב.

ה'שפת אמת' מונה בפרוטרוט. היו לו כל-כך הרבה נסיונות. היה רעב בארץ

כדי להירגע, וממשיך הלאה בדרכך בשלווה ובישוב הדעת.

תמים תהיה עם ה' אלוקיך

דבר זה קיים בשני הכיוונים - לטב ולמוטב. למשל, כאשר הוא רואה שעניין כספי כלשהו מתחיל להתפתח, הוא מיד מתרגש. אך יש לו חכמת חיים ומבין שזה עדיין יכול להתמוטט אלף פעמים. ואף אם זה יצליח בסוף - לא מפני כך אני נעשה האדם המאושר ביותר בעולם, גם אם אני מחכה לזה זמן רב ויש לי חובות רבים שאני חולם לפרוע אותם. הוא מסתובב בבית הכנסת, הוא מסתובב בקרב משפחתו, ואין ניכר עליו כל מה שעובר עליו. הוא לא צריך שכולם יראו עליו מתי הוא שמח ועליו ומתי הוא לחוץ ומתוח. על זה מדבר ה'שפת אמת'. אל תהיה אדם שכל היום מושפע מהמצב החיצוני ומשתנה בנפשו ללא הרף. שמור על תמימות, שמור על יציבות - תהיה אדם נורמלי. זה מתחיל באופן של חכמת חיים, אבל אחר כך הוא לומד להשתמש בזה באופן הנכון, שהסיבה שהוא מתנהג כך לא תהיה מפני שהוא מסתיר ומעמיד פנים.

הרבה מאוד אנשים נחשבים כמומחים להסתרה. לא כל אדם רוצה שאנשים יידעו מהצלחותיו. אם הוא צריך להעמיד פנים, סימן שיש בנפשו תמורות גדולות אלא שבחוץ לא רואים אותן. העבודה איננה להעמיד פנים. **העבודה היא שבאמת יצליח להביא את נפשו לשלווה כזו אשר שורשה נעוץ באמונה ובטחון ובתמים תהיה עם ה' אלוקיך.** הוא יודע שהקב"ה מטיב ויוסיף להטיב. פעמים שהמצב נראה נורא ואיום, אבל כשהולכים לישון וקמים למחרת, רואים שזה לא ככה. **האדם צריך לשים לב שמה שהוא מרגיש עכשיו אינו בהכרח מתאר את המצב כפי שהוא.** אותו מצב, לא

ללמוד לשים לב מה אנו עושים במצבים השונים הפוקדים אותנו. שנית, ללמוד איך וכיצד להיעזר באותם זמנים.

כשאנו מתבוננים, יכולים אנו לראות שהאדם מושפע מאוד מהמצבים השונים. אם תשאל אדם: איך עבר עליך היום? יסקור את יומו ויאמר: תלוי על איזה חלק אתה שואל. היו זמנים במשך היום שהרגשתי יותר טוב, והיו זמנים שהרגשתי פחות טוב. הרי אין לו שליטה על הנעשה עמו במשך היום. כאן מתקשרים אליו לפרוע חוב ישן, כאן נשבר לו משהו, כאן מתקשר אליו מנהל הת"ת בקשר לבנו, וכן הלאה. יותר מזה, אם נשאל אותו בבוקר: איך ייראה היום? יענה ויאמר: אין לי מושג. אני מקווה שהכל יהיה טוב בעזרת ה', אבל איך אוכל לדעת מה יזדמן לי? אולי אדם צעיר, לא קולט עדיין, אבל מי שכבר התבגר קצת, אומר לעצמו: זו אחת מהסיבות שאני מתפלל בבוקר, כי אני יודע שמגיע יום חדש ואיני יודע מה יביא עמו, והריני מתפלל שהש"ת יעזור שיהיה שפע רב וטוב נגלה.

כל זה נובע מכך שהאדם נוטה להיות מושפע ומתפעל במידה רבה מכל מה שמתרחש סביבו. אך ישנה עבודה שהאדם צריך ללמוד אותה - עבודה שאמנם מובנת היטב מתוך חכמת חיים, אך בהמשך עליו להתרגל לקיימה לא רק מתוך חכמת חיים אלא גם מתוך עבודת ה'. **האדם חייב להתלמד שלא לאבד עשתונותו לנוכח הדברים המתרחשים סביבו.** אם סביבך מתרחש דבר מפחיד או נורא, אין זה אומר שעליך להישטף באותו גל. יש אנשים שמתרגשים כאילו קרה דבר עצום, ואחר כך נשברים לגמרי ברוחם. אך אינך צריך להיות במקום הזה. קרה מה שקרה, אבל יש לך עניינים בתורה שאתה חוזר עליהם במחשבתך. אתה מתלמד מה לומר לעצמך

יהיה נשיא ומה בכך? **המשך בדרכך ואל תהיה מלא בתמורות ושינויים. 'תמים תהיה עם ה' אלוך'.** את כוחות נפשך **תשקיע במה שבאמת חשוב.** זהו היסוד מקופיא. אל תהיה כל-כך מושפע מהמצבים החיצוניים, כי **מה שבאמת משפיע עליך זה האמת, התורה, האמונה והידיעה שהקב"ה מנהיג את העולם,** ולכן **לא כל דבר צריך לעשות בך שינוי.** נדמה לך שזה סוף העולם, אך אינו כן, כי **בין כה וכה, הקב"ה הוא שמנהיג את העולם.** נדמה שזה כוחי ועוצם ידי, ואינו כן, אלא **הקב"ה מנהיגו. אני נמצא בזרועותיו של הקב"ה...**

תפקיד האדם לקבל מלמעלה ולהשפיע

נבאר בהרחבה: ידוע שכל העולם בנוי בסדר של משפיע ומקבל. כל העולמות בנויים באופן זה. עולם אחד משפיע על שלמטה ממנו. הכל בנוי על סדר של משפיע ומקבל וזה מה שבונה את העולם. זה מה שמביא פריה ורביה בעולם שיהיו תולדות ושדברים יגדלו ויצמחו. יש פירות, יש מה לאכול. יש גשם, יש ארץ, ואם בני ישראל מקיימים את התורה והמצוות, מגיע שפע. הארץ מקבלת את השפע, והארץ תתן את יכולה. זה עובד.

ובדרך עבודת ה': **הקב"ה נתן ליהודי כח להשפיע** על ידי התורה והתפילה וגמילות חסדים וקיום שאר כל המצוות. **המעשים שהוא מקיים מעוררים את השפע ואחר כך השפע יורד למטה ומצמיח.** הכל הולך בסדר של משפיע ומקבל. והנה התורה אומרת לאדם: **עבודתך היא שתקבל רק מהקב"ה בעצמו, וכשאתה מגיע אל כל הדברים מסביב, אתה תהיה המשפיע.** דוגמא לדבר: העולם צריך שפע, דברים צריכים לצמוח. **הולך האדם ומתפלל לה' ומאמין בו ומקבל כל מה שהוא עושה עמו**

השתנה כלום, אבל ישנת בלילה ובבוקר ראית שיש לזה עוד צדדים ושזה לא כל-כך נורא. אם כן מדוע אתמול צריך היית לצאת מהכלים? תחשוב לאחור: כמה פעמים, כשקיבלת בשורה, לטוב או להיפוך, איבדת את עצמך לגמרי, ואחר כך, כשחשבת על הדברים שוב - חזרת לעצמך. אם כן מי אמר שבשעות הראשונות או ביום הראשון באמת צריך להתאבל על המצב?

העולם מתעתע בבני האדם

האדם צריך להרגיל את עצמו לכך שהמצבים מסביב לא ישלטו עליו עד כדי כך שהוא ייסחף אחריהם וימשך לתוכם עם כל סערת רגשותיו. זוהי עצה פשוטה של חכמת חיים, והיא גורמת לכך שהאדם יצליח הרבה יותר, פי כמה וכמה. מה גם שכאשר **האדם מתלמד לעשות זאת נכון, ממילא מתמעטות הטעויות שלו, וחיי משתנים לטובה בצורה ניכרת.** הרי ככל שמתבגרים רואים שמה שהיה נראה כל-כך נורא, לא באמת היה כל-כך נורא. בכל אופן העולם מתעתע בנו. אם כך, למה לתת לעצמך להיסחף מהאווירה החיצונית ולהיות מושפע ממנה? דמיין שמישהו מנסה לפגוע בך פעם אחר פעם. בפעם השלישית או הרביעית אתה כבר קולט - הוא פשוט נהנה מזה. וכי עלי לשתף פעולה עם השגעונות שלו? במקום זאת, אתה מחייך בביטול וממשיך הלאה בדרכך. אז הוא אמר... זה בדיוק מה שהעולם עושה - הוא מנסה למשוך אותך עם שגעונותיו. ראינו את זה לאחרונה בבחירות בארה"ב. השגעונות הללו הרי חוזרים על עצמם שוב ושוב. בפעם הראשונה, אולי אפשר להבין - היית צעיר, נסחפת כל כולך בלהט הבחירות, היית בלחץ נורא. אבל עכשיו? הרי זה חוזר על עצמו. עולם כמנהגו נוהג. עזוב את זה - פלוני יהיה נשיא, אלמוני

ילדים. הוא צריך להיות כאן המשפיע. הוא צריך לעזור לילדים, ללמדם מדות טובות, להחדיר בהם יראת שמים, לספר להם את הפרשה, ללמוד אתם משניות. והנה מה תפקידו כשהוא רואה שני ילדים מתקוטטים? - הוא גנב ממני את המשניות, הוא התיישב במקומי... אם הוא משפיע, הוא קורא לילד ונותן לה לטיפה בלחיו - בא ואעזור לך לשבת יפה וה' יהיה בעזרונו. הוא משליט את רוחו על המצב. הוא משפיע. ואפילו כשהמצב אינו קל. חם שם. כל הילדים צועקים שחם. מה הוא עושה? הוא אומר: אוי, באמת לא קל. אני מרגיש בקושי שלכם. אך דעו לכם שלפום צערא אגרא. ננסה לראות מה אפשר לעשות, אבל בינתיים בא נלמד מתוך הדחק. הוא משנה את האוירה, הוא משפיע מרוחו עליהם.

אך מה קורה אם הוא נכנס לכיתה ושומע את כל הילדים צועקים שחם להם, ובמקום להשליט את רוחו עליהם, הוא מתפעל מהם. הוא מרגיש שאין לזה פשט. מה פלוני חשב? כבר דיברתי עם מנהל המשק, עשר פעמים אמרתי לו שהמוזן לא פועל כמו שצריך. הוא לא שומע מה שאני מדבר אליו. אינני יכול ללמוד עכשיו. לא יכול. אי אפשר ללמוד ככה ילדים. אמור לי את האמת! אפשר ללמד ילדים בכזה חום? הוא מאבד עשתונות. אה, שלום עליכם! מלמד זה נעשה מושפע מהמצב. הוא עכשיו בבחינת מקבל, וזה במקום לעמוד על משמרתו ולומר: על אף שקשה לי ועל אף שהילדים מתלוננים, **מתפקידי שלא להיסחף אתם, אלא לחשוב מה שהקב"ה רוצה ממני עכשיו.** האם הקב"ה רוצה שאתמרמר עכשיו? ברור שלא. כי אם אני מתמרמר עכשיו, אני נסחף אתם, וכיון שאני נסחף אתם, אינני יכול להשפיע עליהם. מוטל עלי להפשיר את האוירה, לזרוק לאויר איזו בדיחה ולהפוך את כל

וזו דביקות, אך בצורה כזו שהקב"ה משפיע והוא המקבל, וכיון שהוא מקבל, נעשה מזה תולדות והעולם מקבל את השפע שהוא צריך. נמצא **שלגבי הקב"ה הוא מקבל, ולגבי העולם הוא משפיע.** או כפי שהביא ה'נועם אלימלך' (פרשת בהר) בשם אחיו הרבי ר' זושא זיע"א על הפסוק (בהר כה, כ) וכי תאמרו מה נאכל, שכאשר יש לו לאדם אמונה נכונה, הוא עומד תחת הציניורות ומקבל לשלוש שנים כל מה שהוא צריך. אכן כשהאדם מתנתק ואינו עושה את עבודתו כי יש לו דאגה ופחד, אינו מקבל מהקב"ה וממילא אינו עושה את תפקידו ואינו מביא שפע לעולם, ולכן צריך הקב"ה לצוות את ברכתו באופן מיוחד. עכ"פ **תפקיד האדם הוא שיקבל שפע מהקב"ה ויביא אותו לעוה"ז, שהוא יהיה המשפיע כאן בעולם.**

כשהמלמד מושפע מהילדים

ומה קורה כשהאדם אינו עושה את תפקידו? **הוא נהפך ממשפיע למקבל.** במילים אחרות: במקום להאמין ולהתחבר לה' ועל-ידי כן להביא שפע, הוא אינו חושב מהקב"ה אלא מסתכל על העולם ואומר: אוהו... אפשר להרויח כאן הרבה כסף. הוא מתחיל לחשוב שהעולם יכול לעזור לו. אני אמכור, אני אעשה, אני אפעל. הוא שוכח מהקב"ה ורוצה לנצל הזדמנויות. **הוא רוצה לקחת מהעוה"ז. הוא נעשה מושפע מעולם הטבע.** הוא אומר לריבונו של עולם: טוב לי ככה, מצאתי כאן מטמון גדול. אינני צריך להתפלל, אינני זקוק לאמונה, היום אני מסודר. הקב"ה שואל אותנו: מי נתן לך? הן תמיד אתה בא אלי ומתפלל ומבקש: ברך עלינו את השנה הזאת ותן טל ומטר לברכה. והוא משיב: היום מצאתי מקור אחר. נהפכתי למקבל מן העולם. כך הוא נראה כשאינו משפיע לעולם אלא מקבל ממנו.

נעבור לדוגמא מעולם אחר: מלמד

עוצרים ומחשבים מסלול מחדש

השאלה היא מה עושים לאחר מכן, כשמתעוררים וקולטים - אוי! איני יודע אם אני חושב עכשיו נכון. הדרך הנכונה היא **שהאדם יעצור, יתבונן במצבו**, ויאמר לעצמו: למה לי להיות מושפע? הבה ואהפוך את עצמי ואהיה משפיע. **הבה אתבונן מה הן המחשבות הנכונות למצב זה. לבד אינני יכול לעשות כלום, אבל הקב"ה יכול לעשות כל דבר.** אני מתחזק ומתחזק וחוזר לקדמותי, ותוך כדי כך אני מדבר עם אחרים ומחזק אותם ואותי, ואני מביא רוח חדשה אלי ואל המצב. זה מה שהקב"ה רוצה מן האדם.

לא מזמן סיפר לי אחד שדיבר בטלפון בענייני עסקיו עם איש עסקים גדול שנחשב לו לידיד קרוב. פתאום אמר לו הלה: סליחה! אני חייב לנתק את השיחה. הוא שאל אותו: מתי אוכל להמשיך לדבר אתך? ואיש העסקים אמר לו: עוד מעט אחזור אליך, כעת אני חייב לעצור את השיחה. וניתק. כעבור דקות אחדות הלה חזר אליו: בא נמשיך מהיכן שעצרנו. הוא ביקש ממנו לדעת מה קרה, ואיש העסקים אמר לו: אתה רוצה לדעת את האמת? תוך כדי שיחתנו, הרגשתי פתאום שאני שקוע עמוק בכוחי ועוצם ידי. דיברתי אתך ואמרתי לך: על זה תדבר עם המזכירה שלי, ועל זה תדבר עם פלוני. נתתי לך עצות כאילו אני המלאך המושיע. ופתאום תפסתי את עצמי - הלו! איפה אתה? הרגשתי שאינני יכול להמשיך ככה את השיחה. זקוק הייתי לקחת הפסקה של כמה דקות. לקחתי הפסקה. התבוננתי שוב באותן מחשבות שהיהודי צריך לחשוב, והחזרתי את עצמי למקומי לבל אהיה מושפע מן המצב.

כך מתקנים את העולם

והנה דברי ה'שפת אמת' שופכים אור חדש על הכלל הידוע שהביא ה'מסילת

המצב הזה לצחוק, ובאופן זה לנסות בכל הכוח להשליט את רוחי עליהם.

כשהאדם מושפע מהמצב

על האדם לשים לב, שכל היום, אבל כל היום, הוא עצמו אותו מלמד. כלומר: בעצם הוא התעורר היום על צד ימין. הוא שמח, הוא הולך להתפלל, לומד קצת בחברותא, הולך לעבודה. בינתיים שום דבר מיוחד לא קרה היום. יעזור ה' שכל יום יהיה כך. עד... תשע ועשרים. אז זה קרה. הגיע הטלפון, הגיע האדם, פרשה שלימה. עכשיו זה התחיל. כעת הוא נמצא במצב האמור. העולם צועק: זה פושט רגל, זה לא בסדר, מישהו ברוגז עלי. כל פעם בסגנון אחר, אך הצד השווה שאתה מרגיש שהעולם הפסיק לחייך אליך. האדם שעמד מהעבר השני והתרגז עליך, נתן לך הסבר קטן על מה שהוא חושב עליך, ועכשיו נהפכת למושפע, כי זה מה שקורה לאדם במקרה כזה. הרגש שלו נוחת כלפי מטה בכל מיני אופנים. פעם זה כעס, ופעם זו עצבות, כי הוא אינו יודע מה לעשות. הוא אומר: איני ברוגז על אף אחד, אני פשוט לא יודע איך ממשיכים מכאן הלאה. הרגש שלו נפל. ופעם זה כוחי ועוצם ידי. עד עכשיו בעצם היתה לו אמונה. הוא פיזם לעצמו ניגוני סקולען, היה לו טוב, וכיון שנקלע אל המצב המתוח, מיד הרגש שלו נפל לכוחי ועוצם ידי, כי הרגיש שיש לו את הכלים להתמודד עם זה והושפע מהמצב. הוא אומר לחבירו: תאמר לו שידבר אתי, אני כבר אעשה סדר. בסדר? תאמר לו שיתקשר אלי. אבל תאמר לו שאני אמרתי לך. **הוא נופל לתוך התחושה של כוחי ועוצם ידי כי הוא הושפע מהמצב.** זה מה שקורה אתנו כל היום, אך הבה נגדיר את זה: עד לפני חמש דקות התקיים בו 'באלוקים בטחתי'. עכשיו כבר לא. הוא במצב שונה עכשיו. למה? כי הוא הושפע.

מפחיד, וזה לא אומר שאני צריך להיות היום מושבת. לתלות מודעה גדולה - היום אני לא עושה כלום. למה לא לעשות כלום. הוא מגיע, הוא מתחזק, ועושה מה שצריך. **זו אכן מלחמה. אבל הוא יודע שתפקידו שלא להיסחף אחר המצבים שבאים לעולם.**

ה'שפת אמת' מפרש שזו הכוונה להיות למעלה מן הזמן. זמן פירושו שינויים. יום, לילה, חורף, קיץ. זהו זמן. וזה היה הצמצום הראשון של הבריאה. בראשית. בראשית פירושו שיש תחילה וסוף. כשאומרים שהאדם נמצא למעלה מן הזמן, פירושו שהוא מנסה לעבוד על עצמו שלא להיות כל-כך חשוף לכל שינוי שקיים. הוא אומר בלב: לא קרה כלום - וממשיך הלאה.

כשהאב צועק והבן אינו מבין

אכן כל אחד צריך לנסות לעבוד על זה קצת מהמקום שבו הוא עומד, אבל **היסוד הראשון שנותן לו את הכח להתנהג כך מיוסד על אמונה ובטחון.** הוא צוחק קצת על המצב ואומר: זה לא בדיוק כפי שאני מרגיש עכשיו. הרגש שלי מגדיל את זה כאילו מדובר באיזה דבר גדול. הסתכל לאחור, הסתכל על הדברים הקודמים. זה לא עד כדי כך. האדם צועק, האדם שרוי בפחד נורא, הכל מפני שהוא דואג על העתיד. כמה פעמים קורה שהאב צועק על בנו צעקות איומות, והילד אינו מתחיל להבין - מה עשיתי? מה כבר עשיתי שזכיתי לכזו מנה? בסדר, קמתי קצת באיחור, אבל עד כדי כך? אחת מהסיבות שיש פער כל-כך גדול בין החטא ועונשו, היא מפני שהאב יש לו פחד כזה גדול מהעתיד. בעיני רוחו הוא רואה בחור בן עשרים וארבע שלא מוצאים לו שידוך. הוא רואה ילד

ישרים' (פ"א) שכאשר האדם מתקן את עצמו, הוא מתקן את כל העולם כולו. הקב"ה הוא אחד ושמו אחד. כל השינויים והתמורות הם אחיזת עיניים. הכל אחד, הכל טוב, ואין שום עליות וירידות. אך את העולם הזה שרובו רע כדאיתא ב**זוה"ק** (סבא דמפטיים)⁸ סידר הקב"ה באופן שיהיו בו שינויים. עצם המציאות של זמן מחולל שינויים. ערב, בוקר, וצהריים, אור וחושך, קור וחום. העולם הזה הוא מקום מלא בשינויים. כשאומרים שאתה יכול לתקן את העולם, פירושו **שכל פעם שאתה נזהר שלא לאבד עשתונות** ואתה שומר על עצמך להישאר רגוע על אף שמסביבך יש רחש בחש... אתה אומר לעצמך: **שיתרחש מה שיתרחש. אני יהודי** ואני מנהל את סדר יומי, **וכשאני מרגיש שאני מתחיל להיות מושפע** (ובוודאי זה קורה אצל כל אחד מאתנו), **אני מתחזק באמונה ועושה כל מה שאפשר להפסיק להיות מושפע** מהמצב שמסביב, כי הקב"ה אחד ואין חילוק בין יום כזה ליום כזה, מצב חיים כזה למצב חיים כזה. כשאתה עושה כן, **אתה מתקן את העולם.** אתה עושה את זה **בעצם הדבר שאתה מנסה לעבוד על עצמך שלא להתפעל כל-כך כשפלוני צועק עליך.** לנו זה נראה כענין פרטי שלא לבוא לידי כעס. אך לפי האמת זו לא רק סוגיא של כעס. הבה אנסה להיות אדם שלא מתפעל מכל שינוי.

ילדים קטנים מתפעלים לגמרי מכל שינוי. הם מתהפכים לגמרי. הילד לא יכול ללמוד היום, מדוע? כי לאחותו נולד בן. אך אדם מבוגר, אף ביום החופה הוא מגיע ללמוד בחברותא. יש לו הרגשים. הוא לא קר כאבן. לא, זה לא נובע מזה. זה נובע מכך שהוא אומר לעצמו: אף שיש היום הרבה דברים, זה לא אומר שזה כל-כך

א. ראה עץ חיים שער מט פרק ד. ותניא פרק ז.

את בניכם. האדם יכול לחשוב שתכלית הציווי היא להעביר מדור לדור, כי חלק מתפקידך ואחריותך הוא לראות שבני הדור הבא יהיה להם אמונה איתנה. אבל באמת מדובר בהרחבה של 'ואהבת את ה' אלוקיך'. הדבר פשוט, אך הבה נרחיב בזה. כח ההשפעה בא ממקום מאוד עמוק שבנפש. מקופיא קל מאוד להסביר את זה. כשאתה בא לחנך, פעם שיש לך ילד כזה, פעם שיש לך ילד כזה, פעם שאתה צריך כזו סבלנות שאתה מרגיש שאתה זקוק למסירות נפש, פעם שאתה צריך להתאפק, ופעם שאתה צריך להתגבר על רצונך לחזור לסדר היום ודווקא לדבר עם בנך ולשוחח אתו. החינוך לוקח את האדם ומעבד את החלקים העמוקים שבנפשו בכל מיני המצבים, והנה זה מסביר מקופיא מדוע מצות 'ושננתם' מחייבת אותך לעבוד את ה' בחלקי נפשך העמוקים ולא באופן של מצות אנשים מלומדה.

אבל באמת ההסבר יותר עמוק. האומנות של ההשפעה על אחרים, היא האומנות החליט - במקום להיות מושפע מן המצב - אני רוצה להשפיע עליו. ונסביר: אנו בנויים באופן כזה שאנו מגיבים למצבים. קורה איזה דבר, ומיד אנו הולכים ומגיבים. אם יש לו לאדם קצת יותר נימוס, הוא מגיב ומראה חיוך. בכל אופן, הוא מושפע מן המצב ומגיב. הילד עשה ככה, הילד עשה ככה, וכל הזמן הוא מכבה דליקות. עם אומנות גדולה יותר, עם אומנות קטנה יותר, אבל כל הזמן אתה רץ ומגיב למצבים. והנה כשהילד מאתגר אותך קצת... אין לו נפש קלה... הוא מוצא את חולשותיך ומגלה אותן. הוא מוציא אותך מהכלים. יכולים היינו לומר שעליך ללמוד לחיות עם זה מבלי לבוא לידי כעס, אבל האומנות האמיתית היא שתהיה אתו בחדר ותשמע אותו ותחייך אליו ותשפיע עליו

שמתרחק מדרך הישר, ומרגיש שהוא הולך ומאבד את דרכו. ההרגשים משתלטים עליו לגמרי, והוא מתמלא חרדה ונעשה כאדם שבור לחלוטין. למחרת, האב חוזר לעצמו. שלום עליכם. עכשיו קורה משהו אחר. יש לו איזה רגש אחר שמשתלט עליו. יש עכשיו נסיעה למקומות הקדושים. הוא עסוק. הוא עושה הכל לרכוש לעצמו כרטיס ולנסוע שם לשבת. הוא ברח עכשיו למקום אחר לגמרי. ובנו עדיין מתמודד עם המנה שקיבל ונפשו עגומה עליו. מדוע? כי אתמול תפסה אותו שטות זו והיום תפסה אותו שטות אחרת. הוא עולה ויורד עם השינויים.

הירגע! אי אפשר לעבוד את הקב"ה ככה. זה חוסר נימוס, חוסר חכמת חיים, וחוסר אמונה ובטחון. תמים תהיה עם ה' אלוקיך. אל תחקור אחר העתידות. אל תכניס את העתיד בתמונה ואל תתנהג באופן זה. פעמים שהעתיד הוא כעבור כמה דקות, כי אז כבר יראה שינוי כזה עצום.

כמה פעמים האדם צעק וצרח וקילל והתמרמר, ומי יודע מה עוד עשה, וכעבור שעה אחת בלבד, נודע לו שזו סתם היתה טעות מעיקרה. ואז הוא מתבייש מעצמו. מה ההסבר להתנהגותו? ההסבר לכך הוא שהוא נסחף אחר ההרגשים.

אומנות ההשפעה על אחרים

נתקדם בצעד נוסף. אנו אומרים בק"ש 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך', בקצרה פירושו שהאהבה לה' תחדור אצלך במקום העמוק ביותר, והלא זו עבודת החיים, כפי שאמר רבי עקיבא: כל ימי הייתי מצטער ואומר מתי יבוא לידי ואקיימנו. והפסוקים ממשיכים עד שמגיעים לושננתם לבניך. אתה צריך ללמד את בניך - ולמדתם אותם

אונים, ומצא מין את מינו וההצלחה נפלאה. עכשיו כבר ברור לכל שזו האוירה בחדר. אפשר למשש כבר את היאוש בידיים.

אך כשהאדם אומר: אני הולך לשנות את האוירה בחדר... הקב"ה טוב הוא ויגיעו זמנים טובים. יש שהלה מרגיש אבוד ואומר לו: כן, אבל אינך עונה לשאלתי. שאלתי אותך שאלה ואינך עונה. אתה משיב שלא כהלכה. והוא משיב לו: בוודאי אני משיב כהלכה. זוהי התשובה. חבל, מדוע לאבד עשתונות? הוא מכניס משהו אחר. זוהי האומנות, להשפיע במקום להיות מושפע, כי כל פעם שהאדם נעשה מושפע, הוא מקלקל את העולם. אתה שומע, אתה שומע **אתה שומע כל מה שקורה כאן, אתה מבין כל מה שיש כאן, אבל כעת תפקידך להפוך את האוירה לאוירה חיובית. לזה יש כח עצום.**

שכנוע בעשר דקות - מעשה שהיה

לפניכם סיפור אמיתי כפי ששמעתי מבעל המעשה: היה זה בשבת מאורגנת עם דרשנים. בין הקהל נכח היה בעל המעשה אשר התהלך במשך תקופה ארוכה עם קושיות למכביר על היהדות, והללו מלוות היו ביאוש וכעס וכו', ובשל כך היה מאוד כבוי ביהדות. בהיותו שם, החליט שיש לו הזדמנות לגשת לאחד הדרשנים ולהתנפל עליו עם קושיותיו כשעיקר מטרתו להתריס ולקנטר, אך מותיר קצת מקום בלבו שאם הלה יספק לו תשובות ניצחות, אולי יקבל. בטוח היה שהצדק עמו ושהמצב בפשיטת רגל. הרבה מאוד היה לו נגד היהדות החרדית. היה זה בליל שבת ולא מצא את האומץ והעוז לגשת ולהתנפל על הדרשן. מה עשה? שנה קצת יין וכשהלכה ממנו הבושה, ניגש לפלוני והתחיל להתנפל עליו עם קושיותיו. הדרשן ראה שזה שמדבר אתו מאוד לא רגוע, ולכן החליט מיד שלא

כאופן חיובי. פירושו של דבר שאתה מחליט מה תהיה האוירה במקום. אינך מגיב כלל למה שהוא אמר. כשאתה מגיב, אף שאתה מתאפק שלא לדבר מדי בחריפות, ובדרך כלל זה לא מצליח, ואף שזה מצליח לךמה רגעים, בסוף זה מתפרץ במלוא העוצמה, או בסגנון כזה: באמת לא רציתי לומר לך, אבל אם אתה דווקא רוצה, אומר לך מה שיש לי לומר... זהו זה. הוא הושפע ממנו. הוא הצליח לשלוש רגעים לא להיסחף, ואז הוא נסחף. אבל כשהאדם באמת רוצה להשפיע, הוא אומר מה שיש לו לומר וממשיך בדרך מבלי להתפעל מבנו. מה שקורה זה שיש כאן מלחמה נסתרת מי ישתלט על האוירה בחדר - המתיחות או החמימות והחיות, האמונה והבטחון. מי שמצליח בסופו של דבר להיות המשפיע ולא המושפע, הוא זה שיצליח בתפקידו.

משנים את האוירה בחדר

נמצא שמצות 'ושננתם לבניך' היא מהעבודות הקשות ביותר, והדרך היחידה לעשותה היא על-ידי 'ואהבת'. הוי אומר: המצב צועק נגדו והוא רוקד, לא מחוסר אחריות, בכלל לא, ולא מפני שאינו קולט את המצב, אלא מפני שזוהי הדרך. זה מה שהוא עושה. הוא אומר ככה: מה הבעיה כאן בחדר? יש כאן הרבה יאוש, הרבה חוסר אונים, הרבה כעס. ובכן, אם אומר מה שאני מרגיש - אוכל לשנות את האוירה כאן. לפעמים האדם אומר כך: בסדר, סיימת לומר את החלק שלך בסיפור? עכשיו אני אומר לך את החלק השני, החלק שלי בסיפור. ומה הוא עושה? הוא מתחיל לשפוף החוצה את היאוש והתסכול שלו. הוא אומר לו: אתה מרגיש ככה, אה? אתה מספר את הסיפור ככה. עכשיו אספר לך מה שעבר עלי... ומה הוא עושה? הוא מוסיף עוד יאוש, עוד כעס, ועוד חוסר

אב אינו צריך להיות מחנך

הגאון **רבי יעקב קמינצקי** זצ"ל שאל: איך יתכן שמן השמים רוצים שכל אב יחנך את בניו? וכי כל אחד נולד מחנך?! נותנים לו לאדם ילדים מכל הסוגים, בנים ובנות, ולכל אחד מהם תכונת נפש אחרת - מי שאומר שיש לו אישיות של מחנך? שאלה באמת כואבת. בשביל להניח תפילין לא צריך להיות עילוי, וכן לגבי שאר המצוות. האדם מצווה לעשות והוא עושה. ואפילו בעניינים של רגש, המדרשים והספרים כבר מסבירים לו לאדם בדיוק מה עליו לעשות. למשל, איך לקיים 'ואהבת', ידוע מה שכתוב **בספרי** שכדי לעורר האהבה בלב, צריך לשבת וללמוד תורת ה'. שב ותלמד. אם אינך יכול דבר זה, למד דבר אחר. כל אחד לפי תכונת נפשו, יכול לעבוד את ה'. אבל כדי לחנך ילדים צריך לדעת את אומנות החינוך וצריך בשביל זה נפש מסוימת ולא לכל אחד יש את זה. איך יתכן שמן השמים דורשים מן האדם שיהיה מחנך עולמי. נתנו לו ילדים לא פשוטים בכלל. יש אדם שנתנו לו תפקיד שצריך להיות מחנך עולמי בשביל זה וכולי האי ואולי...

הוא שאל והוא השיב: אין מבקשים מן האדם להיות מחנך. מחנך זו מילה חדשה של העולם המודרני. מבקשים מן האדם להיות משפיע. ומה החילוק? החילוק פשוט. משפיע הוא מלשון שיפוע. כשהגג משופע, כל המים היורדים עליו, מחליקים ונופלים למטה. זו המציאות. לא צריך בשביל זה אומנות. **כשהאדם נמצא במצב הנכון, כשהאדם מחדיר את הרוח הנכונה, זה מחליק אל ילדיו.**

משפיע אינו צריך להיות מושלם

נקודה נפלאה היא. יש שחושבים שצריך להיות בשביל זה רשכבה"ג ואף עונים

להתפעל. הוא הסתכל לו בעיניו וחיך וענה לו בטוב טעם ודעת דבר דבור על אופניו, וכל פעם שהאברך צעק, הוא השיב לו ברוגע ובחיוך. שיחתם הסתיימה והדרשן לא הרגיש שקרה כאן איזה דבר מיוחד. רק כעבור תקופה הגיעה אליו הידיעה שהלה נהפך לבו ונעשה יהודי אמיתי בכל אבריו וגידיו, והכל בזכות אותה שיחה.

שאלתי את האיש כמה זמן ארכה השיחה, והוא אמר לי: אולי עשר דקות. איך יתכן? יש לאדם הזה תיק של כמה וכמה שנים, מה כבר אפשר להסביר בעשר דקות? לא רק זה, הוא הרי לא ישב אתו שלוש שעות באסיפה רשמית וניסה לשכנע אותו. הוא דיבר אתו סך הכל עשר דקות באמצע סעודת השבת כשהמקום הומה אנשים. ומה התברר? מתברר שלא האותיות שכנעו אותו, אלא **מלחמה היתה נטושה בין מי שיש לו אמונה וחיות למי שנמצא במצב של יאוש וכעס** וכו', והשאלה היתה מי המשפיע ומי המושפע, וזה שלא נסחף, אלא נשאר להשפיע - ניצח את המלחמה במכת מחץ.

אם היינו מכירים בכוח הזה... הלא זה כח עצום וגדול. מי שמאבד את עשתונותו - מפסיד. להבדיל אלף אלפי הבדלות, בארה"ב כשעושים את העימות בין הנשיאים, אחד מהמבחינים לקבוע מי יצא וידו על התחנתונה, הוא לראות מי איבד את עשתונותו, מי התחיל להגיב לפי השני, מי התחיל לכעוס. זו נקודה שיוצאת מחכמת חיים ומגיעה עד לעומקי יסודות הבריאה. הנקודה היא שכאשר אתה שרוי במצב כלפי אדם אחר או כלפי מצב מסוים, כמה שאתה נסחף ומגיב בהתאם - אתה מפסיד, וכמה שאינך נותן לעצמך להיסחף... הלה צועק, המצב צועק, ואתה אומר: **בסדר! אני הולך להיות אי"ה שמח, אני הולך להתחזק באמונה ובטחון - אתה מצליח. בזה נמדדת ההצלחה.**

והוציאם על-ידי מהלך זה ממוות לחיים ממש.

פעם שאל אותו תלמידו: איך יכול היית לחזק אנשים במצב כזה? השיב לו ר' גד'ל: מאז ומתמיד ניסיתי להבין מה זה היצור שנקרא אדם, והגעתי למסקנא **שהאדם הוא יצור כזה שכאשר אומרים לו מילה טובה, אפשר להוציאו ממצבים קשים**. פעמים שחושבים: מה יכול לעזור לאדם? - הוא צריך מקור פרנסה יותר טוב, הוא צריך להתחתן. אם יתחתן - יקום על הרגליים. כל מיני פתרונות כאלה, כאילו הם יושעו אותו. למדתי את זה לעומקו ולרוחבו, אמר ר' גד'ל **כשאתה מרעיף על האדם מילים טובות, אתה יכול לעשות עמו תחיית המתים**.

כך מוציאים אנשים ממוות לחיים

בדרך כלל כשאנו מדברים על זה, אנו אומרים: אין לנו מושג מה גודל כוחה של מילה טובה. אם אתה רואה אדם שבור ומדוכא - חזק אותו... חבל שאיננו מבינים עד היכן הדברים מגיעים. הרבה פעמים אנו מכניסים את זה במשבצת של גמילות חסדים. אתה יודע? שינית לו את מצב רוחו... או: מה אכפת לך? תן לו מילה טובה... אבל זה הרבה יותר מזה. הבעיה שיש לו לאדם בעוה"ז היא השינויים. זו כל הבעיה שיש לו. הוא לא במצב של 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך'. השינויים מובילים אותו במסלול תלול, וכשהוא נמצא אי שם למטה, הוא גמור לגמרי. מצדו הוא מוכן להיפטר מן העולם. הוא באמת מרגיש 'טוב מותי מחי'י'. הוא נשלט על-ידי השינויים ולכן הוא מתנתק מן החיים.

כשאתה נכנס החדרה ומפיח רוח חיים על-ידי מילה אחת שאתה זורק לאויר, אתה מוציאו מהשפעת השינויים, וממילא

לקושיא הנ"ל בזו הדרך: אם תראה דוגמא אישית, אם תהיה ירא שמים מרבים ומתמיד עצום ואדם שמח - בניך יצמחו לתפארת. כאילו אומרים: אם תהיה מושלם, לא תצטרך להיות מחנך. אבל תשובה זו אינה מיישבת את הקושיא, וכך יאמר האדם: לא תירצת כלום. אמרת לי שבמקום להיות מחנך עלי להיות מושלם. תודה רבה. הרבה יותר גרוע. רק החמרת את המצב...

אכן בתשובתו של הגר"י קמינצקי ובדברי השפת אמת' שראינו לעיל מונח חיזוק נפלא. לא אמרתי לך להיות מושלם. בכלל לא. רק לימדתי אותך אומנות. **הכוח להשפיע הוא כח גדול מאוד, ועם זה אתה צריך להשתמש** כדי להכניס לתוך המצב: חיות, חשיבה חיובית, אמונה, הקב"ה יעזור... לדבר באופן חיובי על אנשים ועל העולם... התפקיד הוא ליצור את הרוח בחדר, ולזה יש כח יותר גדול מוויכוח. אין מה להתווכח. ובשביל זה לא צריך להיות מושלם. אם האדם יודע שזה מה שהוא צריך לעשות, הוא אומר לעצמו הגם שיש לו עדיין הרבה מה לתקן - אשתמש בזה. אצא בריקוד, אומר לו מילה טוב, דבר חיזוק...

שינוי האוירה בניא צלמות

אחד מרבותינו בענין זה הוא החסיד הישיש הידוע ר' גד'ל אייזנר זצ"ל. הסיפורים על ר' גד'ל בענין זה, התרחשו בעיקר בשנות השואה, אבל הנקודה הזו עוברת כחוט השני בכל הסיפורים. המצב בעולם היה מן הקשים ביותר בתולדות העם היהודי, והוא עצמו היה כמה וכמה פעמים כפסע ממות מרעב, מחולשה, ומאכזריותם של חיות הטרף, אך השתמש במהלך לו ולאחרים לשמח ולהשליט רוח חיובית. מילתא דבדיחותא, שמחה, עשייה, הכל באופן נפלא. הוא חיזק אנשים בלי שיעור

אוי מה שעברנו שם. מיד הגיב ר' גדל: עברנו?! מנקה הארובות עובר דרך הארובות ויוצא שחור, אך אנחנו עברנו ולא התלכלכנו. כל אחד מאתנו עובר במצבים קשים. אין הכי נמי. אין על זה ויכוח. אכן אם אתה רוצה לקרוא להם מעברים - בלי האנחה זו הגדרה מאוד נכונה. אבל אם אתה נאנח, פירושו של דבר שהושחרת מהמצבים, והחילוק גדול מאוד.

אל תאמר גברא רבה אנא

אחת מהמזימות של הנאצים ימ"ש להשפיל את רוחו של העם היהודי, היתה ליתן עבודות בזווית ליהודים מכובדים, כגון לטאטא את הרחובות וכדומה. והנה כל פעם שר' גדל ראה יהודי מכובד שנאנח תוך כדי מילוי עבודתו הבזויה והבין שאינה נובעת מקושי העבודה, אלא מהרגשת הבזיון. סיפר לו את הסיפור הבא שחיוק אותו מאוד: יהודי יחסן שהחזיק ישיבה נסע פעם אל מעבר לים לגייס כספים לשיבתו ונחל הרבה בזיונות וחלישות הדעת. בשובו לביתו, נכנס אל ה'אמרי אמת' מגור זיע"א והתלונן בפניו על ביש מזלו, ונפלט מפיו ביטוי: אינני מקפיד על כבודי, אך מה עם כבוד בית אבותיי? אמר לו ה'אמרי אמת': חז"ל אמרו פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אגרא ולא תימא כהנא אנא גברא רבה אנא. עשה אפילו עבודה בזויה לעיני הרואים, כגון לפשוט נבילה בשוק, ואל תאמר שאתה כהן ואדם גדול ואין זה לפי כבודך. לכאורה חז"ל מדברים אל הגברא רבה שיושב בבית ולא רוצה לצאת לעבוד ואומרים לו: צא החוצה וקח לך איזו עבודה, אפילו לשפוט נבילות, כי הכל יותר טוב מלשבת בבית. אך לפי זה צריך היה הסדר בלשון חז"ל להיות הפוך: אל תאמר כהנא אנא גברא רבא אנא, אלא פשוט נבילתא בשוקא ואל תצטרך לבריות. אלא ודאי שאין חז"ל מדברים אל מי שיושב בבית ואינו יוצא לעבוד, אלא אל

הוא יוצא ממות לחיים. ר' גדל השכיל להשתמש בזה לא רק כשאנשים חשבו על המוות, אלא גם כשראו את המוות בעיניים. הוא השתמש בזה לעצמו ג"כ, וזה בעצם מה שאנו מדברים היום. אנו לומדים איך האדם צריך להשתמש בזה לעצמו. **שים לב שהשינויים הם אלה שמפעילים אותך כל-כך חזק.** זה לא הצרה עצמה. רוב הדברים שאנשים עוברים בחייהם, אפילו מבחינת הראיה הגשמית, אינם נחשבים כצרות. איננו מדברים עכשיו מבחינת אמונה ובטחון. אפילו מבחינת חכמת חיים. אחרי שהאדם גומר עם התיק וההרגשים עוברים חולפים מלבו, שואלים אותו: איך התמודד עם צרתו. והוא משיב בלשון תמיחה: צרתי?! זה היה סך הכל מעבר מסוים. אינני אומר שהיה לי כל-כך קל, אבל לא צריך לקרוא לזה צרה. הא לך שמה שמפעיל את האדם ומשתלט עליו זה השינויים. הוא כבוי כבר, הוא כבר צריך כל מיני חיזוקים וכו'. השינויים מבבלים אותו לגמרי.

תעלולים בכל הזדמנות אפשרית

כשהאדם קולט שהבעיה שיש לו היא השינויים, הוא אומר: **אם כן מה זה אדם? אדם פירושו כך: הקב"ה נתן לנו כח ללמוד תורה, להתחזק ולא להיסחף עם השינויים...** ר' גדל היה אומר כך: בשנות המלחמה אף פעם לא נתתי לרוחי ליפול, ותמיד השתמשתי בחוש ההומור. הנהייתי לעשות תעלולים בכל הזדמנות אפשרית, אף בזמנים הקשים ביותר. הוא סיפר שרבו **הבית ישראלי מגור זיע"א** עקץ אותו בלשונו ואמר לו: במחנות הכפייה היית יותר מיושב בדעתך מכפי שאתה כאן.

אחד מתלמידיו מתקופת לאדז' ששרד את המלחמה, ישב פעם אצל ר' גדל בביתו ושוחחו על העבר, פתאום נאנח הלה ואמר:

ואם יסיר אותו - הוא ייסחף הרבה פחות. אחד מהדברים הוא שהאדם בטוח שצריך לשנות את המצב ושהוא יכול לשנותו. זה מה שהוסיף על המצב. אין הדבר מוחלט אצלו במוח שכך הוא המצב וכך הוא הולך להישאר. כל זמן שהוא מרגיש שעדיין יש לו איזה פתח - זה לא בסדר, אני צריך רק לומר לפלוני, אני צריך רק לעשות כך וכך - הוא מנסה להפיל את האשמה על אחרים. אילו היה פלוני עוזר לי... עוזר לי קצת, אל תהיה כזה... אילו היה עוזר לי, זה לא היה קורה... הוא רוצה להביע במחשבתו שיש משהו שפלוני היה צריך לעשות, או: גמרתי עם זה. יותר אני לא עושה את זה. תמיד מבטיחים לי ואחר כך יש לי בזיונות. **את כל זה הוא עושה במקום לומר לעצמו: המצב הקיים נגזר מן השמים וכך בדיוק הוא צריך להיות.** אם לא היה חושב שהוא היה יכול לשנות את המצב ושהוא הולך לשנות את המצב, היה לו מקום בנפשו לומר: בסדר, זה המצב, הבה ואשמח כאן. בין כך אני פה.

הרבה פעמים דווקא כשהאדם שרוי בחוסר אונים מוחלט, אין לו כמעט נסיון בזה ואינו מוציא אנחות מפיו. זה מה שאמר ה'בית ישראל' לר' גדל: שם היית יותר מיושב מכפי שאתה כאן. כשאינן שום מקום במוח להתרגו ולומר: מדוע פלוני עשה? מדוע אני עשיתי? הולכים לשנות את המצב, אלא יודעים שעכשיו זה המצב והכל טוב. מה יהיה מחר? לא יודע. לא חושב עכשיו על מחר. אני לא אומר עכשיו בכל עת: בפעם הבאה, בשום פנים ואופן... אני מתקשר אליו ואומר לו - זו הפעם האחרונה... יכול להיות שזו הפעם האחרונה. אבל מדוע אתה חושב עכשיו שזו הפעם האחרונה? אין זה אלא מפני שאתה רוצה לנקז את כעסך. האם זו הפעם האחרונה או לא, בלי נדר מחר תיערך

מי שכבר עומד בשוק ופושט נבילות אך בכל שתי דקות הוא מוציא אנחה - אין לזה שום הגיון שאני צריך לעמוד כאן ולעסוק בדבר בזוי כזה. אליו הם מדברים ואומרים לו: **תמשיך לפשוט נבילתא בשוקא, ותפסיק לומר כהנא אנא גברא רבה אנא.** תפסיק. זה לא יעזור לך. זה רק ימשוך אותך כלפי מטה.

ונסו יגון ואנחה

כל-כך הרבה אמת יש בדיבור זה. האדם עושה מה שמוטל עליו לעשות, אבל כל רבע דקה שומעים אותו נאנח - אין לזה שום הגיון. הוא מבטא את המילים האלה בפיו, הוא מבטא אותן בתנועותיו, הוא מרגיש אותן. בשורה התחתונה, הוא מושך את עצמו כלפי מטה. לא הדבר שאתה עושה מושך אותך כלפי מטה. מה שמושך אותך כלפי מטה, זה השינויים שאתה מרגיש בלבך.

ר' גדל היה אומר בשם השרף מקאצק זיע"א על לשון המשנה (אבות ו, ד): פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה. אם יש לך רק פת במלח - בסדר, אבל תאכל. תאכל כמו שצריך. אם יש לך רק מים במשורה, אם אתה צריך לישון על הארץ, אם חייך חיי צער, בסדר, אבל תחיה! **זאל זיין גילעכטי.** אל תיאנח עכשיו מבוקר ועד ערב. **המצב נראה כמו שהוא. אינך חייב להיסחף אחריו. אם אתה נסחף אחריו ונאנח - זה הורס אותך.**

הרצון לשנות את המצב

מכאן נעבור אל החלק הנחוץ ביותר. איך באמת יכול האדם להזהר שלא להיסחף? הנה אם יתבונן האדם, יראה שיש כמה סיבות מדוע הוא נסחף. **יש דבר שהוא מוסיף במוחו שגורם לו להיסחף,**

להשפיע במקום להיות זה שמושפע. אחיה מתים. אחיה את עצמי, אחיה אחרים. יש הרבה אנשים כאלה. יש את זה שנמצא בבית הסוהר והוא זה שעורך את ליל הסדר ומשרה אוירה של חירות. אין דבר שיותר חזק מהכוח הזה.

מוציאים את האויר מהבלון

בדיוק כפי שהרוח הנושבת מבחוץ, היא כעין רוח סערה הכובשת את הנפש, כך שאין זה המצב, אלא ההרגשים שיכולים להיהפך לצונאמי, **כך יש לו לאדם כוח להשתלט על המצב באמצעות מצב רוחו שישפיע על כל האחרים יותר מהמציאות.** כך המציאות. תבררו אצל כל האנשים שהיו במצבים כאלה. וזה מה שאמר ר' גד'ל. את זה למד במחקריו. זהו הדבר שמוציא את האדם ממוות ומחזירו לחיים. ובוודאי, הנקודה שעושה לו תחיית המתים היא מה שהוא נאחז בריבונו של עולם, ובמה הוא נאחז בו? **לא במה שהוא אדם קליל ואווירי** (א לופטיגער מענטש), **אלא באמונה ובטחון.**

סיפר לי אחד, שפעם נסע עם מישהו במכונית והלה עקף מכוניות אחרות וכו'. לפתע עצרה לידו מכונית והנהג שכפי הנראה תכלית חייו היתה להיות הראשון בכביש, פתח את חלונו והתחיל לצרוח עליו כשהוא אדום כסלק. פתח הנהג העוקף ג"כ את חלונו ונדמה היה שעומדים בפתחה של מלחמה, אך הלה אמר לנהג הכועס בטון רגוע: שמע נא ידידי, עשיתי טעות. השתטיתי. זו האמת. בין רגע כל האויר יצא מן הבלון ושניהם המשיכו לדרכם... **כשהאדם עושה כן עם עצמו, הוא מכניס אלוקות במצבו, והכל נעשה מלא אור וחיות.**

אסיפה על זה. עכשיו המצב טוב ונפלא. האנחות לא יעזרו לך שלא ללכת בפעם הבאה. הן רק זורות עכשיו מלח על פצעיך. כך אמרו **חז"ל** סוף הפרק הראשון ב**קידושין** (מא, א): רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא. אינך משפיע כלל לא על העתיד ולא על העבר בזה שאתה מנקז את כעסך. כשאתה קולט שאין לך כלום מזה ואתה רק מוסיף עגמת נפש למצב...

אווירה של שמחה בבית החולים

כעת נאמר אותו דבר אך בשפה שדיברנו לעיל: שים לב שהושפעת מהמצב. הושפעתי, זה מה שקרה, זה מה שמרגיז אותי, זה מה שמכניס אותי לעצבות ועושה לי עגמת נפש. **אני צריך לעצור ולהפסיק להיות מושפע. הבה אהפוך את המצב, תן לי להכניס לכאן שמחה.**

סיפר לי יהודי ששהה בבית החולים עם בנו אשר ריחף בין מוות לחיים והיה יותר קרוב אל הראשון, והבין את המצב. היה זה בליל שבת והוא הסתובב בבית החולים ואמר לעצמו: מה אני יכול לעשות כעת? הוא נכנס לבית הכנסת שבתוך בית החולים, ומצא שם יהודים מכל הסוגים, והתחיל להשרות שם אוירה של שמחה. הוא בכלל לא בעל אופי כזה, אבל הוא עשה את זה כי לא רצה ליפול אל היאוש והדכאון. עד מהרה כולם נסחפו אחר אוירת השמחה. מבפנים הוא היה קרוע ומרוט. לא סתם. יסורי איוב היו לו, אבל הוא שימח את כולם, וזמן רב לאחר מכן אנשים באו להודות לו על כך.

הרעיון הוא כזה: אינך עוזר לרופאים בזה שאתה מתהלך הלוך ושוב בפנים כאובות. אתה סתם זורה מלח. לך ותתחיל לעשות את השינוי במוחך - אני הולך

יום רביעי פרשת חיי שרה י"ט חשוון תשפ"ה

הדרך לזכות לשפע בכל מכל כל

לפעמים כשקשה לתאר את השפע הגדול, חייבים להתחיל בדברים קטנים. מה אני אגיד לו - בכל? הרי אינו יודע קבלה! אני חייב לדבר אתו אפוא בשפתו שלו. אתה יודע מה זה צאן? כן; בקר? כן. הנה את כל זה נתן אברהם לבנו המדובר. אך מה האמת? האמת היא שמסר לו דבר שהוא הרבה מעבר לכל אלה.

אומר ה'באר מים חיים' יסוד גדול שצריך לחזור עליו תמיד ולחיות אתו: **"ברכת הקב"ה יתברך ויתעלה כאשר תרד למטה הנה היא כלולה מכל וכוללת בתוכה כל ענייני הצטרפות האדם אשר על הארץ מבנים ועושר וחיים טובים ותורה וחכמה, הכל אשר לכל נכלל בברכת הקב"ה כי הוא השלם בכל וברכתו שלימה בכל, וכאשר ירד ברכתו לעולם, אינו מוריד לכל אחד דבר המצטרף לו, כמו לזה ברכת הבנים ולזה חיים ולזה עושר וכדומה, ורק הוא שולח ברכתו לעולם מאור פניו יתברך, וכל אחד לוקח מברכה זו כל אשר יצטרך לו, זה בנים וזה חיים וכו'."**

דוגמא לדבר: בשנים עברו, כאשר היו רוצים להכין בשר ליום טוב, ולא הייתה משפחה אחת שיכלה לאכול בהמה שלימה, מה עשו? מספר משפחות התחברו יחד, כפי שעשו עם קרבן הפסח. לאחר שחיטת הבהמה, כל משפחה לקחה את החלק שמגיע לה. כך זה פי כמה וכמה אצל ברכת ה' שבה יש הכל - ברוחניות ובגשמיות. **השפע מגיע ממקור שאין בו שום צמצום, וכל אחד מקבל ממנו את מה שהוא זקוק לו.**

טעם עולם הבא

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. איתא במסכת בבא בתרא (טז, ב): תנו רבנן, שלושה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן: אברהם, יצחק ויעקב. אברהם דכתיב ביה (חיי שרה כד, א) בכל, יצחק דכתיב ביה (תולדות כז, לג) מכל, יעקב דכתיב ביה (וישלח לג, יא) כל.

וכתב בבאר מים חיים שאנו מוצאים תיבה זו פעם נוספת, כי כשאליעזר סיפר השתלשלות הדברים לבתואל, פתח ואמר (כד, לד-לו): עבד אברהם אנכי, וה' ברך את אדוני מאוד ויגדל ויתן לו צאן ובקר וגו' ותלד שרה אשת אדוני בן לאדוני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו. כך פתח אליעזר את דבריו כשרצה להציג את עצמו בפניו בתואל. יש שרוצים לדבר על איזו הצעה, ומתחילים עם תיאור עצמי: הבה ואגדיר לך על מה עומדים לדבר. אני מדבר על אדוני שקיבל מהקב"ה שפע כזה שאי אפשר לתארו בכלל, ואחרי הכל זכה לבן זכר, ואת כל השפע הזה נתן לו - ויתן לו את כל אשר לו.

ברכת ה' כוללת הכל

מבאר ה'באר מים חיים' שכאשר כתוב את כל אשר לו, אין הכוונה לצאן ובקר וכו'. זה בוודאי כולל גם אותם, אבל הכוונה היא שאותה ברכה שקיבל שנקראת 'כל', מסר ליצחק, כפי שאמרו שם חז"ל במסכת בבא בתרא שאף יצחק זכה לברכה זו. לאברהם היה סוג של שפע שהוא הרבה מעבר לצאן ובקר עבדים ושפחות גמלים וחמורים.

חלק זה כל-כך רוחני שאפילו לא ירד לעולם, ומצד שני הוא קשור אל האדם, כך שהחלק הקרוב ביותר אל השפע, הוא החלק הזה של נשמתו שנשאר למעלה, ולכן הוא זה שמקבל את השפע תחילה, והרי זה כמי שעומד ליד השולחן ורוצה ליטול ממנו חפץ, שהוא מושיט את ידו ליטלו ולא את רגלו, כי ידו היא זו שקרובה אל השולחן, ומשם יגיע על נשמתו אשר במוחו ושכלו ורוח בינתו, כי שם שכינתה (של הנשמה), כמאמרנו (בנוסח לשם יחוד קודם הנחת תפילין) שהנשמה שבמוחי וכו' כולם יהיו משועבדים וכו', והברכה הנה היא צלולה וברורה מאוד וכלולה מהכל כנאמר".

הברכה נתפסת במחשבת האדם

הוי אומר: אתה מבקש על בניים ומעורר שפע והשפע מגיע אליך יחד עם עושר. ולכן אמרו חז"ל (נדה לא, ב): בא זכר בעולם - בא ככרו בידו. ככה זה מגיע. פתחת פעם את הקופסה? אף פעם לא פתחת אותה. אם היית פותח ורואה את השפע, היית רואה שככה השפע מגיע. כבר כשהשפע מגיע אל שורש נשמתך, זה מגיע עם כסף. אבל לא ביקשתי כסף! - מה אני יכול לעשות לך? אי אפשר להפריד את זה. זה מגיע יחד עם בריאות. כן, ככה זה מגיע - עם פרנסה ועם בריאות. רואים את המושג הזה הרבה פעמים. כגון, מה שכולם יכולים להעיד שכאשר מחתנים את הילדים - נפתחים שערי הפרנסה.

"ואמנם כאשר יגיע החפץ בשכל האדם לדבר אחד, כמו כאשר יתאווה בשעה זו לבנים או לעושר או לחיים וכדומה, אז לרוב בהירות הברכה, נתפסת בהמחשבה וחמדה ההיא, ונכללת בה ולא תפעול עוד לשום דבר אחר, ולא תברך כי אם זו החמדה שהתאווה אז אשר נכללה בה, ולא דבר אחר כלל".

"וכמה שמות לברכה זו, תִּקְרָא לה אור או השגחה או השפעה וכדומה, ואינו אלא אחת, וכוללת הכל. ועל כן אנו מבקשים אחר סוף כל הבקשות ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך, שאתה תשלח לכולנו ברכת אור פניך ולא יותר, מפני כי באור פניך נתת לנו תורה וחיים אהבה וחסד וצדקה וברכה וכו' עד וכל טוב, ואנו אומרים זה בברכת שים שלום כי בחינת השלום הוא בחינה הנקראת כל כנודע, ולכן אנו מבקשים ברכת כל, שתברך אותנו כולנו בברכתך, והיא כלולה מכל".

בידי האדם לצמצם השפע

וממשיך ה'באר מים חיים' שכל זה מצד ירידת השפע מלמעלה, אך מצד המקבל יש חילוק גדול: "ואמנם דבר זה אינו מסור לכל וברכה זו משתנה הרבה מפאת המקבל כי הנה האדם השמח בחלקו ואינו רוצה שום דבר, ואינו מתאווה לשום דבר ומספק עצמו במה שיש לו בנחת ושמחה, אז הנה הברכה המגיע אליו מאת ה' אינה נתפסת בשום דבר ובשום גוון, ורק נשארת צלולה וברורה כאשר היא, וכוללת כל החפצים שבעולם ומתברך האדם הזה בכל הברכות והישועות כל אשר יצטרך, כי קיבל הברכה על שלימותה. מה שאין כן במי שאינו שמח בחלקו ותמיד חסר בנפשו מחיים ועושר ובנים, כי אין מסתפק במה שיש לו וחומד ומתאווה לעוד יותר ויותר".

הוא מבאר שם טעמא דמילתא, כי באמת יש להבין איך השפע יורד ומגיע אל האדם לאחר שביקש עליו, והתשובה היא כי: "שורש הברכה המגיע לאדם לא יגיענו כי אם על ידי שורש נשמתו אשר בשמים ממעל (כדברי האור החיים) הק' בכמה מקומות שכל אחד חלק מנשמתו נמצא למטה וחלק ממנה נשאר למעלה), וקודם תשרה הברכה בשורש נשמתו (כי חלק זה הוא מעין מין במינו שהרי

הקשר? עוד מעט נתפלל על הבחור השני שלי. ובכלל, הבחור השני הוא סגנון אחר לגמרי. כך הוא מוסיף.

ויש שהאדם מרגיש כך לגבי התפילה. אינני יכול להקריא עכשיו בשומע תפילה רשימה שלימה. עכשיו זה הנושא. מחר אתפלל על הנושא השני. אומר לנו ה'באר מים חיים': נכון שמהמקום שאתה מגיע אתה רואה שיש לך עכשיו ששה דברים פתוחים, ששה דברים שאתה צריך בהם ישועה ואתה מתפלל עליהם. מצדך אתה רואה אותם כששה דברים נפרדים, כאשר פעם אתה מבקש על זה ופעם על זה, הכל לפי מה שרובץ על לבך באותה עת. הדבר דומה לאדם זקן שפוקד את רופאו פעם בשבועיים לביקורת. הרופא שואל אותו לשלומו, והוא מתחיל לספר סיפור שלם על העיניים... ויהי למחרת, הטלפון של הרופא מצלצל. הזקן מדבר. הוא מתלונן על כאבי גב נוראיים שיש לו עד שאין יכול לסבול. שואל אותו הרופא: הן היית אצלי אתמול, מדוע לא אמרת לי כלום על הגב? אומר לו הזקן: בדיוק אתמול זה לא כאב לי, אך כשהגעתי הביתה מיד התחילו הכאבים ונזכרתי שכבר חצי שנה שאני מתמודד עם זה...

כך האדם מתפלל רק לפי מה שכואב לו: אני צריך דבר פלוני, רבוננו של עולם. אני מתחנן בפניך, הן אתה כל יכול. כשהוא אומר 'כל יכול', הוא מכניס את זה בפרט אחד קטן שעליו הוא מבקש. למחרת, הוא מכניס את ה'כל יכול' בפרט אחר. מדוע? כי כל פעם הוא מתפלל רק על מה שכואב לו. כל-כך חבל! הלא זה מצמצם את הברכה. אמנם כן, ברור הדבר שכאשר הוא סוקר את חייו ורואה את חסרונותיו, הוא רואה כמה הוא זקוק לרחמי שמים, אבל כשהוא מגיע לשלב הבקשה, **כשהוא כבר מדבר עם**

ה'באר מים חיים' מסביר שהגם שהברכה ירדה כשהיא צלולה וברורה מאוד וכלולה מהכל, אח"כ כשהיא נכנסת בשכל האדם, היא מצטמצמת למה שהאדם מתאוה אז, וכמה שמחשבתו מצומצמת יותר לדבר אחד בלבד, כך הברכה מצטמצמת לאותו דבר. יש שהאדם השרוי במצוקה, אומר: רבוננו של עולם! אני אומר לך, אינני צריך כי אם דבר זה בלבד. ועוד יש שהוא אומר: אם את זה אין לי, טוב מותי מחיי. הוא מרגיש מחמת מצוקתו שרק את זה הוא צריך. את הדבר המסוים הזה אני צריך. כל השאר מיותר לי. **כיון שמחשבתו כל-כך מצומצמת, הברכה ג"כ מצטמצמת ונתפסת במחשבתו וחמדתו**, וכל שאר הדברים שנכללו בברכה, פורחים ונעלמים.

תפילה באופן שמצמצם את השפע

אכן אנשים כל-כך רגילים להתפלל באופן המצמצם, עד שהם בטוחים שזוהו הדרך הנכונה. מתפללים על דבר אחד, ואם זוכים, התפילה מתקבלת והבקשה המסוימת מתמלאת. אך לא מגיע עמה שום שפע נוסף. ואם האדם מעולם לא ראה או שמע את דברי ה'באר מים חיים', יתכן שעבר את כל שנות חייו, ומעולם לא הבין כמה הוא עצמו צמצם את שפעו. להיפך, הוא חיבר קונטרס ובו מפורטות כל התפילות שהתפלל ונתקבלו אחד לאחד, למה? כי היו לו מעשיות נפלאות. הוא התפלל באמת ובאמונה על דבר מסוים, הוא אמר לרבוננו של עולם אני רוצה את זה ואת זה, וזה הגיע אליו. ומה קורה עם הדברים האחרים? בסדר, יש לו עוד דברים שהוא מתמודד אתם. אחד אחד. אי אפשר לסדר הכל בבת אחת. מישהו שואל אותו: ומה קורה עם הבחור השני שיש לך? סיפרת לי שקשה לו בשיבה. והוא מגיב: מה אתה מערבב את היוצרות? אתה רוצה עכשיו לבטל את סיפורי ההשגחה פרטית שלי? מה

פניך, כי אני יודע שכאשר תשפיע עלי שפע, זה יחלחל לכל מקום בחיי, ואף באותם מקומות שאיני יודע שאני זקוק בהם לשפע.

ברם הדבר ברור שבאותם מקומות שאיני יודע שהוא זקוק בהם לשפע, כמה שלא יבין, לא יעשה כלי קיבול לשפע וממילא יהיה שם חסרון של קליטת השפע. אבל השפע של הקב"ה מביא כל מה שצריך, והאדם חוזר על זה ואומר את זה בפירוש. מדוע? כי הוא רוצה להשריש בקרבו את היסוד.

האבות השאירו את השפע בצורת מקורו

ואחרי שאנו יודעים כל זה, איך מגיע השפע, איך הוא מצטמצם ומה יכול האדם לעשות שלא יצטמצם, אומר ה'באר מים חיים': כעת אסביר לך מה שאמרו חז"ל שהקב"ה הטעים לאבות טעם עולם הבא ולמדו זאת מהלשונות בכל מכל כל. הוא מבאר שהאבות הקדושים הגיעו לשלימות בהשגה זו. מצדם היו כלי קיבול מושלם לאור פניך. הם הצליחו להיות מופשטים במוחם מכל דבר. הם לא ביקשו שהשפע יגיע לתחום מסויים בלבד. ולכן כשהשפע הגיע אליהם, הוא התפשט על הכל. היה להם כח להשאיר את השפע בדיוק כפי שיצא מהמקור, ולכן כשהוא הגיע אליהם, היה להם צאן ובקר, ועבדים ושפחות, גשמיות ורוחניות. זו היתה התוצאה. וכשזה מגיע אל האדם ככה, זה מגיע אליו כפי שהוא מגיע לעוה"ב, לכן אמרו חז"ל ששלושה זכו לטעם העוה"ב, היינו שקיבלו שפע מלא המתפשט על הכל.

הן כך אנו רואים שגם אברהם, גם יצחק וגם יעקב, כשזה היה נוגע לשפע של פרנסה, זה הגיע בלי גבולות. פסוקים

הקב"ה, עליו להבין בצורה ברורה שהוא בעצם מבקש מהקב"ה 'אור פניך', כי באור פניך כלול הכל. כשזה מגיע, זה מגיע בצורה כזו, וכלול בו גם מה שלא ביקש עליו, ואפילו דברים שלא ידע לבקש. ככל שהאדם יודע את זה וזוכר את זה בשעת התפילה, כך הוא מרחיב את השפע שיגיע אליו בכל תחום.

ברכנו אבינו באור פניך

האמת שאפשר לראות זאת מתפילת שמו"ע גם כן. הבה נשאל שאלה על דברי ה'באר מים חיים': אם זה באמת כך, מדוע אומרים כל-כך הרבה ברכות. לכאורה די לומר את שלוש הברכות הראשונות ולסיים בברכת ההודאה. מדוע מבקשים על דעת ועל תשובה ועל פרנסה וכו'? הרי אתה מצמצם את הברכה! חבל! כשהקב"ה נתן שפע של דעת, הלא הוא נתן עם שפע זה גם בנין ירושלים. והתשובה היא, שהאדם צריך לפתוח את לבו ולהבין שהוא זקוק לישועת ה' בכל תחום ותחום. אחרת, אינו קולט וחסר לו בהבנה שהוא זקוק לישועה ושאינו יכול לבד. ואת זה הוא צריך להחדיר בעצמו בכל פרט וענין, ובכל מה שהוא עובר. אבל לאחר שהוא מבין ומבקש על כל אלה, הוא מדבר אל הקב"ה ואומר: ברכנו באור פניך, כי כשיגיע אלינו מאור פניך, יהיה לנו הכל. בזה האדם מביא את השפע כמו שהוא, ואז הוא אומר בפיו שכאשר הקב"ה ישפיע עליו - לא יחסר לו מאומה.

דבר פלא הוא. אם נרצה להוציא סידור כשמצד כל קטע כתוב מה הרעיון של אותו קטע, כמו שיש בהרבה ספרים שמהדירים היום, כשנגיע לברכת שים שלום נכתוב שבברכה זו האדם אומר כך: רבוננו של עולם! אם נתן לי שפע - לא יחסר לי כלום. אני מבקש ממך שתברך אותי באור

(וישב לט, ב): ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח. הוא היה מוצלח, למה? **כי היה לו את הקב"ה אתו ולא חסר לו כלום. הוא התברך מאור פניו. היה לו הכל. באמת היה לו הכל.**

ויתן לו את כל אשר לו

בא אליעזר אל בתואל ואומר לו: בעצם אני יכול לומר לך שיש לאדוני צאן ובקר וכו', אבל אומר לך יותר מזה. יש לו ברכה שנקראת בכל, ואת הברכה הזו מסר ליצחק. ובלשון ה'באר מים חיים': "זה אמר כאן אליעזר ויתן לו את כל אשר לו, כלומר זה ה'כל' שהיה לאברהם, שנתברך בו, כמאמר הכתוב וה' ברך את אברהם בכל, זה ה'כל' מסר ליצחק, והיא ברכה הקיימת לעד בכל אשר יפנה". וממשיך שם: "וגם זה ראייה כי ודאי בן אברהם הוא, כי אין הברכה שורה, כי אם על דבר שלם, ולא על דבר הפגום, ואם ח"ו היה איזה שימוץ פגם, לא היה נתברך בזה, ובודאי הוא דבר שלם למאוד והברכה תשאר אצלו על צד השלימות כאשר ירדה מאת אלוקים כנאמר".

פעמים שיש לך אדם עם שתי ידיים ימניות, ובכל אשר הוא עושה, הוא רואה הצלחה. ובכן, בתואל מנסה לברר: נראה לך שיצחק יהיה מגיד שיעור בעתיד? אני סתם רוצה לדעת, מה יהיה אתו בהמשך? איזה סוג הוא? אומר לו אליעזר: בא ואסביר לך, איני יכול לומר לך מה הוא יהיה, דבר אחד אני יכול לומר לך, יש לו 'כל', וכשיש לו את זה, בכל אשר יפנה תשרה הברכה.

בכל אשר יעשה יצליח

לפי מה שאמרנו שמצד אחד עובר האדם מעברים שונים לצורך שליחותו, ומצד שני יש לו הכל כשהוא חי באמונה ובטחון, יוצא דבר נפלא: בתואל רוצה לברר אצל אליעזר על יצחק החתן המדובר

מפורשים. על אברהם אבינו אנו קוראים בפרשה זו. אליעזר אומר למשפחת רבקה: אני מציע שיודך שיש בו הכל, לא חסר כלום, יש לכל החיים. וכן אצל יצחק כתוב בפרשת תולדות (כו, יב-יד): ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה', ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאוד, ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבודה רבה. וכן אצל יעקב בהיותו אצל לבן נאמר (ויצא ל, מג): ויפרוץ האיש מאוד מאוד.

שפע בכל העניינים בתוך נסיונות החיים

ואין זה עומד כסתירה עם מה שכל אחד היתה לו את שליחותו המסוימת. אברהם היתה לו נשמה של מדת החסד והוצרך לגלות את הקב"ה בעצמו, והוצרך לעבור עשרה נסיונות. אין זה אומר שכאשר האדם מקבל שפע שיש בו כל, יש לו חיים נטולי נסיונות. להיפך, התורה מונה ומספרת את כל נסיונותיהם של האבות הקדושים. כל חומש בראשית מתארת את נסיונותיהם. אין בזה סתירה, כי מדובר בשתי סוגיות שונות, שאין ביניהן קשר ישיר. יעקב היה צריך לעבור את כל מה שעבר, ויותר מכך - כל מה שעבר יעקב, היה על יוסף גם כן לעבור. משום ששורש נשמתו של יוסף קשור לנשמתו של יעקב, היה עליו לעבור את כל מה שעבר אביו. כך פועל הדבר. אך **השפע של הקב"ה המגיע אל האדם במשך כל התקופות, מספק לו כל מה שהוא צריך בכדי שיוכל למלא את שליחותו.** אין חסר לו כלום. הוא מקבל שפע ללא הרף, והוא רואה את זה ושם לב לזה. **במקום שבו הוא מתמודד, אין זה מפני שהשפע לא הגיע אליו, אלא משום ששם יש לו שליחות שהוא צריך למלא.**

כך ביאר ה'מאור ושמש' לגבי יוסף הצידיק שנאמר עליו בהיותו אצל פוטיפר

להתפלל. הוא יכול להישבר ברוחו, אבל הוא לא מסכים לכך. ובכן, מה הוא עושה? הוא פותח קיוסק בכפר, ובשבת הוא מארגן אבות ובנים ומחלק ממתקים. **הוא איש מצליח. הוא עובד עם מה שיש לו. יש לו את הקב"ה. הוא שמח, הוא קרוב אל ה',** הוא מבטא את כוחותיו, הוא מרגיש הפלא ופלא. בכך מתבטא הרעיון **שהיכן שהאדם נמצא, הקב"ה נמצא אתו. הוא לא עסוק בלשנות את המצב. הוא מבין שיש לו שליחות, ובתוך קיום השליחות, הוא מקבל שפע רב.**

האבות הקדושים עברו יותר ממה שאנו עוברים. אברהם אבינו עבר עשרה נסיונות. וכי אנו עוברים נסיונות כאלה?! אנו עוברים נסיונות קטנים מאוד בהשוואה לנסיונותיו של אברהם אבינו. לא כל אחד עומד בנסיון של לך-לך מארצך - עזוב את הכל מאחוריך ולך לארץ נכריה, ואח"כ נסיון הרעב, ואח"כ הנסיון לשחוט את בן היחיד מחמד נפשו שנולד אחרי שנות ציפייה ארוכות. מדובר בוודאי בניסיונות גדולים בהרבה. אבל זה מה שהתורה רוצה ללמדנו. היא רוצה ללמדנו שאברהם אבינו היה אדם מבורך, אדם מוצלח.

איזהו עשיר השמח בחלקו

ה'באר מים חיים' מבאר **שהדרך לזכות לברכת 'כל' היא להרגיש שיש לו כל מה שהוא צריך ולהיות שמח בחלקו.** "וכאשר אמר יעקב אבינו לעשו אחיו: יש לי כל. כלומר, אינני חסר שום דבר ואיני רוצה עוד שום דבר קטן או גדול, כי הוא העושה לי כל צרכי, מה שאני צריך הוא נותן לי, ואני שמח בשמחה במה שיש לי, וכמו שאמר **דוד המלך** ע"ה (תהלים לד, י) כי אין מחסור ליראיו, כי ליראי ה' אין חסר שום דבר, כי **מסתפק בשמחה במה שיש לו** ויש לו כל. אז הנה הברכה המגיע אליו מאת ה' אינה

(אחרת, לא היה אליעזר מספר לו כל מה שיש לו), ובכלל זה הוא מבקש לדעת מה יהיה אתו בעתיד. אומר לו אליעזר: תשמע! מה המעברים שיצחק יצטרך לעבור, אינני יכול לומר לך, אבל דבר אחד אני יכול לומר לך, שאת המעברים שהוא יצטרך לעבור, הוא יעבור עם הקב"ה ותשרה לו ברכה שם.

אכן זו תשובה ניצחת היא. הן כל אדם כאשר הוא עומד לפני שידוך, שואל את עצמו: מה אני נכנס אליו? האם זה כדאי או לא כדאי? ובאמת, אין לנו מושג מה יקרה בעתיד. כל אחד ייאלץ להתמודד עם נסיונות מסוימים שיבואו בדרכו, מ"ב מסעות, ואף אחד אינו יודע מה יהיו מ"ב מסעותיו. אבל מה שאנו כן יכולים לומר הוא, **שזה לא כל-כך מעלה ומוריד מה הן תהינה, כי בכל מה שיעבור, זה יהיה עם ברכת 'אור פניך'.**

ויהי איש מצליח

ומה שנוגע אלינו הוא **שאם האדם מקבל ברכת 'כל', כל מה שיצטרך לעבור, יעבור עם שמחה, עם שפע ועם הצלחה.** האבות הקדושים זכו לכך. כל אחד מהם עם המעברים שהוצרך לעבור, ראה הצלחה גדולה. מה הפירוש הצלחה? כמו שאמרנו לעיל לגבי יוסף הצדיק. יסוד ידוע הוא, אך תמיד צריך לחזור עליו. יוסף הצדיק יכול היה לעבור את תקופת שהותו בבית האסורים כשהוא עצב ומדוכא, אך לא! בכל מקום שהיה, כולל בבית האסורים, הוא היה איש מצליח. נאמר באופן פרקטי: יוסף הצדיק שאל את עצמו בהיותו בבית האסורים: המציאות היא שאני כאן, הבה ואראה מה אני יכול לעשות כאן. ממהחשבה למעשה, הוא הלך ותלה מודעה על קיר בית האסורים: אני יוסף העברי פותר חלומות, מי שצריך, יכול לפנות אלי. אדם מתגורר בכפר קטן ואין לו אפילו מנין

רבונו של עולם שאתה נותן לי כמעט כל מה שאני צריך. אבל איך אוכל להיות דובר שקר ח"ו ולומר שהוא נותן לי כל צרכי? קושיית ה'שפת אמת'.

אומר ה'שפת אמת' שהפשט הוא כזה: שואלים את האדם: מה כן יש לך? רוצה לחזק אותו. בא נדבר על איזה דבר שאתה מאוד מצליח בו. במה אתה מצליח הרבה? האדם מהרהר קצת ואחר משיב: יש לי חברותא מצויינת ברוך ה', או: שלום ביתי נמצא על דרך המלך. פו, פו, פו, לא רוצה להכניס בזה עין. אומר ה'שפת אמת': אם אתה רואה שם נקודה של חיות, הלא בכל נקודה של חיות שנותן הקב"ה - יש בו הכל. ובחזרה ליסוד ה'באר מים חיים': אצל הקב"ה אין דבר כזה שהוא שולח שפע אל האדם והשפע כולל בתוכו רק דבר אחר. אתה מבקש מהקב"ה שולחן והוא נותן לך, ואז אתה אומר לו: נתת לי שולחן, אני צריך גם כסא. אומר לך הקב"ה: לא ביקשת כסא. דבר ואתן לך. בלי נדר, תוך שני ימי עסקים תקבל גם כסא. לא! אם יש לך שולחן, הרי הקב"ה מחייהו, ואם כן, כולל בתוכו את 'הכל'.

בנקודה של חיות כלול הכל

דבר עמוק הוא וצריך להבינו. אדם זקוק לחברותא. שואלים אותו: מה כן יש לך? והוא משיב: יש לי ברוך ה' דירה רחבת ידיים. מעשה נפלא, השגחה פרטית, סוף דבר, יש לי דירה. ובכן, מי נתן לך את הדירה? הקב"ה. ומי מחייה אותה? הקב"ה. הוי אומר: יש בה חיות של הקב"ה. **חיות של הקב"ה אף שאצלך היא מצומצמת, שורשה היא 'כל', ואם כן יש בה גם את הקוד לחברותא.** כך אומר ה'שפת אמת'. **ובלשונו: "כי כל דבר יש בו נקודה חיות מהשית ובנקודה זו כלול הכל".** ולכן **אם האדם מתדבק במחשבתו אל שורש הדבר**

נתפסת בשום דבר ובשום גוון ורק נשארת צלולה וברורה כאשר היא, וכוללת כל החפצים שבועולם ומתברך האדם הזה בכל הברכות והישועות כל אשר יצטרך, כי קיבל הברכה על שלימותה".

יאמר האדם: אבל אם לא אבקש - לא אקבל. יש לי צרה ואני צריך להתפלל... אין הכי נמי. התפלל, אבל אח"כ אמור שים שלום. אל תהיה כאוב וממורמר. הלחם עם עצמך להזכיר לעצמך כמה טוב הקב"ה נותן לך.

סיכום דברי ה'באר מים חיים': מושג יש שהאדם מקבל את השפע במלואו, והוא מתפשט לכל התחומים בחייו, והאבות הקדושים זכו לכך במשך כל ימות חייהם עלי אדמות. **מעברים אתה בין כה וכה צריך לעבור, אך עליך לדעת שאתה יכול לקבל הרבה יותר שפע בשעה שאתה עובר את אותם מעברים, וזאת כאשר תהיה שמח בחלקך.**

כי חנני אלוקים וכי יש לי כל

ולהשלמת הדברים לענין מעשה נביא מדברי ה'שפת אמת' פרשת וישלח על הפסוק (לג, יא) כי חנני אלוקים וכי יש לי כל. הוא מסביר שזהו החילוק בין עשו ליעקב. עשו אמר יש לי רב, דהיינו ריבוי של דברים, ויעקב אמר יש לי כל, לומר שהכל אחד מהקב"ה. ומבאר שם מה צריך לעשות כדי לזכות להיות מתלמידיו של יעקב. הוא שואל שם: איך יכול היה יעקב לומר יש לי כל והרי כמה דברים היו שלא היה לו? אכן הרבה שואלים קושיא זו. הם מכוונים לקושיית ה'שפת אמת' - איך אני יכול לומר בבוקר בבוקר העושה לי כל צרכי? הם אומרים לעצמם, שאם הדבר היה תלוי בהם, היו מוסיפים בסידור: ויש נוהגים לומר העושה לי רוב צרכי. אני מודה לך

משל למה הדבר דומה, לאברך שמתמנה להשכיב את הבחורים בישיבה מדי ערב. האברך מתחיל במלאכתו ודי מרוצים ממנו. מלאכה שאינה קלה היא, כי לא קל לשכנע את הבחורים להניח את חיי היום התוססים שלהם לטובת מנוחה, ובוודאי העוסק במלאכה זו יוצא מזוכך, אבל האברך הלז עושה מלאכתו נאמנה זה כבר שנתיים ימיים. יום אחד מנהל הישיבה מדבר עם אחד ממכריו של האברך ושומע על אודותיו דברים גדולים, הרים וגבעות. האברך יכול לעזור לבחורים, הוא יכול לחזק בחורים, הוא מוכשר גדול בלי עין הרע. המנהל אומר לו: לא, לא נראה לי. והלה שואל אותו: דיברת אתו פעם? המנהל אומר לו: לא, לא דיברתי אתו, כי בערב אינני פוקד את הישיבה. אומר לו הלה: לך דבר אתו ותראה. המנהל הולך לדבר אתו ועד מהרה הוא מתרשם שמדובר בתלמיד חכם ובר דעת מיוחד במינו. מיד הוא ממנה אותו לתפקיד יותר חשוב בישיבה. הוא חושב לעצמו: ממש טיפש אני. אדם כזה נמצא אצלי בישיבה ואני מנצל כל-כך מעט ממנו...

את השטות הזאת אנו עושים כל היום. הקב"ה שולח שפע לאדם. האדם מקבל את השפע ואומר: הפלא ופלא, אינני זורק אותו בחזרה, אבל אני צריך את זה ואת זה. והקב"ה אומר לו: הן נתתי לך שפע. נסה להסיר את הלבוש ממך שיש לך. תנסה להודות על מה שיש לך. לפעמים כשיש לו לאדם צרה, כל מחשבותיו מתבטלים לאותה צרה, בדומה למשגיח הישיבה שמסתכל רק על שני הבחורים שעושים לו צרות, ואינו יכול להתחבר לבחורים המצויינים. הוא לא מדבר אתם, אפילו לא מסתכל עליהם, כי הוא עסוק יומם ולילה

שיש לו, היינו שאומר לעצמו: לא שולחן יש לי, אלא **חיות של הקב"ה יש לי**. והוא מסתכל על זה כך, ומודה לרבונו של עולם באופן זה, **ומתחיל להרגיש - אם כן יש לי כבר גם את תחילת הדבר הנצרך לי. בעצם יש לי כבר הכל, אלא שעדיין לא יצא מן הכוח אל הפועל.**

לכן יכול היה יעקב אבינו לומר יש לי כל, כי הסתכל על השורש של מה שיש לו, ובשורש כבר יש לו הכל. עשו אמר לו: יש לי הרבה גמלים, אולי אוכל לעשות לך טובה ואתן לך שני גמלים, שיהיה לך? חי"ך יעקב ואמר: אף כי נניח שאני זקוק לגמלים, איני צריך לקבלו ממך. 'שונא מתנות יחיה' (משלי טו, כז)⁸. יש לי. יש לי הכל. רוצים לקנות לגביר איזה כלי כסף. יישר כח. יש לי כבר כלי כסף וזהב לרוב. יש לי כל. לא חסר לי מאומה, אמר יעקב. אמר לו עשו: כן, איני רוצה לחדור לפרטיותך, אבל שמתי לב שכן חסרים לך כמה דברים. אמר לו יעקב: אין הכוונה שאין לי אותם דברים ולך יש, וכדי שיהיה לי, אני צריך לקבלם ממך. ממש לא. אלא **בדברים שיש לי כבר, טמון שפע אלוקי. כלל שאודה עליהם ואכיר בכך ששורשם מהקב"ה, יוסר מהם ההסתרה והלבושים, והשפע יתפשט ויגדל עוד יותר.**

חבל לא לממש את הפוטנציאל

דברי ה'שפת אמת' משלימים את דברי ה'באר מים חיים', כי הכוונה היא כך: **כאשר השפע האלוקי יורד לעולם, הוא מכיל את הכל. אך כאשר הוא מגיע אל האדם, כל אחד לפי דרגתו מצמצמו, אבל גם אחרי צמצמו, הוא עדיין יכול לבטל את הצמצום, וזאת על-ידי שיסיר את הצמצום ממחשבתו, כי אז יופשט השפע מלבושו ויתפשט לעוד תחומים בחייו.**

א. ראה חושן משפט רמט, ה.

בעתיד תעזור לי. **כך האדם מודה, ואחרי כל קבלת שפע צריך להיות כך.** ה'שפת אמת' מסביר מה הסדר. אתה רוצה ללכת אל השורש ולקבל שפע בבחינת 'כל' בדומה לאברהם אבינו? התבונן בדברים שיש לך ותתחיל לומר: כשיש לי את הדברים האלה, יש לי הכל. וה' ברך את אברהם בכל.

מעניין הוא שחז"ל מביאים עוד פירושים לתיבת בכל. וברשי"ע על התורה מביא שבכל הכוונה לבן, בכל עולה בגימטריא בן. זהו זה, פשט חדש. לא צאן, לא בקר, אלא בן. אכן לדברי ה'שפת אמת' ההבנה היא כזו. את ה'בכל' אתה יכול לשים על כל מה שאתה רוצה. בן? - בסדר. כשהיה לו בן, הוא הבין שקיבל הכל. יש לי הכל. לא חסר לי כלום. למה? כי יש לי בן. ואם כן אני מודה עכשיו ואני מתבונן בזה ואני מבין שכאשר אכיר בכך שזה השפע של הקב"ה, תהיה יניקתי מהשפע בלי הלבוש.

זוהי ההדרכה שה'שפת אמת' נותן לנו, שכאשר האדם יסתכל על השפע בשורשו, יזכה שהשפע הנמצא אצלו, יתפשט גם לדברים אחרים. וכשהאדם מתפלל באופן זה ומודה באופן זה, הוא באמת יכול לזכות להרגיש טעם עוה"ב. טעם עוה"ב פירושו שהוא מרגיש שאין חסר לו כלום. דרגה מעין דרגתו של הרבי ר' זושא זיע"א. איני יודע על מה אני צריך להתפלל, הן יש לי כל. הוא מתפלל, אף הרבי ר' זושא התפלל כל יום, אבל התפילה באה מתוך ההנחה והרגשה שיש לי כל.

עם שני המפריעים. מה שקורה הוא שאינו עושה כלום עם השפע הנמצא אצלו.

הקב"ה אינו נותן לחם וביצים

כשנתבונן בברכת המזון, נראה שהיא מיוסדת באופן שאין בה כלל צמצום. האדם אכל עכשיו לחם וביצים. הוא נטל ידיים, אכל קצת, שתה קצת, הוא הולך לברך. הוא מתחיל לברך, והנה זה נשמע כמו דרשת שבע ברכות. נודה לך ה' אלוקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה וכו' ועל שהוצאתנו מארץ מצרים וכו' - מה הקשר? אתה רוצה להודות? תודה לעניין. רבוננו של עולם! נתתי לי לחם וביצים הגם שאיני ראוי, אני מודה לך על כך.

והתשובה היא שכאשר הקב"ה נתן לך לחם וביצים, הוא לא נתן לך לחם וביצים. איך יש לך לחם וביצים? כי הוא שלח לך שפע. שים לב שהלשון בברכת המזון הוא הזן את הכל. הקב"ה נתן לי עכשיו שפע, במקרה אחזתי בו על-ידי הלחם והביצים, אבל מה אירע עכשיו? הקב"ה נתן לי שפע בסבר פנים יפות, מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר, הוא עוזר לי, הוא מסדר אותי, ועכשיו אני מודה לו על השפע. אך טיפשי הוא שידבר רק על הלחם והביצים. הוא מודה לה', הוא מדבר אליו בפה מלא. הוא אומר: אף פעם לא חסר לי כלום. אני זוכר שהייתי בחור לא יוצלח וכל-כך עזרת לי. כך הוא מוסר דרשה שלמה. ולא רק לי עזרת, אלא גם להוריי, ואני מאמין שגם

מדור שבת קודש

שיעור נ"ד

לע"נ

הרה"ח ר' אביגדור שלום
ב"ר דוד מרדכי ז"ל מייזעלס
נדבת בניו שיחיו

נדבת

הר"ר פייבל קניג הי"ו

לרגל היכנס בנו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

יום חמישי פרשת חיי שרה כ' חשון תשפ"ה

השבת מלמדת את האדם להרגיש שלא חסר לו כלום

אגב, לטעם זה מובן היטב מדוע הוצאה נחשבת למלאכה על אף שלכאורה לא עשה שום מעשה בגוף הדבר. החפץ היה חסר לי, הייתי צריך אותו כאן, ולכן כשאני מוציאו ממקומו להביאו הנה, אני משלים את חסרוני, ובוזא אני מראה שקודם לכן לא היה לי מה שאני צריך.

והיות ששבת הוא יום שמכריז שבריאתו של הקב"ה שלמה מכל צד ואין חסר בה מאומה, אין עושים בו מלאכה להראות שאין בעולם שום חסרון. בוודאי צריך להבין המשמעות. האדם אומר: לך אין חסר מאומה? אני מאוד מעריך אותך. לי דווקא חסרים הרבה דברים. מלמדנו ה'מאור עינים' שיש מציאות בעולם, והיא ברת השגה, שהאדם מסוגל להבין בשבת שאין חסר לו כלום. במהלך ימות השבוע, אמנם,

לא תעשה כל מלאכה

יסוד גדול יש שצריך להשפיע על האדם להבין איך לחשוב בשבת, או יותר נכון - להבין מה הקב"ה רוצה ממנו, לאן הוא רוצה שיגיע, מה הוא רוצה שהשבת תגרום לו לחשוב ולהרגיש. היסוד הוא ב'מאור עינים' פרשת כי תשא. הוא מבאר הטעם שאסרה התורה עשיית מלאכה בשבת נעוץ בכך שהמלאכה מבטאת צורך או חסרון. כאשר האדם עוסק במלאכה, הוא למעשה מכיר בכך שמהו חסר לו והוא פועל למלא אותו חסרון. למשל, האדם צריך לחם לאכול, ואם הוא רואה שאין לו, הוא הולך לאפות, ואם כן כשהוא עוסק באפיית הלחם, הוא מבטא בזה שחסר לו משהו ומשלים חסרונו על-ידי האפייה. כל פעם שהאדם עושה מלאכה, זה מפני שחסר לו איזה דבר, והמלאכה היא האמצעי לעזור לעצמו.

מקומות, שכאשר הקב"ה נתן לאדם איזה דבר, נניח שיש לו פרוסת לחם אחת. אין לו אפילו לחם משנה. דבר אחד. הקב"ה עזר לו ויש לו בן. יש לך בן? הקב"ה נתן לך משהו? **בכל דבר שהקב"ה נתן לך, מאחר שבפנימיותו הוא שפע של הקב"ה.** מי נתנו לך? דבר קדוש הוא שהקב"ה נתן לך. **מה שהקב"ה נתן, יש בו הכל,** כי המקום שממנו הוא מגיע, הוא מקום שבכלל לא שייך בו צמצום. **זה מגיע ממקום שבכל נקודה של חיות, יש הכל.** כפי שאפשר להבין לגבי העובר שהכל כבר נמצא שם. זה עדיין צריך להתפתח, זה עדיין צריך לצאת מן הכוח אל הפועל, אבל הכל נמצא באותה נקודה של חיות. מציאות היא. אפשר לראותה. אפילו הנטיעה. היא גדלה וצומחת ומצמיחה פירות לרוב. הסתכל כל שנה על האילן. בחורף אין בו כלום, וכיון שמגיע הקיץ, הוא מתחיל להוציא פירות עסיסיים. מאיפה? ירדו גשמים, אז מה? היכן היו הפירות. התשובה היא: הפירות היו בו בכח. אתה יכול למשש את זה בידך. אינך צריך ללמוד על זה בספר. אכן כשתלמד בספר ותסתכל על המציאות, תתחיל להבין איך העולם פועל למעשה באופן זה. זה נמצא שם, אבל זה עכשיו נעלם. כשאתה משקה אותו במים, כשהשמש קופחת עליו, הוא יוצא מן הכוח אל הפועל, ואז אתה רואה שתמיד זה היה שם בפנים.

זהו הכלל הגדול. וה'שפת אמת' משווה לזה מה שכתוב **במדרש** פרשת וירא בענין הגר שלא היו להם מים לישמעאל והתפלל וה' פקח את עיניה ומצאה באר מים חיים, אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שמאיר את עינים. **פותחים את העינים ויש שם מים ויש שם הכל.** אילו היו חלקים מהבריאה נבראים או חיים שלא מהקב"ה, היה זה דבר שתחילתו בגבול ושורשו בגבול,

הוא אינו נדרש להיות לגמרי במצב זה. מותר לו לעשות מלאכות. אך בשבת, התורה אוסרת על עשיית מלאכה, משום שכל עשייה מצביעה על הרגשת חסרון. שהרי האדם מרגיש צורך להשלים משהו באמצעות מעשיו. השבת, לעומת זאת, מכריזה ששלום בעולם ושום דבר אינו חסר.

כאילו כל מלאכתך עשויה

מבאר ה'מאור עינים' בלשונו הק': "ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא פ' יתרו) **שיהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה ואין מחסור דבר, שהרי בשבת אלוקותו יתברך מתפשט ומתגלה בבני ישראל ואיהו שלים בכל סטרוי** (והוא שלם מכל צד) **בכל מיני שלימות, ואם מורה ההיפך, ח"ו מראה שאינו מהם ואין בו השראות".** על פי זה הוא מסביר שלא רק מלאכת הדיוט בשבת, אלא אפילו מלאכת משכן אסורה, **כי עליך להראות שהשבת עצמה מבטאת את נוכחות השכינה בשלמות, כך שאין חסרון ואין צורך בעשייה נוספת.** מדוע בונים את המשכן? להביא השראת השכינה. אם אתה עושה מלאכה, פירושו של דבר שאתה מרגיש שחסר לך השראת השכינה, ואם כן אתה מחלל שבת. אתה מגלה דעת שאינך מחובר לאותה מתנה שהקב"ה נתן לעולם. יש עכשיו השראת השכינה יותר בשלמות משל המשכן, מדוע אפוא אתה עוסק עכשיו במלאכת המשכן? **עליך להיות במצב שאתה חושב ומרגיש שיש לך הכל.**

והנה קשה להבין לגמרי פשרו של דבר, שהרי האדם יש לו צרכים והקב"ה אף צוה לו להתפלל עליהם. אכן אחת מהדרכים להבין דברי ה'מאור עינים' היא על פי דברי ה'שפת אמת' **בפרשת וישלח** שהזכרנו בשיעור הקודם, זה מופיע בעוד ספרים, ואף ה'שפת אמת' עצמו מביאו בעוד

אינך מרגיש, אינך יכול ליהנות מאותה מתנה שהקב"ה הכניס בבריאה. הקב"ה הרי הכניסה בבריאה כדי שאנו נהנה ממנה, כי זה כל-כך טוב לאדם. זה הרי באמת מעין עוה"ב. **כשהוא מרגיש שיש לו הכל - כל-כך טוב לו. אבל אינך יכול להרגיש זאת, רק אם אתה שוכת ממלאכה.** באותה מדה שתקיים לא תעשה כל מלאכה, כך יהיו לך כלים להכיל אותו אור הקיים בבריאה.

אכן יש דרגות. המינימום הוא לא לעבור על איסורי דאורייתא ודרבנן, והדרגה שלמעלה הימנה היא להרגיש בלב כאילו כל מלאכתו עשויה, ואז הוא צריך לקיים גם בעשה טוב - לשיר, להודות... עבודה היא איך שהאדם מבטא את זה ומקיים את ההרחבה של לא תעשה כל מלאכה. וכשהאדם עושה כן, הוא זוכה להרגיש טעם בשבת. אין זה דבר נוסף. זה טעם בענין זה שהקב"ה נתן לי הכל. באמת לא חסר לי מאומה.

הנאה של קרבת אלוקים

ולפני שמתקדמים הלאה, עיקר ההנאה והתענוג שיש לו לאדם כשהוא מרגיש שהקב"ה נתן לו הכל... הוא פשוט נתן לו הכל בכל... הוא ההנאה של קרבת אלוקים. כי באופן טכני, כשיש לו לאדם הכל, זה לא בהכרח מתבטא בתענוג מדי. אבל כשהאדם מתהלך בעולם ומתחיל לראות שהעולם הוא מלא סכנות אבל הקב"ה שומר עליו ונותן לו כל צרכיו, הרי הוא נוטל את חיותו מכך שהקב"ה נותן לו ושחותמו של הקב"ה נמצא בכל דבר, דהיינו שהקב"ה מרגיש אותו ויודע מה הוא צריך, והרי הוא שמח הרבה מאוד בזה

אבל כיון שהכל לאשר הכל הקב"ה ברא, לכן הגם שעכשיו כפי שהוא נראה הוא בצורה גשמית ומוגבל, מה שמחייבה אותו הוא חיות רוחנית בלתי מוגבלת, ונמצא שיש שם יותר ממה שאתה רואה. ואם אתה מנסה להבין את זה ולחיות עם זה ולהודות באופן זה, ככל שתיגש לזה יותר באופן זה, כך יתקיים בך ויפקח אלוקים את עיניו, אזיניך תפתחנה, לך ייפתח, ותתחיל להבין ולהרגיש שיש לך הכל, כי באמת הכל נמצא אצלך.

בשבת קל להרגיש שאין שום חסרון

והנה ב'מאור עינים' הנ"ל כתב שכאשר אלוקים ברא את השבת, ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבות, הוא הכניס כח בבריאה שבשבת יהיה יותר קל לאדם לקלוט זאת. הוי אומר: כשאומרים שבשבת יש השראת השכינה בעולם. אומרים את זה בכגוונא ובעוד מקומות. משמעות הדבר היא, שבשבת, אם הנברא יפעל ויתנהג כראוי וכנכון, תקל עליו הבריאה עצמה להרגיש ולהכיר בכך שיש לו הכל, ללא חסרון. יש מציאות כזאת, אך המוח צריך להיות מסוגל לתפוס אותה. בשבת, ישנה הקלה מיוחדת המאפשרת לתפוס אותה ביתר קלות.

והנה היות שהכלל הוא, מובא בקדושת לוי כמה פעמים ובעוד ספרים⁸, שכל פעם שיריד אור לעולם, הקב"ה נתן מצוות שבאמצעותן נוכל לתפוס ולהרגיש את האור, כמו"כ לגבי שבת, צוה הקב"ה את היהודי לשמור את השבת כדי שיוכל לתפוס את האור שהכניס בו, ואם אינו שומר את השבת, אין לו שייכות לאותה הבנה. זה לא הולך, מוחך אינו מבין, לך

א. הרב החיד"א בראש דוד פכ"ט מביא כן בשם האריז"ל, ועיקרי הדברים כבר נאמרו על ידי הראשונים. ראה 'חידושי אגדות' להרשב"א - תענית כז, ב.

לחלק זה שבמוח. אני רוצה להיות יהודי, וכחלק מלהיות יהודי זה לחיות בשבת. שבת צריך להיות מלא חיות. מגיע שבת, הוא מודה לרבונו של עולם, בנשמת הוא אומר במחשבתו: יש לי כל-כך הרבה להודות. חודרת לו מחשבה במוחו: כן, אבל... והוא אומר למוחו: ביקשתי ממך! לא בשבת! הוא תופס את עצמו: שבת קודש היום, הבה לא אפנה לשם עכשיו. יש זמן לכל, היום שבת קודש, מה צריך להכנס לבוץ? סופו של דבר: זה מלחמה, אך בכל אופן בזמנים הטובים, יש למלחמה מהלך ברור. הוא מנסה עכ"פ שיהיה כך.

בשבת רואים שאין חסרונות

אך כאן בדברי המאור עינים' וה'שפת אמת' מבואר שזה עובד קצת אחרת. **בשבת אתה צריך להודות ולהרגיש שיש לך כל מה שבעולם ואין חסר לך מאומה.** הן מה שבצד ימין של המוח, הן מה שבצד שמאל, **הכל מסודר לגמרי.** כך צריך להרגיש בשבת. אכן מיד באה הערה קטנה, והיא: הרי במציאות אין הדבר כן. זה בעצם הקושי. כשאתה הולך עם המהלך הראשון, הלב מצליח לשתף פעולה, עכ"פ אם האדם יודע בערך מה עליו לעשות. יש דברים שחסרים לי, לא אמרתי שלא, אבל מי אומר שאני צריך להיות עכשיו עסוק בזה? לא רוצה לחשוב עליהם עכשיו. אני בוחר לא להיות עכשיו עסוק בחלק זה של חיי. אבל הצדיקים הרי מסבירים שזה עובד באופן אחר. הם מסבירים שהאבות זכו וטעמו טעם עוה"ב בעוה"ז, ואף השבת היא מעין עולם הבא. איך האבות זכו לטעם עוה"ב? על-ידי שחיו עם בחינת 'כל', כפי שלמדנו בשיעור הקודם מדברי **הבאר מים חיים.** לכן אף בשבת האדם מצווה להרגיש שיש לו הכל. אבל איך אני יכול להרגיש דבר שאינו אמת? - שואל האדם. יש לי הרבה מאוד

שהקב"ה נותן לו, ושהוא רואה לו וקרוב אליו ואוהבו, ונמצא בסופו של דבר שהוא שמח עם הקב"ה, אבל הוא יכול להגיע לזה רק אחרי שהוא מרגיש עד כמה הקב"ה מספק לו כל צרכיו. יש בזה סדר הדברים, כי כשהוא מרגיש שחסר לו - אינו מרגיש את הקרבה כל-כך, **וכשהוא מרגיש באמת שיש לו הכל - הוא מרגיש את הקרבה מאוד חזק.**

בשבת לא חושבים על החסרונות

קעת צריך ללמוד מה יעשה אדם שיזכה לאותו תענוג, ובכן הבה ונאמר בסגנון זה: אדם מן הישוב יש לו במוח שני חלקים. נקרא להם ימין ושמאל. בצד ימין נמצאים כל הדברים שהוא מצליח בהם, ובצד שמאל כל הדברים שאינו מצליח בהם כל-כך. ומה עושה אדם שמתבגר קצת ומתיישב בדעתו? היתהלך ויבכה ויהיה שבור ברוחו בגלל הדברים שחסרים לו? הוא מנסה להסתדר בלעדיהם. יש לו עליות וירידות, כי יש זמנים שהם לוחצים עליו יותר והוא מרגיש את החסרונות עם כל המפרשים, מה גם שיש דברים שזורים מלח על הפצעים והדברים החסרים מתעוררים, אבל הוא מנסה להתחזק, הוא הולך כאילו הלוחך ושוב, ויודע שכך הוא סדר העולם, קצת תפילה, קצת אמונה ובטחון, קצת היסח הדעת ונוסעים הלאה.

באים אל האדם ואומרים לו: בשבת אסור לחשוב מכל החסרונות, בשבת צריך האדם להרגיש כאילו כל מלאכתו עשויה, בשבת אין מבקשים על כל הצרכים, הוציאו את כל הברכות האמצעיות בשמו"ע, כי צריך רק להודות. הנה אם הוא למד קצת ספרי חסידות, הוא מבין במוחו שיש זמן לכל דבר. יש זמן באמצע השבוע לחשוב על החסרונות, יש זמן להתפלל, יש זמן לנסוע למקומות הקדושים, עכשיו אין הזמן

הרבה אבל אינו חי עם זה שהקב"ה הוא זה שנותנם לו וחושב עליו בכל עת... אין הוא חי עם זה. הוא הולך ביום חמישי לקנות לכבוד שבת בסכום גדול. הוא קונה, הוא סוחב, ואינו חי עם זה שהקב"ה חושב עליו. הקב"ה השאיר לו את בקבוק החלב האחרון בחנות, כי הוא ידע שתמיד הוא מגיע באיחור, וכיו"ב כל מיני דברים קטנים של השגחה פרטית... כמה שאין האדם חי במציאות זו, לבו דואב לו כי הוא מרגיש נטוש. הוונחתי. כולם מתקדמים בחיים ואני נותרתי תקוע... הכאב העמוק לפעמים של זוג צעיר שמחכים קצת לבנים, ובפרט כשיש שמחה במשפחה של אחד שמתחתיהם. הכאב מאוד עמוק. מה תאמר, הקב"ה הרי נותן לו מיליון דברים? בסדר, אבל הוא מרגיש שרק הוא אינו מתקדם והוא ה'שלימזל' של הדור. **ההרגשה שאין חושבים עליו, היא הרגשת הריחוק מהקב"ה, מהבהבת בכל מיני צבעים כשאדם שרוי בכאבו.**

אך אם האדם ישים לב שהדברים שיש לו, כל-כך מדויקים, היינו שרק הקב"ה יכול היה לסדר שייראו באופן זה כי הוא יודע מה טוב לי... הוא מחפש בדברים שיש לו ומתבונן בהם ומתחיל לשים לב שבכולם נמצא חותמו של הקב"ה... אילו היה בעל גבול נותן לי את פרנסתי, היא אף פעם לא היתה כל-כך מדויקת. רואים שהיא אלוקות. **רואים בחוש שהקב"ה חושב עלי ומספק לי את צרכיי.** אח"כ לבו מתחיל להבין ממילא שכפי הנראה הדברים שאין לי, אינם טובים לי נכון לרגע זה. נמצא שאם הקב"ה כל-כך חושב לי ודואג עלי ונמצא אתי, ידעת בצרות נפשי, הוא מתחבר אתי ומכיר אותי ויודע אותי, ובדברים אחרים הוא כל-כך עוזר לי, מסתבר שבענין זה הוא גם עוזר לי. אך אני הוא זה שסבור שזה צריך להיות אחרת, אני איני מחובר לידיעה האמיתית.

דברים, אינני ברוגז על אף אחד, אני באמת מודה לרבונו של עולם, אבל איני יכול להוציא מפי שיש לי כל מה שבעולם, כי אין זה נכון.

על זה באה התשובה שנתן ה'שפת אמת', וכעת צריך להרחיב בה יותר, והאמת היא שה'שפת אמת' בפרשת וישלח שבשיעור הקודם למדנו חלק ממנו, אומר שם בהמשך דבריו בפירוש **ששבת הוא הזמן שהאדם יוכל להרגיש באמת שכל חפציו עשויים ושאין חסר לו כלום, ומסביר שם שהדרך להגיע להרגשה זו היא על-ידי שירגיש שהדברים שיש לו, הם דברים שהקב"ה נותן לו** - הקב"ה נותנם לי כי הוא מטפל בי ונותן לי את צרכיי. **ככל שתוסיף להכיר את הפנימיות של השפע שיש לך, כך תצליח יותר להוציא משם את האמת ואת ההרגשה שיש לך באמת הכל.**

תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו

והנה אחת מהדרכים הקלות להסביר זאת במילים היא, כשהאדם קצת בצער או בכעס על גיסו שלדעתו אינו דואג לו. מדוע אתה לא חושב עלי? אתה יודע שאני בלחץ כלכלי, אתה יודע שאני מחתן ושזה כבר החתונה השלישית בשנה וחצי האחרונות. אתה נותן לפלוני, אתה נותן לאלמוני, למה לי אתה לא נותן? הוא לא אומר את זה בקול כי הוא רוצה לחיות בשלום עם גיסו, אבל כואב לו על שאינו חושב עליו. והנה לאחר זמן מתברר לו שגיסו הפך עולמות כדי להשיג לו אולם בשביל החתונה חיים אין כסף, וכן פעל הרבה למענו בכל מיני אופנים והכל בחשאי, אז הוא נרגע מאוד מצער, כי הוא אומר בלב: אה, לא ידעתי שגיסו כל-כך דואג לי, הייתי צריך לדון אותו לכף זכות, גיסי הוא ממש צדיק.

אף כלפי הקב"ה כשיש לו לאדם דברים

חדשה. הקב"ה צוה אותנו לאכול שלוש סעודות בשבת, וחלק גדול הן מהשבת, אז השכינה נמצאת ושרים זמירות. והנה הזכרנו בשיעור הקודם שברכת המזון מאוד מפליאה. אתה מודה שם על כל מיני דברים. אתה מודה על ברייתך שחתמת בבשרנו. מה זה שייך לברכת המזון. אתה מודה על הכל - ועל הכל אנחנו מודים לך.

אך הפירוש הוא שכאשר הקב"ה נתן לך שפע, אם אתה ניגש נכון לאותו שפע, אתה יכול להיאחז בו ולהבין שהקב"ה נתן לך כל מה שבעולם, כי בשפע זה מאחר שהוא מגיע ממקור החיים, יש בו הכל. נתן לי עכשיו הקב"ה הכל בכל מכל כל. זה מה שנתן לי. נתן לנו הקב"ה מצוה שנקראת ברכת המזון. גם בימות החול זה אותו רעיון. אתה אוכל, ואכלת ושבעת, וממילא יש לך רגש של שובע שהקב"ה השביע אותך עכשיו, ואם תבין שזה הגיע מהקב"ה ותתלהב... תשים לב שאתה הולך לברך, תיקח סידור, תאמר מבפנים מילה במילה בשמחה ובהתלהבות. אני רוצה להודות לך, ה' רועי לא אחסר, נתתי לי לאכול עכשיו, דאגת לי והשבעת אותי... כעת אומרת לנו התורה: אל תהיה טיפש! קח את הפוטנציאל המלא שיש בשפע שקיבלת זה עתה. אתה יכול לקחת את השפע ולהוציא מן הכוח אל הפועל. אם אתה רוצה, אתה יכול להודות על האי פיתא, ואם אתה רוצה, אתה יכול להודות ולומר: רבונו של עולם! אתה נותן לי הכל, הכל בכל מכל כל.

ועל הכל אנחנו מודים לך

כל הסדר של ברכת המזון בנוי באופן זה. ועל הכל. אני מוציא את הכל שיש בלחם. אנחנו מודים לך ומברכים אותך. אני מודה לך על העבר, על ההווה, ועל העתיד. אני מדבר כבר על בנין ירושלים, אני מנצל את ההזדמנות שקיבלתי עכשיו שפע

מה שיש מגלה על מה שאין

זה מה שה'שפת אמת' אומר. הוא אומר שההכרה בדברים שיש לך, להתלהב עליהם ולהודות עליהם בצורה שאתה קולט שהקב"ה נותן לך אותם באהבה עצומה - עולה אח"כ על גדותיה, והדבר הזה מרגיע מאוד את הנפש - אה... נדמה היה לי שחסר לי כי לא קלטתי, אך כעת נראה לי שהקב"ה יודע מה שהוא עושה, וכפי הנראה אין זה טוב בשבילי.

ותמיד יש חידושים בענין זה, כי כשמסתכלים על העבר רואים כל-כך הרבה דברים שנדמה היה שהיו חסרים ואח"כ התברר שזה היה באופן מדויק ביותר. אם נחזור לדוגמא של זוג צעיר שמחכה קצת. כשנמצאים בתוך המצב, זה מאוד קשה, אבל כשהקב"ה עוזר וס נפקדים, אז יש שהאדם מסתכל ואומר: זה ממש היה נס, כי בשנתיים האלה נפשי נבנתה והתפתחה עד מאוד. ובכן, כשאתה רואה את האהבה של הקב"ה אליך, יש בזה כח להאיר בך שתתחיל להרגיש: אתה יודע מה? כן יש לי הכל. הבעיה היתה אצלי שחשבתי שצריך להיות אחרת, ולא הסכמתי לקבל שזה מה שטוב לי. וממילא אתה יכול להתחיל להודות לה' על הכל.

מנצלים את הפוטנציאל שבשפע

והנה לדברי ה'שפת אמת' יש לנו הבנה מעשית איך לגשת לברכת המזון של הסעודות בשבת קודש. באגרא דכלה פרשת וירא כתב שהנשמה היתירה מחכה כל השבת ל'שפיץ' (פסגה). איזה 'שפיץ'? ברכת המזון של שבת קודש. אז יש לה את ההנאה הגדולה ביותר. היא הגיעה לכאן, היא מסתובבת באדם, היא כבר לא יכולה להמתין. ברכת המזון של שבת. אה, הפלא ופלא, כפי הנראה מפני שמודים אז. אבל לדברי ה'שפת אמת' אנו מקבלים בזה הבנה

שאודה לה' על הדג שנתן לי?! אודה לו על שבני שהתקשה בקריאת האותיות, התחיל להצליח. אומר לך את האמת, רבונו של עולם, דג הסלמון, לא זה מה שמטריד אותי. אך אין הדבר כן. **אם הקב"ה נותן לך מאכלים, שם כבר נמצא הכל, שם נמצא בנך עם קריאת האותיות. אכילה היא הרי שפע שנכנס לתוך גופך, זה לא סתם שקרה משהו סביבך, זה שפע של הקב"ה שנכנס לתוך גופך, זה מאכל של מצוה, שתיית היין של קידוש וכו', עכשיו שהקב"ה נתן לך שפע, הוא נתן לך ציווי: אכול וברך ותן תודה.**

זוהי הבנה נפלאה שהאדם צריך לעבוד עליה, וזאת על-ידי **שיתבונן בדברים שיש לו: אם יש לי כל-כך הרבה שפע, בוודאי זה הקב"ה שנותן לי מפני שיודע מה אני צריך, ואם כן מסתבר שמה שאין לי, כך צריך להיות, ואם אני מרגיש חסרון, עלי לתקן, לא הקב"ה, עלי לתקן, עלי לראות איך להירגע, אחפש עצות עד שאתרפא. האדם צריך לרפא את עצמו כדי שזה לא יכאב לו כל-כך, שלא יהיה שבור ומרוצץ, והשבת נותנת זאת לאדם, ממש מעין עולם הבא.**

עבודה של חול ועבודה של שבת

נתקדם עוד עם ענין זה: בימות החול יש ג"כ ברכת המזון, אבל בימות החול יותר קשה להגיע עד שם. זה אפשרי, תלמיד חכם הוא בבחינת שבת, האבות הקדושים היו כל השבוע בדרגה זו, אבל זה יותר קשה. והנה אם הקב"ה רוצה שנגיע עד שם, מדוע באמת קבע שיהיו זמנים שיהיה בהם יותר קשה וזמנים שיהיה בהם יותר קל? הנה כאן מתברר דבר נפלא, ויש לזה מאמר בזוה"ק תחילת פרשת תרומה, ויש לזה עוד מאמר ב'שפת אמת' תחילת פרשת וישלח, שם הוא מבאר ענין זה באופן נפלא. הקב"ה

מהקב"ה. יש שהאדם מתקשר אל חבריו ואומר לו: היה לי עכשיו גילוי נפלא, אני חייב לספר לך עכשיו, זה עכשיו קרה. כל פעם שהאדם אוכל פרוסת לחם, יש לו גילוי נפלא, הוא רואה בעין שהקב"ה נותן לו שפע. מנצל הוא את ההזדמנות ורוצה לברך, פשוט לומר את המילים של ברכת המזון, לומר בשמחה ובהתלהבות כל מילה. ולכן ברכת המזון מסתיים כך - כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל. זה מה שעשיתי עכשיו. קיימת עכשיו את הבכל מכל כל אשר הם חיו עמו תמיד. ברכת המזון שניתקן על-ידי משה או יהושע כדאיתא בסוף מסכת ברכות היא כח דאורייתא להוציא את הפוטנציאל המלא שבגלל כן זה כבר מתפשט על הכל ואני מרגיש שהקב"ה נותן לי את הכל, כי עכשיו יש לי את היכולת לעשותו.

והיות ששבת הוא הזמן שבו קל ביותר לעשותו, כי אז הלבושים יותר דקים והגילוי יותר גדול, נתן לנו הקב"ה סעודות שכל כולן הן באופן זה. הקב"ה אומר כך: באמצע השבוע אין לך חובה לאכול סעודה. אם אתה רעב, אתה יכול לאכול. אתה לא צריך ליטול ידיים בכלל. יש אנשים שבמשך כל השבוע אינם נוטלים ידיים. אבל עכשיו אתה מצווה ליטול ידיים, לקחת לחם משנה ולאכול, ועכשיו יגיע ה'שפיץ', כי כח זה של ברכת המזון הוא שהאדם יכול לומר אני מודה לך על הכל, נתתי לי הכל, אתה נותן לי שפע, כשהקב"ה נותן לי שפע מאור פניו, הוא נותן לי הכל, בתוך הלחם יש לי כל. זהו ה'שפיץ' של שבת, כך אומר ה'בני יששכר', כי בשבת אתה יכול לברך באופן הנעלה ביותר, כי שבת הוא הכוח להודות לה' על הכל, בכל מכל כל.

כל הסעודה מטרתה לכך. אני אומר לך: התיישב ותבין שכל מה שאתה מכניס לפיך, הקב"ה נותנו לך. יש שהאדם מתפלא: מה,

פעולה בעוה"ז על פי ציוויו של הקב"ה, אתה מכניס אלוקות בדרגה של ימות החול. וההבנה פשוטה, כי העשייה כשלעצמה היא דבר מגושם. זה התעסקות עם החומר. אני בונה, אני שובר. אך כיון שאני עושה אותה כדי לקיים מה שהקב"ה צוה אותי לעשות, אינני עושה דבר מגושם. אני עסוק עכשיו בכוונה לציית להקב"ה. אני מחזיק בידי דבר גשמי, אם אני חושב על המשלח אלא אני מתעסק בו בגלל שאני רוצה להתעסק בו - אני יורד למטה. אני מסתובב בעולם הגשמי, אני אוכל, אני שותה, אני בונה בניינים. אני יורד למטה. בשבת אני חוזר ועולה למעלה. אין כלום. אני שר לרבונו של עולם מעין עולם הבא יום שבת מנוחה. אבל כשמגיעים ימות החול, אני לובש את בגדי העבודה ואני יורד למטה ומתעסק בגשמיות. מה אני יכול לעשות? אני חייב לעבוד.

אבל אם כשהאדם עוסק בגשמיות, הוא אומר במחשבתו: מדוע אני עוסק בזה? כי אני מציית לרבונו של עולם. אזי מתרחש דבר נפלא. ידיך נמצאות כאן, אבל אתה מכניס את הקב"ה. הציווי מועיל שכל מהותו של האדם יפעל לפי המשלח. הוא עושה כך, כי המשלח מצווהו לעשות כך. אפשר לראות זאת אצל פועלים נכרים שבונים בנין. הם לא יכולים לבנות כפי שהם רוצים. הם חייבים לבנות לפי תכנית סדורה. מדי פעם הם מוציאים את דפי השרטוט - כאן צריך לעשות כך, כאן צריך לנסות כך. כשאתה רואה לראשונה את הפועלים, אתה נבהל: האם 'עם הדומה לחמור' באמת יכולים לבנות בנין? אך בסוף אתה רואה שהם עבדים. הם לא עושים מה שעולה על דעתם. הם עובדים אך ורק לפי תכנית שהוכנה להם.

ברא שני מצבים, ימות החול ושבת קודש, כי לאדם יש שני תפקידים. תפקיד אחד שיעשה פעולות של עבודת ה' בעולם העשייה, והתפקיד השני שייצא מעולם העשייה ושם יעבוד את ה'. בימות החול הקב"ה רוצה מן האדם שירד למקום שיש בו יותר לבושים, ומחמת כן יש שם חסרון. הקב"ה רוצה שתירד למקום שיש בו חסרון ושתרגיש שכמה שמתרחקים מהקב"ה - יש חסרון, וכמה שמתקרבים אליו - החסרון יכול להתמלא. אם יהיה האדם תמיד במקום/בדרגה/בעולם שיש בו דרגה יותר גבוהה של אלוקות, לא ירגיש את זה כל-כך, לכן בימות החול הקב"ה יותר מסתיר את עצמו, וכשיש הסתר יותר גדול, אתה מרגיש יותר חזק את חסרונו. בעיותיך יותר מכאיבות אותך, כי אתה מרגיש את חסרונו הרבה יותר חזק.

הוא מביא שם את דברי הזוה"ק בפרשת תרומה שהמשכן היה במדרגה קטנה מבית המקדש. המשכן הוצרך לשמירה, כמו שנאמר: ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל. בבית המקדש זה לא היה נצרך, כי בית המקדש הגיע ממקום יותר גבוה. וביאור הענין שהרבה פעמים הקב"ה שולח לך מלאך ללוותך, ופירושו של דבר שהגם שהמלאך עושה רצון ה' בלבד, מכל מקום זה מגיע אליך על-ידי שליח. יש קצת הסתר. כל ימות החול הוא כעין זה. כאילו יונקים מן המלאך, ומשמעותו של דבר שיש עוד שכבה של הסתר. המשכן היה בדרגה זו, ולכן לא היתה מלאכת המשכן דוחה שבת, כי שבת היא בדרגה יותר גבוהה.

הפיכת עשייה גשמית לרוחנית

מבאר שם ה'שפת אמת' דבר פלא: איך פועלים בעולם העשייה להכיר את הקב"ה? - על-ידי קיום המצוות. כי כשאתה עושה

שיכניס לשם אלוקות. בדיוק כמו לגבי השתדלות. היינו **שיבין שהאדם כאן בעולם אין לו כלום משל עצמו, ורק הקב"ה יכול לעזור.** לתפילה עצמה יש גם את החלק של ימות החול וגם את החלק של שבת. בברכות האמצעיות האדם מתייחס אל החסרון, אשר זהו תפקיד אחד שלו, כי הקב"ה הכניסו למקום שמרגישים בו חסרון, והוא דורש ממנו שיוסיף לזה שבת קודש, היינו שיטפס על הסולם ושהמעשה ייגמר שבת'דיג. הוא מתחיל מהיכן שהוא נמצא ומסיים בעוה"ב. בשמו"ע הוא אומר שחסר לו כסף, ברך עלינו, והמעשה מסתיים בברכת שים שלום - אתה יודע מה? תן לי אור פניך. **כי כשהקב"ה נותן אור פניך - יש הכל.**

הוי אומר: האדם נמצא בימות החול במקום שמרגישים בו חסרון. הרופא שואל אותו: היכן כואב לך? אתה יכול לומר לי היכן כואב לך? והוא משיב: מה פירוש היכן כואב לי? התרחקתי מהקב"ה. אומר לו הרופא: נכון, אני מבין שהתרחקת מהקב"ה, אבל אני צריך לדעת היכן כואב לך. אומר לו האדם: כואב לי באופן כללי, כתוב בספרים... כשבאים ממטה למעלה, האדם אומר כך: כשאני למטה, המציאות שמרגישים בימות החול היא - כואב לי זה, כואב לי וכן וכן חסר לי. כך היא ההרגשה בעוה"ז. כעת האדם מתבונן ואומר: **צריך שתגיע לכאן חיות מהקב"ה. אני צריך לזכות לשפע. אם אוכה לשפע, ארגיש שיש לי הכל.** וכך הוא מתבונן בכל הטובות שהקב"ה עושה עמו, ואחרי שהוא מתבונן ורואה שהכל נעשה בשלימות, הוא מתחיל לראות את התמונה בצורה שונה.

שים שלום לאחר ברכת מודים דווקא

יתכן שזוהי הסיבה שברכת שים שלום

ובכן, כל אחד הנמצא כאן בעולם, כשעושה מה שעושה בעולם הגשמי על פי ציווי, הוא מכניס אלוקות במקום נמוך. זוהי העבודה במשך ימות החול. אז הקב"ה עושה הסתר. במוצ"ש מגיע הסתר לעולם. כלומר, הוא שולח מלאך. ועכשיו אתה צריך בתוך ההסתר לעבוד בכל עת עם הציווי. אינך רואה כל-כך ברור, אבל אתה נצמד לציווי.

בשבת הקב"ה מסיר את ההסתר. הוא נותן לך נשמה יתירה ואומר לך: היום אינך צריך לעבוד. **תהיה עכשיו עסוק בהודאה לה' ובשירת זמירות. כשאתה אוכל לחם, תבין שהקב"ה נותן לך שפע. תברך ברכת המזון ותהיה עסוק בזה, וכך אתה עושה את החלק השני.** והקב"ה רוצה שלאט לאט שני הדברים יתקרבו, היינו שלשבת תהיה השפעה כה גדולה עליו שאף בימות החול יהיה לו יותר קל. זהו השלימות. **אכן ככל שבשבת ירגיש יותר שיש לו הכל, בימות החול פחות ירגיש את החסרון.** אבל זה לא יכול לקרות מבלי שתהיה לו שבת, כי בלי שבת אין לו כלים, כי כשנמצאים למטה - יש חסרון.

מטפסים על הסולם עד לשמים

ולענין מעשה זה נוגע לסוגיית התפילה, כי יסוד זה שיש חול ויש שבת, בחול אני מצוה אותך לעשות ולהביא את האלוקות לכאן, ובשבת אני אומר לך: אל תעבוד ותבין איך כל דבר בפנימיותו הוא אלוקות - קיים גם בתפילה. התפילה פועלת ג"כ באופן זה. הקב"ה עושה שבימות החול יהיה הסתר. כשאתה נמצא בתוך ההסתר, אתה מרגיש חסרון. זו המציאות. האדם מרגיש חסרון כשהוא בתוך ההסתר. חסר לו בריאות, ידו השמאלית כואבת לו, קיבתו עושה לו צרות. הוא מרגיש חסרון. **מדוע הוא מרגיש חסרון? כי הקב"ה רוצה**

נאמר באופן כזה: בדיוק כמו שבשבת היות שעבודתך להרגיש שיש לך הכל, הכניס הקב"ה את הבריאה לדרגה שיהיה לך יותר קל להרגיש בו שיש לך הכל... עכשיו קח את הנשמה היתירה שלך, התעסק בהודאה, אל תתעסק במלאכה, תחשוב רק על הטוב, ואז יהיה לך יותר קל להגיע לזה... כך בדיוק העמיד הקב"ה את הבריאה בימות החול בצורה שיהיה לך יותר קל להרגיש חסרון. אתה בא ומיד אתה מרגיש חסרון. אין זה אומר שאתה צריך לשקוע בתוך החסרון. זה אומר **שתקח את החסרון ותעבוד את העבודה הנפלאה שצריך לעבוד כשמרגישים חסרון**. הוא הולך לאט. למי פונים? **פונים להקב"ה, לבד איני יכול, והקב"ה רוצה ליתן לי**. ולאט לאט הוא מתחיל לחשוב: היכן שהוא נמצאת הדעת, אלא שעדיין לא הוצאתי אותה מן הכוח אל הפועל, כי **כשהקב"ה נותן לי חיות, יש באותה חיות הכל**. הוא עובד עם זה. **הוא לוקח את החסרון ומעבדו עם מחשבותיו שמתפילה נעשית תהילה**, מימות החול נעשית שבת. הוא מתחיל בתשעה באב ומסיים בשמחת תורה. כך הוא סדר האדם. הוא כל פעם מחזק את עצמו. הוא פותח את זה, הוא לומד את זה. אך **הכוח שתוכל לעבד נכונה את ימות החול, יונק מן השבת, כי בשבת יותר קל לעשות את זה, וששת ימים מקבלים קדושה משבת קדשך**.

באה לאחר ברכת מודים. בעצם זה מעורר פלא, כי ברכת שים שלום היא תפילה של בקשה, והרי כבר ביקשנו כבר את כל הבקשות בברכות האמצעיות, וסיימנו אותנו בברכת שומע תפילה, ואף השאירו שם פתח אם האדם דילג על משהו, ובזה חתמנו כי אתה שומע תפילת כל פה, ועכשיו הולכים לעבור להודאה, וכך באמת צריך להיות הסדר, כמו שכתב **הרמב"ם** שתפילה דאורייתא מורכבת משבח (שלוש הברכות הראשונות) בקשה והודאה. אם כן מדוע באה ברכת שים שלום אחר ברכת ההודאה?

אך התשובה היא **שלאחר שהאדם מודה על ניסיון שבכל יום, ולבו מלא בהודאה, עכשיו הוא יכול לבקש את כל מה שביקש קודם לכן** באופן של שים שלום. עכשיו הוא יכול לומר: **רבוננו של עולם! אני צריך אור פניך. אם יהיה לי אור פניך, יהיה לי הכל, כי יש בו הכל**. אבל אין מתחיל משם. להתחיל מתחילים מאתה חונן לאדם דעת וכו' חננו מאתך דעה בינה והשכל, כי כפי שאתה מבין שהקב"ה לא עשה כל הימים שבת, אלא ברא את ששת הימים ואח"כ ברא בריאה שנקראת שבת, ועבודתם של בני ישראל היא לעבוד עבודה מסוג אחד בימות החול אשר שם הקב"ה ברא את העולם באופן שיותר קל להרגיש בו חסרון...

יום ראשון פרשת תולדות כ"ג חשון תשפ"ה

האדם מצווה להתנהג בצורה נורמלית - מתי, איך וכיצד?

אדם נורמלי בלשון בני אדם

יש ביטוי שמשתמשים בו הרבה כשרוצים להגדיר בני אדם, והוא: להיות נורמלי. צריך להיות אדם נורמלי, לא תמהוני. יש שהביטוי בא לידי שימוש כשרוצים להביע שנאה על מישהו - הוא לא נורמלי. או להיפך, כשרוצים להביע הערכה למישהו - הוא אדם כזה נורמלי, כל-כך נחמד אתו. כעין זה יש שיאמר אב על בנו או בן על אביו: למה הוא לא יכול להיות נורמלי? מדוע הוא תמיד צריך להיות משונה? יש שיאמר בפיו ויש שיאמר במחשבתו. עכ"פ זה דבר שתופס חלק גדול במוח, ובציבור שלנו ממש מודדים את האדם לפי זה, למשל, כשבאה הצעה של שידוך, השאלה הראשונה היא: האבא הוא אדם נורמלי? וכן כשרוצים למדוד הצלחתו של אדם, יש שמודדים אותה לפי זה - הוא היה פעם אדם נורמלי, אך בשלב מסוים בחיים, הוא השתבש, הוא נעשה אדם קיצוני. מסתכלים על זה כאילו הנורמליות היא הקובעת את מדת ההצלחה. ככל שהוא התרחק מהנורמליות, הוא התרחק מההצלחה, וככל שהוא נשאר אדם נורמלי, הוא הצליח בחיים. ועוד יש שיאמרו על האדם: הוא מאוד הצליח בכסף ובמעמד, והצלחתו הגדולה היא שעל אף כל מה שיש לו, הוא נשאר אדם נורמלי. הוא מגיע לבית הכנסת כרגיל. התפיסה היא שההצלחה האמיתית היא להישאר נורמלי. אם האדם קצת יוצא מהנורמליות - זהו זה, הוא כבר לא נקרא איש מצליח.

והדבר משפיע גם ברוחניות כאשר הנידון הוא, בדרך משל, אם ללמוד ממנו או לא. פלוני רכש איזו מדה טובה, כגון של התמדה וניצול הזמן. תמיד רואים אותו יושב עם משניות, אף גם באירועי שמחה. הוא נעשה מתמיד. הלא זה דבר נפלא ביותר. והשאלה היא: מדוע לא ללמוד ממנו? הן הזמן קצר והמלאכה מרובה, והנה לנו אדם שאפשר ללמוד ממנו לא לבזבז רגע כמימריה. אך שוב הדבר תלוי בעיני בני אדם. אם הוא נשאר אדם נורמלי - ילמדו ממנו, אבל אם נעשה קשה אתו... כל דבר אצלו זה לחץ, אי אפשר אתו - לא ילמדו ממנו. זה הדבר שקובע אם ילמדו ממנו או לא. אפשר לראות את זה לגבי התמדה, ואפשר לראות את זה לגבי שמירת עיניים. אם הוא אדם נורמלי - אדרבא, זה גורם לקנאת סופרים, אך אם בעיני בני אדם הוא נקרא לא נורמלי - כל אחד אומר: הוא באמת ירא שמים, אבל הוא לא נורמלי... חס ושלום, חס ושלום, אינני מדבר עליו סרה, אבל אני לא רוצה להיות כמוהו. אני רוצה להיות אדם נורמלי.

תורה היא ולתלמוד היא צריכה

סוף דבר, אנו רואים שההגדרה הזאת, להיות אדם נורמלי, נוגע בכל-כך הרבה עניינים ברוחניות ובגשמיות, ועל כן ראוי ללבן את הסוגיא, ראשית כל, עלינו לברר מה הפירוש נורמלי. שאלה גדולה היא זו, כי מקופיא נראה שזה קשור לסביבת האדם. אם בסביבתו כולם חוגרים את מתניהם בשלוש חגורות לקראת התפילה, ואף הוא

הפלא ופלא. כיון שהחושך יורד על הארץ, הוא הולך לישון, ואח"כ הוא קם באשמורת הבוקר ולומד בנועם. בעיה אחת יש, שסביבתו סובלת ואצלם יגון ואנחה. הוא הודיע להם מראש שעל שמחות אין מה לדבר. אם אתם רוצים, אתם יכולים לערוך את השמחות אחר הצהריים. זה לא הבעיה שלי שאתם רוצים לערוך את השמחות בערב. אפשר לערוך שמחות בר מצוה אחר הצהריים. מי אמר שלא? זה מצוה דאורייתא לערוך אותן דווקא בלילה. תערוך את הסעודה אחר הצהריים ואני משתתף מתחילה ועד סוף. אבל אם אתה עורך אותה בערב - לבריאות! אבל אינך יכול גם לערוך אותו בערב וגם לדרוש ממני לבוא. וכן הלאה כל מיני אופנים שהסביבה נפגעת מהנהגתו. אומרת על כך המשנה: לא! זה חסר בשלימות. **הדרך הנכונה היא זו שמתאימה גם לך וגם לעולם.**

ועוד יש מי שמשמש דוגמא הפוכה. הוא ה'מה יפית' של הדור או של המשפחה, ולכן הוא האדם הנחמד ביותר. הוא מגיע לכל השמחות מתחילה ועד הסוף, הוא מגיע חבוש בשטריימל, ולא רק אצל המשפחה הקרובה, אלא גם אצל החברים ואצל מחותני המחותנים. הוא האדם הנעים והנחמד והמתוק ביותר. תמיד הוא ראש וראשון לעזור ולגמול חסד. האם זה מתאים גם עם תפילות המנחה וערבית שלו? האם הוא יכול גם לקבוע עתים? לא כל-כך. הדרך הזו לא כל-כך מטיבה עמו, אבל כל היום הוא פועל לרצות אחרים. אף זה אינו מהלך. אומר רבי: **איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? הדרך שעובדת גם לו וגם לבני אדם.** וכשאומרים שהיא תפארת לעושיה, הכוונה **שהוא עולה ומתעלה בה.** אחרת, הלא ידוע שמי שאינו חי עם הקב"ה - מתייסר. חוץ משאר הדברים בעוה"ז, בפנים אינו מסודר. הוא עצמו מרגיש שבור ורצוץ,

עושה כן, הוא נקרא נורמלי עד מאוד, אך אם בסביבתו כולם מסתפקים בחגורה אחת - הוא נקרא לא נורמלי. מה אתה צריך לחגור את עצמך בשלוש חגורות? מה לא די לך באחת? ואם כן אפשר לחשוב שמדובר בשקר מתחילה ועד סוף כי הכל הוא רק באופן יחסי לסביבה, ויהיו שיאמרו: מי אומר שצריך להיות נורמלי? אכן רבים מביעים כעס על זה. הם אומרים בכל עת: מי אומר שצריך להיות כך? אתה אוהב להיות כך? שתהיה בריא וטרי. אני מאוד מעריך אותך שאצלך זה מעשרת הדברות. אצלי לא. אצלי להיות ירא שמים יותר חשוב מאשר להיות נורמלי. עכ"פ מה זה הדבר הזה להיות נורמלי? זה דבר אמיתי או שקרי? והשאלה השניה שנגזרת מהראשונה: האם באמת כל-כך חשוב להיות נורמלי?

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם

הבה נלמד משנה שקשורה לפרשה זו העוסקת ביעקב אבינו בחיר האבות, מדת התפארת. המשנה היא **בפרק שני דאבות משנה א'**: רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. היא צריכה להיות נאה גם לך וגם לאלה שמסביבך. ומבארים **המפרשים** שהדרך צריכה להתאים משני הצדדים. הוי אומר: יש לפעמים שהאדם יש לו דבר שהוא מאוד אוהב אותו, אבל הבריות מרננות עליו ואין רוחן נוחה הימנו. בשבילו זה עובד מאוד טוב, הפלא ופלא, אבל לאלה הסובבים אותו, זה מכביד נורא. לעיל הבאנו שתי דוגמאות, התמדה ושמירת עיניים. ונשים לב שאנו מדברים כאן על ענינים דאורייתא. אין ספק שצריך להיות מתמיד, ואין צל צלו של ספק שצריך לשמור על העיניים עד הקצה האחרון.

וכעת נביא דוגמא נוספת: מי שמצליח ביותר ללכת לישון מוקדם. זה תפארת לו.

נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו - אין רוח המקום נוחה הימנו. אם בני אדם מתלוננים עליך, אם בני אדם טוענים שאינך נוהג כשורה - סימן הוא שאין רוח המקום נוחה ממך. יחשוב האדם שאם כן הוא יכול לוותר קצת על היראת שמים כדי שתהא רוח הבריות נוחה הימנו. כל חבריו הולכים לאיזה מקום מפוקפק, והוא ירא שייכשל שם, אבל למה לו להיות שונה מכולם. כולם אוכלים מה שהכינו, והוא אינו יכול כי אינו אוכל מהכשרות הזאת, והנה הוא שרוי בחיכוך פנימי. הוא אומר לעצמו: אולי אני צריך לוותר? רבי חנינא בן דוסא הרי אומר שאם אין רוח הבריות נוחה מן האדם, סימן הוא שאין רוח המקום נוחה הימנו. אותו תנא קדוש אומר קודם לכן: **"כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו - חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו - אין חכמתו מתקיימת"**. הא לך שמדובר באומנות ואין זה בא בקלות. צריך ללמוד את הסוגיא ואז צריך לזכות לסייעתא דשמיא עצומה לתקן דברים לאט לאט. והרי זה כשאר הענינים שנאמר בהם 'שבע יפול צדיק וקם'. הוא מנסה ותוך כדי כך הוא מגשש וממשש למצוא את הדרך הנכונה.

הדרך למדוד יופי

ובכן, הבה ונלמד את דברי הראשונים. **הרמב"ם** על דברי רבי "איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם", מבאר מה היא אותה תפארת, מה קובע מה נקרא נורמלי, מה הסוד? מבאר הרמב"ם **שהתפארת המדברים כאן היא דרך הממוצע**. הוי אומר: **האדם מתבונן במדותיו, בתכונות נפשו, ושאיפתו היא להיות באמצע מבלי לנטות לאף אחד מהצדדים**. אכן כשנתבונן, נראה דבר פלא. תפארת פירושה יופי.

ריק וחלול. תפארת לעושיה פירושה שהוא חי, הוא לומד, הוא מתפלל, הכל מסודר.

רבי גילה שיש דרך שהיא גם תפארת לעושיה וגם תפארת לו מן האדם. היא פועלת על שתי החזיות. זהו החידוש של רבי. על האדם לדעת שאם דרכו לא פועלת על שתי החזיות, כפי הנראה לא מצא עדיין את שביל הזהב.

רחמים למבעי על רזא דנא מאת ה'

ה'פלא יועץ' (ערך שיעור) כותב בזה הלשון: "איזוהי דרך ישרה להתנהג בה **לפי מה שהוא אדם בעיני הבריות ולפי מה שהם הבריות על פי מדותם, ולפי המקום ולפי הזמן, ככה יתנהג לפי צורך שעה, לא יאריך ולא יקצר, לא ירבה ולא ימעט, ולזה צריך דעת נכונה ורחמין למבעי על רזא דנא מאת ה' שיתקנהו בעצה טובה לעשות הטוב והישר דבר בעתו באופן שימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם**".

הקב"ה צריך להאיר עיני האדם בזה, כי היא אומנות גדולה. האדם הרי צריך לשים לב לכל החלקים ולכל הפרטים הקטנים ולא כל אחד נולד עם תכונת הנפש לשים לב אליהם, ואם כן הוא **בוודאי זקוק לסייעתא דשמיא מיוחדת**, אבל שאיפתו צריכה להיות להגיע לשם. שאיפתו צריכה להיות שתהיה לו יראת שמים ויראת חטא לבל ייכנס חס ושלום לספק דבר שעלול לצער את השכינה ולפגום בנשמתו, ושזה לא יגיע על חשבון בני אדם, שבני אדם יסתכלו עליו ויאמרו: אשרי יולדתו.

כל שרוח הבריות נוחה הימנו

אכן הרבה חלקים יש לזה וצריך ללכת בזה מתון מתון. הנה **באבות** (פ"ג מ"י) איתא: הוא (רבי חנינא בן דוסא) היה אומר: **"כל שרוח הבריות נוחה הימנו - רוח המקום**

קמצנות ופזרנות. אין זה דבר שהאדם יכול ללמוד אותו ולהרגיל בו את עצמו אחת ולתמיד. אין בענין זה אחת ולתמיד.

ילד זה שביקש ממך עכשיו עשר שקל כי הוא צריך להביא לתלמוד תורה בשביל מסיבת סיום, מאוד חשוב שתתן לו אע"פ שכבר נתת לו ואיבדו, ואם תחנך אותו עכשיו ותאמר לו: הן כבר נתתי לך ואיבדתו. אינני יכול לתת לך שוב. אף שתעשה את זה בחיור, ותתן לו לטיפה בלחיו, אתה עלול לגרום לו נזק לכל החיים. אכן כן, יש ילד עם נפש כזו שהבושות שיהיו לו כשכולם יראו שהוא היחיד שלא הביא עשר שקל - ישאירו בו צלקת לכל החיים. מאידך, יש ילד אחר שאם איבד את העשר שקל שנתת לו, אסור לך לתת לו שוב, ולא רק זה, אלא יתכן שאינך צריך לחייך אליו. הוא צריך לדעת שעל חוסר אחריות משלמים מחיר.

האם אפשר לקבוע בזה כלל אחת ולתמיד? הלא זה דקה מן הדקה! ובכלל, אי אפשר להצליח בזה במאה אחוז. אולי בעל רוח הקודש שמעולם לא חטא. אבל מי שאינו כן, אינו יכול להמלט מן הטעות. ולהיפך, **רק אחרי שהוא טועה, רק אז הוא יכול לגלות שבאמת טעה.** הוא אומר לבתו: אינני יכול לתת לך עכשיו עוד בגד. ערב יו"ט עכשיו וההוצאות מרקיעות לשמים. איני יכול. כבר נתתי בגד עכשיו. כמה אני יכול לתת? הוא לא נותן, ואח"כ הוא רואה מה היתה משמעות סירובו. הוא מתחיל להתבונן - אולי לא צדקתי? אולי אם הייתי בגיל זה ועם נפש זו... נודע לו שיש בזה כלל איזה בגד לובשים ביו"ט ואיזה בחול המועד. הוא לא ידע. אך מה? הרמב"ם נותן לנו את המהלך. **כשאתה יודע מה השאיפה ואתה מבין שאינך צריך להצליח בפעם**

שופריה דיעקב אבינו שהוא מדת התפארת, הוא מעין שופריה דאדם הראשון. והנה בסוגיית היופי הגשמי, יופי הנראה לעינים, כגון צורת האדם, במה נמדד היופי? אלה שבחנו את הנושא קבעו שזה נמדד בשאלה כמה שום חלק אינו נוטה לצד אחד יותר מדי. אם אברי האדם גדולים מדי או קטנים מדי, חסר ביופי האדם. ולהיפך, כשהכל סימטרי (בגודל הנכון)⁸, העיניים, האף, האוזניים וכו' - היופי מושלם. מדובר בפרטים הרבה אשר אי אפשר להראות עליהם באצבע, אלא אם כן משהו חריג באופן קיצוני, אבל אלו שבחנו את הנושא קובעים כי ככל שהכל מדויק ושום דבר אינו יוצא מן הממוצע - כך היופי מושלם.

אדם הראשון, מאחר שנברא על-ידי כפיו של הקב"ה, כל אבריו היו מדויקים. שום חלק לא היה קצת גבוה או קצת נמוך. הכל היה באופן המדויק ביותר - סימטרי. ולכן היה לו יופי מושלם. ובהמשך הדורות אף יעקב אבינו כזה. הכל היה אצלו ממוצע. שום דבר לא יצא מהמרכז.

האומנות להתייצב בדרך האמצע

וכפי שהיופי חיצוני נמדד באופן זה, כך גם היופי הפנימי, אך כאן **האומנות קשה שהאדם יגיע תמיד אל האמצע, והרמב"ם** עצמו כותב, והדברים מפורסמים, שאין האדם יכול להעמיד עצמו באמצע, כי אם יעמיד עצמו באמצע, ללא ספק יחזור אל הצד כפי שהיה בראשונה. **הוא מוכרח להטות את עצמו באופן קיצוני לצד השני, וכך ישוב עם הזמן אל האמצע.** הא לך שאין זה נעשה מרגע למשנהו. אין האדם יכול לומר: טוב, בסדר, אני הולך אל האמצע. אמור לי רק מה... אין דבר כזה. אחת מהדוגמאות שהרמב"ם מביא היא

אלא יהיו אתו עוד שלושה ילדים, עליך לברר מי הם אותם שלושה ילדים ומה תכונת הנפש של ילדך.

קעת אנו מבינים מדוע **צריך להרבות על זה בתפילה**, כי בכל אופן, **אין זה דבר שאפשר להתחמק ממנו**. בעל משפחה הרי מקבל ללא הרף בקשות של כסף מבני ביתו, ובכן, מתי יתן ומתי לא יתן? אם לא יידע ללכת בדרך הממוצע - כפי הנראה זה יהיה תלוי אם הוא קם על צד ימין או על צד שמאל. הרמב"ם אינו אומר שזה תלוי בכמה כסף יש לו. אמנם ברוב הפעמים זה צריך להלקח בחשבון חלק מהתמונה. אבל זה רק חלק מהתמונה. זה לא כל התמונה. ברור שלא. הסתכל ברמב"ם. קמצנות ופזרנות הן תכונות ולא קשורות כלל לרוב הכסף שיש לו לאדם, אם כי בוודאי צריך האדם לדעת מה הסטנדרט כדי שיוכל להעמיד בערך את האמצע.

להיות נורמלי ולא מושחת

בחזרה אל הנקודה: שאלנו מה נקרא נורמלי ושאלנו האם צריך להיות נורמלי. קעת אנו כבר יודעים שזה פשוט **שצריך להיות במדת תפארת**, כי כך אמר רבי **שזוהי הדרך שיבור לו האדם**. ולא רק בגלל משנה זו, אלא גם בגלל המשנה האחרת. אנו רואים שמה **שנקרא בקרב בני אדם נורמלי, גורם לכך שתהיה רוח הבריות נוחה הימנו**, כפי שהזכרנו לעיל **שכך אנשים מעריכים אותו ולמדים ממנו**. האם צריך האדם להשתדל להיקרא נורמלי בקרב בני אדם? התשובה היא **שצריך להשתדל להגיע לאן שרבי אומר לנו להגיע**. מאה אחוז. האדם צריך לשים את דבריו רבי נוכח עיניו בכל עת כי כך יתקרב אל ה'. ולגבי השאלה מה נקראת תפארת, מה נקרא שופרא, הרמב"ם אומר לנו **שתפארת פירושה ממוצע**, והמדידה הראשונה אינה

הראשונה, אחרי שאמרת שלוש פעמים כן, אתה אומר שלוש פעמים לא. אבל לא כאדם מרובע שדופק את ראשו בקיר, אלא מפני שאתה אומר: **אני מרגיש שנטייתי יותר מדי לקצה אחד וכעת אני צריך לנטות לקצה השני כדי לחזור אל האמצע**.

הממוצע מביא את האדם למה שנקרא נורמלי - שופרא. ובוזה הקב"ה חפץ, כי אין זה נמדד לפי הסביבה, אלא לפי תכונות האדם. יש תכונה של פזרנות ויש תכונה של קמצנות, והאדם צריך להשתדל להגיע אל המדה הממוצעת. בוודאי זה נמדד גם לפי מה שנקרא נורמלי ברחוב, **כי אם אין האדם מסתכל כלל על סביבתו, הוא יכול לרמות את עצמו בנוגע למדות**.

שביל הזהב בין הקמצנות והפזרנות

אם נמשיך עם הדוגמא של הפזרנות והקמצנות, הנה יבוא אדם ויאמר: זה הרי תלוי במדות, זה בכלל לא תלוי ברחוב, וכי מפני שהגוי בפריז החליט שבגד זה יפה, אני צריך לרקוד עם זה?! לא מעוניין. אני נצמד לפרקי אבות. טענה זו אינה נכונה כלל. למה? כי עליך להבין מקופיא מהו הסדר בין בני האדם בתקופה זו כדי שתדע מה משמעות סירובך לבתך לקנות לה בגד חדש, **ואם לא תדע רחוק הדבר שתקבל את החלטת הנוכח**, כי לא תדע מה משמעות החלטתך וכמה היא פוגעת בביתך או בבנך. זוהי השקפה על פי תורה, שאינה קשורה כלל להליכת שולל אחר הרחוב. זה קשור אך ורק לזה שאתה צריך להבין מה שאתה עושה לנפשות התלויים בך. זה נכון לא רק לגבי ילדיך, אלא גם לנוות ביתך. אתה צריך להבין מה זה עושה לה כשאתה מסכים או מסרב, **ואחרי שאתה מבין את המשמעות - תנסה לראות איך ללכת בדרך הממוצע**, וכאמור, **זה דקה מן הדקה**, ואפילו נניח שבנך לא יהיה היחיד בכיתה,

יכול להרשות לעצמו, הוא צריך לפזר את ממונו כדי להיראות בפני כל כעשיר?! אכן אם הוא רוצה להראות לכולם שיש לו יותר מהם, יש בזה משום השחתה - מדות שאינן טובות.

תפארת לו מן האדם

בדברי יואל להרה"ק מסאטמאר זיע"א
 על המשנה **באבות** 'אמר רבי איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם', שרבי היה דוגמא לכך, כי רבי זכה לעשירות גדולה, תורה וגדולה במקום אחד, ואעפ"כ זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה בעת פטירתו ואמר (כתובות קד, א): רבונו של עולם! גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה. מבאר הרבי מסאטמאר: כשרואים צדיק שאין לו פרוטה לנשמתו ותמיד צריך להכניס לו להוצאת שבת ויו"ט, חסר אצלו משום תפארת לו מן האדם, כי על אף שצדיק וישר הוא א-ל-אמונה ואין עול והכל בחשבון מדוקדק, מכל מקום לא לכולם יש שכל ולא כולם למדו חובת הלבבות, ונמצא שהאנשים הפשוטים מחמת קוצר דעתם ושכלם, הם תמהים: איך יתכן שירא שמים כזה יתייטר כל-כך? לעומת זה, כשהצדיק מתנהג כעשיר ונהנה מן העוה"ז, הרי תפארת לו מן האדם, אבל אין זה תפארת לעצמו, כי הוא מפסיד את תועלת הפרישות וההסתפקות במועט. אך כשיש צדיק וטוב לו, היינו שיש לו מכל טוב אדוניו בידו, אבל הוא מקדש עצמו במותר לו ואינו נהנה מן העוה"ז - בו מתקיים תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם.

ואפשר להוסיף, הרבי מסאטמאר אומר שתפארת לו מן האדם מפני שיש לו כסף, ותפארת לעושיה מפני שהוא מסתפק במועט. אבל בינינו (ומסתמא גם לזה התכוון),

לפי הסביבה, אלא לפי המדות. **האדם מוכך את מדותיו ובודק בכל עת אם אינו נוטה יותר מדי לצד אחד.**

וכפי שהזכרנו, כיון שיתרחק האדם מן המרכז, חוץ מזה שהוא עצמו יתחיל לסבול, אף עם הכלל לא יתאים, כי רוח הבריות ורוח המקום מודיעות זו על זו. אם עבר בדרך משל את הגבול של מדת הקמצנות, מדוע הוא עשה את זה? כי הוא החליט שצריך לחסוך עכשיו בשביל נישואי הילדים ואין זה הזמן לקניית מיותרות, אבל הוא לא לקח מספיק בחשבון את רגשות הילדים התלויים בו. לעצמו יתכן שכן היה משחרר קצת. כאותו אב שלא נתן לאף אחד לקחת מהממתקים לפני שבת, ופתאום הילד תופס אותו באמצע ללעוס מהממתקים, והוא שואל אותו בלחש: היתכן?! הלא אמרת שהם שמורים לשבת! אף כאן, הוא אומר לבני ביתו: זה לא כל-כך נחוץ עכשיו, צריך לחסוך לנישואי הילדים. ומה שהוא רוצה, הוא מרגיש שזה מספיק נחוץ. נמצא שיש בזה השחתה. השחתה אמיתית. איננו אומרים חס ושלום שהאדם הוא אדם מושחת, אבל אנו מבינים למה נחשב שהוא מתנהג היפך מדת התפארת. על האדם לשים לב לכך. כשהאדם משים לב לכך, כבר הוא עומד במקום טוב, כי אף שעדיין לא תיקן, לפחות אינו מרמה את עצמו והוא אף מתבייש בעצמו.

כך הוא לגבי הנוטה לצד הקמצנות, וכך הוא לגבי הנוטה לצד הפזרנות. פעמים רבות הנוטה לצד הפזרנות, זה נובע אצלו ממדה שאינו טובה. **היציאה מדרך הממוצע היא מדה שאינה טובה. זה מאוד לא טוב בשבילך.** למשל, הסיבה שהיה צריך שהחתונה תהיה קצת יותר מהסטנדרט, לא היתה ממקום נכון. לא אמרנו שהוא צריך לחתן כעני ואביון. אבל האם מפני שהוא

ונמצא שמעור צד השכינה יכולה לשרות עליו, ומעור צד רוח הבריות נוחה הימנו, כי מי שקולט את הנקודה, באמת כואב לו שאינו מושלם. האדם שוכח לפעמים להסתכל על זה. רבי אומר שצריך להסתכל על זה. האדם חושב שאם הוא לומד כל-כך הרבה ומתפלל כל-כך הרבה, הוא כבר מסודר, ולמען האמת אינו מסודר, כי הוא צריך לעבוד להגיע במדותיו אל הממוצע.

האמת היא שבקדושת יו"ט (פרשת וארא) כתב שזוהי באמת הנקודה שבגללה ברא הקב"ה את העולם, כי אדם הראשון היה ככה, שהרי היה יציר כפיו של הקב"ה ובוודאי נברא במדת התפארת. אך כיון שחטא ואכל מעץ הדעת, הלך קצת בדרך עקלתון, ועכשיו צריך לתקן את זה, וכתבו הספרים שאח"כ באו יוצאי ירכו של אדם הראשון, אברהם ויצחק וזיככו את המדות משני הצדדים, עד שהגיע יעקב שהוא תפארת, שופריה דייעקב מעין שופריה של אדם הראשון, ובזה נשלמה התפארת של אדם הראשון.

ובזה הוא מבאר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. מן האדם הכוונה לאדם הראשון, כי חוזרים לאדם הראשון. פירושו של דבר שהאדם יכול לעורר בתוכו את האדם הראשון המקורי.

מוח ולב, קור וחום, לא ישבותו

הבאנו דוגמאות מקמצנות ופזרנות, אך הדבר פשוט שכך הוא גם לגבי שאר המדות. ניקח בדרך משל את המוח והלב. יש את המושג של מוח שליט על הלב, לא להיבהל מההרגשים, לעשות מה שצריך, להיות עם הקרירות הנדרשת לקבל החלטות נכונות, לא לעשות דברים לפי המצב רוח... היום אני מאוד שמח? - יהיה

יש עוד תפארת לו מן האדם. כשאנשים רואים שהאדם מרשה לעצמו ליהנות ממה שחנן אותו אלוקים... הוא נוגס פנימה כמו שצריך, הוא נהנה מכספו כדבעי... חסר אצלו משום תפארת לו מן האדם. אנשים אינם מסתכלים על זה בעין טובה. מאידך, כשרואים אדם שיש לו מה שצריך, אין חסר לו כלום, והוא מתנהג בהתנהגות רגילה ואף פעם אינו עושה דבר שיש בו כדי לנקר את העיניים על אף שהוא יכול להרשות זאת לעצמו - מאוד מעריכים את זה. כלומר שיש בו תפארת לו מן האדם פעמיים. פעם אחת כי רואים שיש לו כל ואין מחסור ליראיו, ופעם שניה כי רואים שהוא חי עם הקב"ה ואינו משתמש אלא במה שהוא צריך, ואין לו שום צורך להראות לאחרים חילו.

רוח המקום נוחה הימנו

שוב נחזור אל הנקודה: זה שהאדם נורמלי, פירושו של דבר שהוא שומר על עצמו ונוהר שלא לנטות לא לצד זה ולא לצד זה, וזה מה שעוזר לו עד מאוד לא להיות מושחת, לא להיות בעל גאווה, ולא להיות שפל המגיע ממקום שאינו ראוי, כפי שאמרו הראשונים שיש ענווה פסולה. הוא מתהלך לו ככה עם הראש למטה ועם בגדים מלוכלכים - לא! לא! הוא עובד על עצמו שלא להיות לא בצד זה ולא בצד זה. לא תמיד הוא מצליח בזה לגמרי, אבל הוא עובד על תיקון מדותיו, ובאותו זמן יש לבני אדם עין טובה עליו, כי היות שהוא מתנהג בדרך הממוצע, השכינה יכולה לשרות עליו. נאמר עוד במאמר המסוגר, שהיות שזה דבר שכמעט בלתי אפשרי, בכל עת האדם נופל או מצד זה או מצד זה, והוא עובד על עצמו לחזור אל האמצע, וכיון שכן, הוא שם לב בכל עת שאינו מתנהג נכונה, וממילא יש לו ענווה טבעית,

לחזק את לבו ולהבין לרגשותיהם של אחרים, לא יאבד מחמת כן את חוזק מוחו, וממילא תכונתו הטבעית להשתמש במוחו בכל מצב, יהיה מה שיהיה, תביאנו לתפארת שבתפארת.

ומעתה יש לנו הבנה חדשה במשנה. תפארת לו פירושו שאחרי שיבחר לו דרך זו של תפארת, היינו שיעבוד על כך כדברי הרמב"ם וכלשון המשנה איזוהי דרך שיבור לו האדם, תהיה התפארת מיוחדת עד מאוד, כי **את המעלות שהיו לו כשתכונתו נטתה לצד האחד, לעולם לא יפסיד.**

דוגמא לדבר: אדם שהוא עילוי. באופן כללי יש בזה גם חסרון, כי מוחו פועל יותר על פי מספרים, ובתחומים אחרים, הוא יכול להיות קצת תלוש, בפרט בתחומים הקשורים להרגשים. אבל **אם יעבוד על עצמו עוד ועוד מפני שרוצה להיות יהודי ירא ושלם, ימצאו בו כל המעלות.** יכול היה לומר: זה אני, מה אני יכול לעשות? אם אשתנה - לא אהיה יותר עילוי. אבל רבי אומר: לא תפסיד את מעלתך כאשר תעבוד להטות את עצמך לצד השני. אדרבא, **תפארתך תהיה כשתעבוד על עצמך.** אנשים יאמרו עליך: כשהיה בחור, הוא באמת היה ככה, אבל אתה צריך לראות איך הוא נראה היום. קח אותו לשיחה היום, ותראה כמה הוא למד לדבר עם אנשים בגובה עיניים ובלי שום התנשאות. אתם יודעים איזה יופי הוא זה? מצד אחד יש לו מוח מאוד מאוד חזק, ומצד שני יש לו נעימות ומתיקות נפלאה.

הנורמליות של יראי ה'

אכן אצל הצדיקים ויראי ה', הדבר היה מאוד בולט, כאשר מצאו אצלם תמיד תכונות הפוכות. מצד אחד, לא בזבוז רגע אחד, ומצד שני, היתה להם סבלנות שאין

פה היום פורים קטן וגדול; היום אני עצוב? - תהיה אמונתי שלמעלה בשמים תמיד תשעה באב כי אין שם זמן, ואתקשר לאותו תשעה באב. ובכן, מי שקר מדי - אנשים סובלים ממנו, ומי שחם מדי - אף הוא אנשים סובלים ממנו. **היכולת ללכת בדרך הממוצע מגלה את שלימות האדם. הוא מרגיש בצער זולתו.** זה כל-כך כואב לו, זה באמת כואב לו, והוא יכול להביע את זה, ואף שהוא יכול להביע את זה ולהראות לזולתו כמה הוא כואב את כאבו, הוא יודע מה זה לקום ולהתנער מן העפר, כי מוחו שליט על הלב. ראשו מונח על כתפיו, והוא יודע מה צריך לעשות עכשיו מבלי לאבד עשתונות. דבר מאוד קשה הוא, ואף זה אין האדם יכול להיות שלם בו תמיד, שהרי יש לו לב מרגיש ולפעמים הוא מתפעל הרבה. פעמים שהוא נשאב על-ידי הלב ופעמים שהוא נשאב על-ידי המוח. אבל **הוא נלחם עם עצמו בכל עת להחזיר את עצמו אל האמצע.**

וכפי שהרמב"ם אומר, לא כולם באים מאותו מקום. **יש מי שמצד תכונתו הוא קר מזו, והוא עובד על עצמו להיות יותר חם.** ואין הכוונה שהוא מנסה להעמיד פנים, אלא שהוא מנסה להתבונן במה שעובר על זולתו. הוא מנסה להטמיע במוחו שכאשר הוא מדבר עם זולתו, הוא צריך לנסות להבין את ההרגשים שלהם ולהביע את זה בפניהם. הוא לומד את זה, הוא מנסה לקיים את זה, וכשהוא רואה שטעה, הוא מנסה שוב, וכך הוא מתקרב יותר אל דרך הממוצע.

מעלת הנטייה אינה נפסדת

אכן יחד עם כן מי שרואה שהוא נוטה לצד אחד, עליו לדעת שמדובר במעלה נפלאה, כי נניח שמוחו יותר חזק מלבו (הוא אדם יותר טכני ופחות רגשי), **אחרי שילמד**

'אנכי עשו בכורך'. הוא לא יכול להקרא יעקב אבינו אם אינו יכול להראות דבר כזה. הוא מבין את כל התמונה - יש לי אב ויש לי אח רשע, ואמי אומרת לי להוציא את הברכות במרמה. הוא מבין שזהו רצון ה', ואין לו שום בעיה לעשות את זה. הוא סוגר את המשניות והולך לעשות מה שצריך עם חיוך ועם שלוות הנפש.

כדי להגיע למדת התפארת, האדם לומד בכל עת לעשות היפך מה שהוא אוהב. ישאל האדם: האם אני צריך לוותר על תכונת נפשי? - ברור שלא! להיפך! **עכשיו אתה מכניס לזה את היופי, את האלוקות, את המרכז. אתה לא מוותר על תכונת נפשך. אתה מגדיר, אתה מאיר.** זה יהלום שאתה מסיר ממנו את כל הפגמים.

זהירות לא להראות את השוני

נחזור אל הדוגמאות שהבאנו לעיל. דיברנו על התמדה. הוא מתמיד גדול ואינו מבזבז רגע אחד מזמנו, אבל הוא מושיט יד בבית כשצריך. אם צריך לשטוף את הכלים, הוא יודע לעשות את זה בשמחה. וכעת אל הדוגמא של שמירת עינים: וכי ספק יש בדבר שלווה אינו מהלך?! לא זוהי השאלה. השאלה היא איך עושים את זה בחכמה. אכן חכמה היא ואינה מלאכה. **כדי להגיע אל מדת התפארת, האדם לומד איך לא לעורר סערה** בשביל להבטיח שכל העולם יודעים על קבלותיו. מדוע הוא לומד את זה? **כי הוא שם לב שיש עוד אנשים בסביבתו, והוא שם לב שרצונו לעורר סערה יושב על גאוה.** נכון שהיום היתה לך התעוררות גדולה, אני מאוד מעריך אותך על כך, אבל העולם לא עצר מלכת. לא נעשית בגלל זה צדיק הדור וכולם רשעים לעומתך. הירגע נא. ובכן, מה שיש לו לעשות עם עצמו, הוא יודע, אבל

דומה לה. הם לא נולדו עם שתי התכונות גם יחד. עם אחת מהן נולדו, ואת השניה רכשו על-ידי יגיעה רבה.

והנה כשיש לו לאדם את שני הצדדים גם יחד, הוא נקרא נורמלי. צאו וראו ותיווכחו. המון העם קורא לאדם כזה נורמלי. הדבר באמת מעורר פלא, כי עלולים היינו לחשוב שנורמלי הוא מי שאין לו לא מזה ולא מזה, אלא סתם עומד באמצע. ובכן, אולי מי שאינו בר דעת, קורא לאדם כזה נורמלי. אבל תפארת לעושה זה בוודאי לא, כי זה חלול. אך **כשהאדם מלא בתוכו ועובד חזק מאוד שיהיה לו גם הצד השני.** הוא מתמיד גדול, אך פיתח אצלו יכולת רגשית לדעת מתי זה לא הזמן. הקב"ה רוצה ממנו עכשיו שידבר עם גיסו. הם יושבים יחד בשמחה משפחתית אחרי זמן רב שלא נפגשו. הוא הבין במוחו שזה הזמן לשוחח, הן מצד אהבת ישראל, והן מצד זה שאם לא ידבר אתם, ייחשב כגאווה והתנשאות. על אף גודל התמדתו, הוא לא יושב לחוץ. הוא יושב רגוע ושלו ומדבר עם הגיסים. **הנורמליות מתבטא בכך שמצד אחד אינו מבזבז זמן, ומצד שני הוא אדם מן הישוב, איש בין אנשים.** לא תמיד היה לו את זה. אתה צריך להכיר אותו. כשהוא היה בן ארבע עשרה, היה נורא אתו. כמה שאמו השקיע בו שיהיה נורמלי... יש לו עכשיו משני הצדדים גם יחד - מדת התפארת.

השלמת מדת התפארת של יעקב

אנו רואים בפרשה זו שמדת התפארת של יעקב אבינו נשלמה כאשר אמו באה אליו ואמרה לו: עליך לקבל את הברכות מאביך, ובשביל זה תצטרך ללבוש את בגדי עשו החמודות ולומר לאביך 'אנכי עשו בכורך'. בא נראה אם הוא יכול להראות את זה, **בא נראה אם איש האמת יכול לומר**

לצאת לכמה דקות, ומיד אשוב לשמוח אתכם. הוא לא אומר לכולם מדוע הוא הולך, ואינו מרגיש צורך להודיע למאן דהו. הוא לא מארגן כאן מנין לפי הנוסח הנהוג בקהילתו. הוא עושה בדיוק מה שיש לו לעשות, והוא רק מברר קודם לכן שכל היושבים כאן מרגישים בנוח לשבת כאן ואינם מרגישים שונים.

אדם כזה רוח הבריות נוחה הימנו. הוא מצליח להתנהג באופן שאף אחד לא ישים לב למה שהוא עושה ושכולם ירגישו מכובדים לידו, וכך מתקיים בו גם דברי **התנא** "איזהו מכובד המכבד את הבריות". אין פירושו של דבר שהוא נורמלי. אנחנו קוראים לאדם כזה נורמלי. אבל הפירוש האמיתי הוא שהוא **הרבה פחות מתנאה, ויש לו הרבה יותר הרגשים ליהודים אחרים, יש לו אהבת ישראל ואינו מזלזל באף אחד.** זה מחלחל במדותיו, זה מחלחל ביהדותו, **וזה הופך אותו לענוותן ולאדם הראוי להשראת השכינה.** אנשים קוראים לו אדם נורמלי רק מפני שאינם יודעים להגדיר דברים, אך **האדם עצמו הלא מתנהג כך לא מפני שהוא רוצה להיות מה יפית'ניק, אלא מפני שהוא יודע שהקב"ה רוצה שיתנהג כך.**

לומדים מן הצדיק בלי לחקותו

חז"ל אמרו: ואהבת את ה' אלוקיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך. **איך שם שמים מתאהב על-ידי האדם? - על-ידי שהוא הולך בדרך ישרה אשר היא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, כי על-ידי כן הוא מראה אלוקות.** הוא מראה את יופיו של אדם הראשון. כשמסתכלים עליו, רואים יציר כפיו של הקב"ה. אנשים נמשכים לאמת ולענווה. למה? כי איפה שיש אמת וענווה, נמצא הקב"ה, ואנשים הרי נמשכים לאורו של הקב"ה. מדוע כשהאדם משמש

הוא רוצה ללמוד את החכמה והאומנות לא לעורר סערה שכולם יידעו שהוא שונה.

כשהאדם מראה שהוא שונה מכולם, אם בגשמיות אם ברוחניות, אין בני אדם סובלים את זה. טוען האדם: מה אני צריך שאחרים יאהבו את זה? אינני חי בשביל העולם. הקב"ה רוצה שאעשה כך, ואני מקיים בעצמי מוטב שאקרא שוטה כל ימי ואל אהיה רשע שעה אחת לפני המקום. אכן הדבר פשוט שלא על זה מדברים. זה אינו ספק, ואיננו הולכים לבטל כחוט השערה מזה. הענין הוא **שאתה יכול למצוא דרך להתנהג כפי שאתה מתנהג בלי להראות לכולם שאתה שונה.**

תתן לראשך לוויתת חן עטרת תפארת

ניתן לזה דוגמא: האדם נמצא בקהילה שבה מקפידים עד מאוד על דבר מסויים, כגון על מקוה או על שקיעת רבינו תם, ועכשיו הוא נמצא בסביבת אנשים אחרים שאינם מבני אותה קהילה, השאלה איננה אם תקפיד על כך או לא. השאלה היא **כמה עסק תעשה עכשיו מקפידתך.** יש כאן עוד אנשים ואינם צריכים להרגיש בחוסר נוחות בגללך. מדת התפארת פירושה שהאדם מתייחס לכל אחד מבני סביבתו במאור פנים ובכבוד הראוי. הוא אומר לזה שיושב בצדו: אצלכם נוהגים כך וכך? איזה יופי! באמת ראיתי מהצדיקים שדברו הרבה בחשיבות המנהג הזה. הוא מדבר על מנהגי זולתו ולא על מנהגי עצמו.

היופי המשתקף מאדם כזה שיודע מה יש לו לעשות, ובאותו זמן כל הסובבים אותו מקבלים ממנו מילות טובות, הוא יופי אמיתי של נשיאות חן. יש לו עדינות כה נפלאה. כשהוא צריך לצאת מהשמחה כדי לקיים איזה מנהג שהוא מקפיד עליו, הוא אומר לבעלי השמחה: אני מתנצל, אני צריך

הבאנו עד כה כמה דוגמאות בלבד, אבל צריך לזכור שזה אחד מהדברים שיכולים להעמיד את האדם על יסודות איתנים. אם הפרק השני באבות מתחיל במשנה זו: איזוהי דרך שיבור לו האדם וכו' - סימן הוא שהולכים לדבר עכשיו על יסודות הדת. לא הולכים לדבר עכשיו על צורת החלות בשבת וביו"ט, והגם שגם ענין זה חשוב, כי צריך לקיים את המנהגים, מכל מקום לא נותנים לזה כותרת כה חזקה כאילו זוהי הדרך בעבודת ה'. אם יש כאן כותרת כזו, פירושו של דבר שזה חודר לנקודת היהדות. זה חודר אל העונה, זה חודר אל הכוונה, האם הוא חושב על עצמו או חושב על הקב"ה. זה חודר מאוד עמוק, וזה יעזור לו להצליח. הנורמליות תעזור לו הרבה להצליח.

תוכו אכל קליפתו זרק

וצריך לזכור שכפי שבכל מדה שבקדושה יש גם את הקליפה שלה, כמו ענוה פסולה וכמו עזות פנים שאינה דקדושה, כך יש גם את הקליפה של הנורמליות, בני אדם קוראים לזה נורמלי, אבל זה ההיפך הגמור מכל אשר דיברנו, וזה מה שהאדם חי כל הזמן בלחץ מהסביבה ומנסה לחקות את כל סובביו, ויש לו פחד נורא שלא יוכל לעשות שידוכים, כי יאמרו עליו שהוא כך וכך. אכן זוהי הקליפה של הנורמליות ועדיין צריכים לדבר עליה. אבל התפארת לו מן האדם שרבי אומר ושהרמב"ם מפרשו, הוא דבר שכל אחד בלי יוצא מן הכלל, צריך לעבוד עליו במשך כל ימות חייו. אין מי שיכול לומר: סיימתי. הוא מוצא את עצמו בכל עת שירד קצת מדרך הממוצע ותמיד מחזיר את עצמו כשהוא מתפלל לסייעתא דשמיא.

תלמידי חכמים, זה מעורר בו רצון לא לחקות אותם, אלא להוציא את כוחות עצמו ולעבוד בהם את ה' אמנם תמיד יש יוצאים מן הכלל שמסתובבים סביב הצדיק (אצל כל הצדיקים היו לפחות שנים או שלושה כאלה) ורוצים לחקותו, אבל באופן כללי, כשאדם רואה את הצדיק מברך ברכת המזון, הוא לא מחפש לחקותו ולהיאנח בכל מקום שהצדיק נאנח, אלא מתעורר בו רצון לברך ברכת המזון כדבעי. במקרה הוא לא יכול לברך כפי שאותו צדיק מברך, כי אותו צדיק מברך זמן רב, והוא מרגיש שאצלו זה לא יעבוד, אבל הוא מתוך שרואה את רצינותו של הצדיק בברכת המזון, מתעורר בו רצון עז לברך כיהודי ומקבל על עצמו לברך מעתה מתוך סידור דווקא. אתה יודע למה זה כך? כי מה שעורר בו הרצון ללמוד מהצדיק, לא היתה התנהגותו של הצדיק, אלא השכינה ששורה על הצדיק בגלל הענוה והמדות הממוצעות שיש לו, ולכן אינו מרגיש צורך לאמץ התנהגות הצדיק דווקא, אלא לעשות נחת רוח לשכינה.

זה הכלל, כשרואים אדם שיש לו נורמליות, אוהבים את מה שיש לו, כי אנשים אוהבים נורמליות. ומה עושה האדם הנורמלי? הוא עושה את זה אחרת, ולא אכפת שפלוני שונה. הדברים האלה נחוצים ביותר. מדובר באומנות שחייבים ללמוד אותה. כי לא מחפשים שזה ייעשה בדרך מסוימת דווקא. מחפשים דבר אחד - להיות ראויים להשראת השכינה, וכמה שהאדם רואה שהוא נוטה לצד האחד, הוא צריך לעבוד להחזיר את עצמו אל האמצע.

יום שני פרשת תולדות כ"ד חשוון תשפ"ה

הדרך לעשות שתהא רוח הבריות נוחה הימנו

מאוד. הוא מאוד פופולארי ומחובר לכל הקבוצות. הוא מרעיש הרבה ומופיע תמיד כשצריך לעשות טובות. ואנשים חושבים שאדם זה בסוף אף רוח המקום נוחה הימנו והרי הוא מרוצה ומקובל לפניו יתברך.

אנשים טועים בזה כי חושבים שאם סוף כל סוף רוח הבריות נוחה מן האדם, אף רוח המקום נוחה הימנו. ומאידך, אותם בני אדם מתוחים שאין רוח הבריות נוחה מהם, עליהם נאמר שאין רוח המקום נוחה מהם. כך סבורים אותם אנשים.

אי אפשר לרצות בני אדם

אולם **בחובת הלבבות** (שער יחוד המעשה פרק ה) כתב בזה דברים ברורים. הוא מביא את דברי המשנה ואומר שלא יתכן שנעמיד לנו כשאיפה לרצות בני אדם. מי שמחליט שהוא רוצה להיות האדם האהוב והנחמד ביותר בין המתפללים בבית מדרשו - אין דבר כזה. אתה יכול לעשות טובות, אתה יכול לחייך לכולם, אבל אין הדבר מוכרח כלל שזה יצליח. יש כל-כך הרבה דברים שאינם בשליטתך אשר יכולים תוך רגע להוריד את שאיפתך לטמיון. יפה מאוד מצדך שאתה רוצה להיות אהוב על הכל, אבל אם אתה חושב שתוכל לעשות פעולות שיביאו לידי כך, כדאי לך לדעת מראש שאין אפשרות כזאת.

הוא אומר שם שאפילו היה האדם מצווה לרצות את כולם, לא היה יכול לקיימו. ובלשונו: **"ואפילו אם היה חובה, איך אוכל לרצות כל בני דורי, ואין ביכלתי לרצות בני ביתי, כל שכן זולתם"**. נניח שהאדם

רוח המקום ורוח הבריות - מי

בראש?

בשיעור הקודם הבאנו דברי התנא רבי חנינא בן דוסא במסכת אבות: **כל שרוח הבריות נוחה הימנו - רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו - אין רוח המקום נוחה הימנו**. זה הולך ביחד. מי שבני אדם מרוצים ממנו - אף הקב"ה מרוצה ממנו, ומי שבני אדם מרנגים עליו - אין הקב"ה מרוצה ממנו. והאמת היא, שאפשר לפרש את הדברים בשני אופנים. האופן האחד הוא **שהאדם מתחיל עם רוח המקום, היינו שמבקש לרצות את הקב"ה**, וכיון שרוח המקום נוחה הימנו, אף רוח הבריות נוחה הימנו. והאופן השני הוא **שהאדם מתחיל עם רוח הבריות, היינו שמתחיל לרצות את הבריות שתהיה רוחם נוחה הימנו, ובטוח הוא שאם הם יהיו מרוצים ממנו, אף הקב"ה יהיה מרוצה ממנו**.

והנה מלשון המשנה יותר נראה כאופן השני, כי התנא מתחיל עם רוח הבריות ואומר כך: מי שהעולם מרוצה ונהנה ממנו - אף הקב"ה נהנה. כשבני ישראל נהנים - הקב"ה נהנה. אבל מי שאין העולם מרוצה ממנו, כי הוא מסוכסך עם כולם, אע"פ שיש לו חומרות וקפידות ומנהגים - אין רוח המקום נוחה הימנו. אכן אחת מהטעויות הנפוצות ביותר היא הטעות שבני אדם עושים בפירוש משנה זו. יתכן בקרב בני אדם מי שיסודות הדת אצלו מעורערים, התורה והתפילה שלו צריכות תיקון גדול, ואף שמירת העיניים שלו מפוקפקת, וכן הלאה, אבל הוא אדם נחמד ונעים עד

וטורח במה שישבחוהו בני אדם על עבודתו לאלוקים, אין זה ממנהגי החסידים, על כן הזהר מזה והדומה לו מפתויי היצר לך, כי הוא משתדל להדריךך בזה עד שיפילך במצודת החונף (ואז תחיה בשקר ותתרחק מהקב"ה ואף גם מבני אדם)". עד כאן מדברי ה'חובת הלבבות'.

זה לעומת זה עשה אלוקים

אכן עלינו להשכיל בלימוד דברי ה'חובת הלבבות', ועל כך התחלנו לדבר בסוף השיעור הקודם. יש את צד הקדושה של מדת התפארת אשר עליו המשנה מדברת ואומרת שעל האדם להשתדל לרכוש מדה זו וימצא חן בעיני אלוקים ואדם, ויש את צד הקליפה של מדה זו. מדובר בשני דברים נפרדים שנראים אותו דבר. לדוגמא, שמחה וליצנות. המסתכל מן הצד, יכול להחליף בין שני אלה. הוא יכול לומר: פלוני הוא אדם מאוד שמח. ולמען האמת, פלוני אינו שמח כלל. להיפך, הוא כל-כך ממורמר, קרוע ומרוט מבפנים, שהוא חייב להתלוצץ כדי לפזר קצת את הערפל המעכיר, ובדרך כלל, בדיחותיו אינן ראויות, כאן הוא מתלוצץ על אחרים, כאן הוא מתכבד בקלון אחרים, כאן הוא עושה צחוק מדברים שבקדושה, וכן הוא מפזר בדיחות שלא בזמנים המתאימים. לעומת כן, השמחה, הלא היא קדושה בהתגלמותה. עוז וחדוה במקומו. הן קרובות זו לזו. האחת היא שיא הקדושה, והשניה להיפך.

כך הוא הדבר בענייננו, כשהאדם לומד המשנה של רוח הבריות נוחה הימנו וכן מאמר חז"ל שיהא שם שמים מתאהב על ידך, וכן שאר המאמרים על דרך זה, **יש את הצד שהוא קדוש עד מאוד ואי אפשר לוותר עליו בשום פנים ואופן**, ויש את החלק שהוא הצד ההפוך ממש וגורם לו **לאדם לאבד את הכל**. ולפעמים העומד מן

מחליט שיחייך לבניו תמיד כדי שיאהבוהו אהבת נפש, הנה אם הוא נתברך במשפחה קצת יותר גדולה ולאחד מבניו יש תכונת נפש קצת שונה משל שאר בני ביתו והוא עכשיו בדיוק בן שש עשרה וחצי, יתכן מאוד שבנו זה יתרגז עליו בגלל איזו תקנה שהכריז עליה בבית הגם שהכריז עליה במאור פנים, ואף ינהל מלחמה כנגדו. התוכל לגרום לכך שכל בני ביתך יהיו מרוצים ממך?! חשבת שאתה עושה טובה ולמעשה התוצאה היתה הפוכה. אמרת משהו ואחד מהילדים חשב שאתה מתכוון אליו ונפגע קשות. יומם ולילה זה קורה. ה'חובת הלבבות' אומר: **במציאות אינך יכול להעמיד לעצמך שאיפה לרצות את כל בני דורך, כי אף את בני ביתך אינך יכול לרצות, כל שכן את כל בני דורך**.

ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו

ואף שבמשנה כתוב שהאדם צריך להשתדל שרוח הבריות נוחה הימנו, אומר ה'חובת הלבבות': **"אינו מחייב להשתדל במשיכת רצון כל הבריות, אבל הוא כמו שאמר אחד החכמים בצוואתו לבנו: בני! הפקת רצון כל הבריות אינה ביכלתך, אבל השתדל להפיק רצון הבורא ויעשך רצוי לבריות, כמו שכתוב: ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו"**. כוונת דבריו שאם האדם ירצה את הקב"ה על-ידי קיום מצוותיו, הקב"ה יחולל נס ויזרע לו אהבה בלבות בני אדם. וממשיך בלשונו: **"וכן מי שכל הבריות מקטנם ועד גדולם מודים ומשבחים אותו ורוצים את מעשיו, ראה היא כי הא-ל יתברך זרע לו אהבה בלבות בני אדם ושם לו שם טוב על לשונם, וזה אין הבורא עושה אותו לשונאיו, והוא לראיה ברורה וגדולה על רצות הבורא אותו, אבל שיהיה האדם החסיד משתדל**

העוה"ב. זה שיש לך אנשים מסביבך, זה טובה שהקב"ה עשה אתך, כי כך אתה יכול למדוד קצת מה קורה עם מדותיך. אבל לא אלה הם התכלית. **התכלית היא שאתה תעבוד עם עצמך.** והאדם יכול להרגיש את זה. **הוא יכול להרגיש באיזה זמן נעלה, כשגאוותו פחותה, כמה טוב לו, עד שהקב"ה יכול לשרות עליו.** הוא יכול להתפלל אז, ויכול להרגיש אז הרגשים עדינים של קדושה. ואז אין הוא מרגיש צורך שאף אחד יידע ממנו שהוא עושה וירעיף עליו מילים טובות, ואינו מרגיש צורך לקבל בכל עת משוב (פידבק) מהציבור.

הצורך במילות עידוד וחיזוק

אמת נכון הדבר שהאדם זקוק מדי פעם לעידוד ודברי חיזוק כדי לדעת שהוא הולך נכונה, השאלה היא אם הוא חי מזה, או שזה רק נותן לו דחיפה מן הצד מפעם לפעם כדי שיידע שעליו להמשיך במעשיו הטובים. כשהאדם עובד את ה' ויש לו הצלחות. היתה לו הצלחה בסור מרע. הוא שמח על כך. בעבר הוא לא היה יכול להתאפק, והיום הוא הצליח. ברוך השם. הוא מודה באמת ואף אחד אינו יודע. הוא לא רוצה שאף אחד יידע, ויתכן אפילו שהוא מתבייש, אבל הוא כל-כך שמח ומלא סיפוק. היתה לו הצלחה בסור מרע, היתה לו הצלחה בעשה טוב, הוא הבין קטע גמרא, הוא הצליח באיזה דבר בעבודת ה'. אולם הוא עצמו אינו יודע אם הוא הולך נכונה או לא, אם הוא עושה את העיקר לעיקר ואת הטפל לטפל או שמבלבל ביניהם. הוא לא יודע. כל מאווי נתונים בצמיחה והתעלות. יתירה מזו, צמיחה והתעלות מלוות בכל עת בטעויות. לא משנה אם האדם מתחיל או עומד באמצע או בסוף. ככה זה הולך. 'שבע יפול צדיק וקם' אינו נגמר אף פעם. זה לא שאומרים

הצד שאינו עוסק בזה, אינו שם לב לחילוק. הוא אומר: פלוני, כולם כל-כך אהבוהו. זה שכולם אהבוהו, לפעמים זה יכול להיות סימן טוב, ולפעמים להיפך. וכאן בחובת הלבבות מבואר החילוק, והוא פשוט בפשטותו. **מה שאיפת האדם? למסור את נפשו להקב"ה. מוטב לו לאדם שיהיה שוטה כל ימיו ולא ייקרא רשע שעה אחת לפני המקום.** הוא מסכים שיצחקו עליו, הוא מסכים להפסיד את כספו ואת מעמדו, הוא מסכים להפסיד את כל מה שיש לו. לא באנו לעולם לרצות אנשים, בכלל לא. **האדם מחפש אך ורק לציית להקב"ה.**

תיקון המדות בשבילו בלבד

אכן חלק גדול מהציות להקב"ה, יסוד גדול בעבודת ה', הוא שהמדות **תהיינה מתוקנות.** כי רק כך האדם יכול להדמות להקב"ה ורק כך השכינה יכולה לשרות עליו. **ותיקון המדות כולל גם שתהיה לו ענוה אמיתית בפנים.** שלא רק ישנה את התנהגותו, אלא יהיה באמת **שפל ברך, אחד כזה שמכבד ומעריך אחרים, וזוכר את חסרונותיו,** ושמח על הזכות לקיים את המצוות, אדם כזה שמצא את הדרך העולה יפה בין לגבי חסד ובין לגבי שנאת הפרסום, ותמיד רוצה שלזולתו יהיה טוב ומעמיד את זולתו לפניו. את כל הדברים האלה הוא צריך לא בשביל פלוני, אלא בשביל נפשו שלו. כפי שאמרו חז"ל **שהאדם צריך לעשות צדקה כדי לזכך את עצמו,** כך הוא לגבי תיקון כל המדות. האדם זקוק לכך כי בלי זה אין השכינה יכולה לשרות עליו. הוא צריך לזה באופן נחוץ בכדי שיוכל להבין תורה, ובכדי שיוכל להיות גם כאן וגם למעלה בשמים מרכבה לשכינה.

הוי אומר: **עליך להיות אדם שמדותיך מתוקנות גם כשאתה נמצא על אי בודד ואין שם איש אתך.** אתה זקוק לזה בשביל

שכאשר פלוני אוהב אותך, זה הקב"ה שזרע בו אהבה כלפיך. זה לא אתה. הדבר דומה לכל פעם שהאדם עושה השתדלות שלא זה מביא את התוצאה. אומר ה'חובת הלבבות': יש תחום אחד שבו אינך מתחיל לקלוט שאתה מאמין בהשתדלותך ובוטח במעשיך, ואתה חי עקום. האדם חושב שהוא יכול לגרום לכך שכולם יהיו מרוצים ממנו, ויש לו ראייה לכך. מה ראייתו? ראייתו היא כי הוא יודע איך לתת חיוך ומילה טובה לכל אחד ואיך להחניף. הוא למד את הכללים, והוא משתמש עם כל אותם כללים, ואח"כ הוא הולך לחבריו ואומר להם: אתם רואים שזה עובד? אמרתי לכם! עשו כמוני. אני אומר לכם, אני למדתי את זה מפלוני בעל גאווה. הלה לימד אותו איך למרוח את הגלגלים. הוא מאמין שהוא גורם לזה לקרות. אומר ה'חובת הלבבות': הדבר מופרך מעיקרו. אין אדם יכול לגרום שאחרים יאהבוהו.

ופעמים הרבה הקב"ה יראה לו את זה. כמה פעמים שומעים אח"כ שהתלקחה ביניהם אש המחלוקת. יש שזה מתחיל במחלוקת קטנה, מחלוק'לע, ועם הזמן הלמ"ד נופלת, והמחלוק'לע נהפכת למחלוקת גדול, וכל אחד כששומע מי ומי הניצים, מרים גבה. פלוני ופלוני?! הלא הם אנשים יקרים וחביבים ואהבו זה את זה והראו את חיבתם לכל. לא יתכן! זה לא מתלבש עליהם! אחת מהתשובות היא שבאמת יתכן שהם אנשים חשובים וחביבים, אבל מי שחושב שהוא יכול לגרום לכך שלא יהיו לו מריבות... הוא יודע את כל הכללים, הוא נולד עם זה... מראים לו שאין כזה דבר. צריך סייעתא דשמיא, וכשיש אהבה, אין זה תלוי בהשתדלות.

אמנם כן, בדומה להשתדלות, אין זה אומר לרגע אחד שלא לתן את החיוך.

לו לאדם: תעשה את השבע פעמים בזריזות, מקווה שאחרי חמש עשרה פעם כבר תהיה אחרי שבע הנפילות, וזהו זה, מעתה תוכל ללכת בלי ליפול. זה לא עובד ככה, אלא כל פעם שאתה עולה לשלב הבא, יש לך סדרה חדשה של 'שבע יפול צדיק', ולכן הוא צריך לדעת אם הוא הולך נכונה.

אילו היה שומע בת קול שאומרת לו: בני! אתה הולך בדרך הנכונה. אל תישבר ברוחך. עשית טעות? זה נורמלי. התקדם הלאה. ברוך השם, אתה מתעלה, הסתכל על השנה שעברה ועל השנה הנוכחית, התקדמת בכל-כך הרבה דברים. שלימות? שלימות זו בעולם הבא, אבל אתה הולך נכונה. אילו היה שומע בת קול כזו, הן היה כל-כך שמח ושליו בנפשו. יש שהאדם עובד במקום חדש, הוא עובד קשה, הוא מזיע, הוא שקוע במלאכתו ראשו ורובו. הוא צריך רק את המילה הטובה לדעת שהוא הולך טוב. הוא זקוק למשוב. אומר הקב"ה: אני יודע מזה ואני מסכים לכך, ובכן **דע לך שאם רוח הבריות נוחה ממך, זה סימן טוב.** אבל אין הוא חי בשביל לרצות את סביבתו. לא בשביל זה הוא נמצא כאן. לא זה מה שמעניין אותו. הוא רק צריך לדעת שהוא לא פוגע אנשים. זוג חדש בנה את קינו, הם יצאו יחד לדרך הארוכה, והאשה שעושה כל מיני דברים בשביל בעלה, אינה יודעת אם היא עושה נכון ואם בעלה שבע רצון. היא מכינה לו אוכל ואינה יודעת אם הוא אוהב אותו. היא זקוקה למילה טובה אחת: תדעי לך שהוא מאוד נהנה - כי אז היא יודעת שהיא עובדת נכון. אני רוצה לעשות נכון. זה לא מראה על חוסר בריאות נפשית.

אין אדם יכול לגרום לפלוני שיאהב אותו

לכן אומר ה'חובת הלבבות': עליך לדעת

לפלוני שמדבר באמצע התפילה, ואתה לא יודע איך לעשות את זה. למעשה, אתה פוגע באנשים.

מתפלל האדם לה' בדמעות שלישי
ואומר: **רבונו של עולם! אני רוצה להתנהג נכון, אני מוכן להשתנות, אני לא רוצה לפגוע ביהודי.** והוא פועל כפי יכולתו להשתנות, ידוע יידע שיקבל על זה דרישת שלום. אם ישמע יום אחד שפלוני נהנה מהתנהגותו וצורת דיבורו, יידע שזה דרישת שלום מהקב"ה שרוצה לעודד אותו ואומר לו: התקדם הלאה. אתה נוהג נכון. הקב"ה עשה נס שפלוני אינו ברוגז עליך, והוא רוצה להראותו לך. מדוע פלוני נתן לך עידוד? כי הקב"ה הכניס בידו הרצון לגשת אליך והכניס לו את מילות העידוד בפיו. **אתה תמשיך הלאה לדבר עם הקב"ה. דבר אתו ומשמש בדרכיך.**

רוח המקום משתקפת ברוח הבריות

עוד יש מרבינו בחיי (בראשית ב, ז) שמאחר שנאמר ויפח באפיו רוח חיים, נמצא שהרוח הנמצא בבני אדם היא רוח עליון, כי מאן דנפח מדיליה נפח, ולא רק אז הפיח בו רוח חיים, אלא ככה זה תמיד, ולכן **העובר ברוחם של בני אדם, זה השתקפות מרוח עליון.** על כן יתכן שהיה לו לאדם מכשול בשמירת עינים והסיח את דעתו מזה והמשיך הלאה בדרכו מבלי לטפל בזה, ופתאום נולדה אצלו איזו פרשה עם שכינו, ואינו מקשר ביניהם. הוא מנסה סגולה פלונית, סגולה אלמונית, ואינו מקשר. **אם מישהו ברוגז עליך, יש איזו נקודה שהקב"ה ברוגז עליך וזה משתקף דרך פלוני.**

ויש להדגיש בטרם נמשיך הלאה, שזה **ברור שאין מתחשבים בכל האנשים שבעולם.** המפרשים עצמם מדגישים זאת.

בוודאי עליך לתת את החיוך. אבל את תעלה בדעתך שהחיוך גורם לזה לקרות. ה'חובת הלבבות' **בשער יחוד המעשה** מגלה לנו עוד סעיף בכללי הבטחון. אתה מעריך את זולתך, אתה מחייך אליו, אתה מכיר לו טובה, ואח"כ אתה אומר: אם פלוני אינו ברוגז עלי, הרי זה מפני שכך הקב"ה החליט.

ואת רוחי אתן בקרבכם

יש מתקופת הראשונים כמה שאומרים יסוד זה. **רבינו יוסף נחמיאש ז"ל**, מגדולי תלמידי הרא"ש, כתב **במירושו על מסכת אבות** ששמע מרבי **יצחק מלמד ז"ל** שהתנא שאמר שרוח הבריות ורוח המקום צועדות יחדיו, למד זאת מה**פסוק** (יהזקאל לו, כז) ואת רוחי אתן בקרבכם, אשר מכאן ראייה שרוח הבריות היא רוח המקום, ואם רוח המקום לא היתה נוחה הימנו, גם רוח הבריות לא היתה נוחה הימנו. לא פלוני אוהב אותך, לא העולם אוהב אותך. זה לא העולם. לעולם אין בחירה בנושא זה. **הקב"ה זורע בלבם אהבה או שנאה, את מי לאהוב ואת מי לשנוא.**

נמצאת אומר לגבי הצורך שיש לו לאדם לקבל מילות עידוד וחיזוק שהוא באמת מקבל. אם הוא באמת חושב על הקב"ה... הוא רוצה לתקן את מדותיו, הוא לא רוצה לפגוע באחרים... מישהו עורר אותו. הלה הוא ידידו הקרוב ובאמת מתכוון לטובתו ואמר לו: דע לך שאינך שם לב, אבל יש דברים שאתה עושה ובאמת מרגיזים אחרים. והוא בהיותו ירא שמים, אומר: כפי הנראה יש לי בזה חולשה, והראיה, שאפילו לא שמת לי לב לכך. אומר לו יידו: נסה ללכת לאט, אך דע לך שחסרים לך כמה חלקים בסוגיא זו, סוגיית הנימוס הנוגע לבין אדם לחבירו. אתה באמת לא מתכוון לפגוע באחרים. אתה רק רוצה להעיר

ובעיקר עם יראי ה' שבקרב בני סביבתו. **אם האדם מתנהג נכונה עם הקב"ה, רוח המקום נוחה הימנו, ורוח המקום נכנסת בבני האדם, ורק בגלל כן רוח הבריות נוחה הימנו.** אך אם האדם מנסה לעשות דברים, אם באמצעות לבושו, אם באמצעות כספו, אם בכל דרך אחרת, כדי למצוא חן בעיני בני אדם - אין בזה שום כלום. אין לזה שום אחיזה לא מצד האמונה והבטחון ולא מצד דברי התנא, וזה מוביל אותו למקום בלתי טוב.

מוחאים כפיים ובלב צוחקים

במשנה **מסכת סנהדרין** (כט, א) מבואר שכאשר היו בודקים את העדים, היו מאיימים עליהם, ודנו בגמרא כיצד מאיימים עליהם. יש שרצה לומר שאומרים להם שבגלל עדות שקר הגשמים נעצרים, ודחו האמוראים שהעדים אינם מרגישים מאוימים מזה. עוד יש שרצה לומר שאומרים להם שבגלל עדות שקר באה המגפה, ואף זאת דחו האמוראים, כי העדים יכולים לומר לעצמם שאין איש מת בלא זמנו. ובכן, מה אומרים להם? אומרים להם שעדי השקר נעשים זולים וקלים אפילו בעיני השוכרים אותם. אומרים להם כך: אתם הולכים לעשות עכשיו טובה לפלוני והלה הולך לשלם לכם כסף, אך דעו לכם שהלה יגיע עוד מעט לביתו ויאמר לבני ביתו: יש אנשים בזויים ושפלים שבעבור בצע כסף מסכימים לעשות כל מה שמתבקשים. לא תאמינו. אתם מכירים את פלוני מבית הכנסת? חשבתי שהוא אדם נורמלי. הלכתי אליו, נתתי לו כמה דולרים, ובלי שום בעיה, הוא הלך לבית דין והעיד עדות שקר בלי להסמיק. זה מה שאומרים לעדים: דעו לכם שאפילו אותם אנשים שמוחאים לכם כפיים, אין לכם מושג כמה אתם זולים בעיניהם.

המהר"ל אומר שמפני כך נאמר תפארת לו מן האדם. **אתה צריך להסתדר עם אנשים שמתנהגים כבני אדם.** אלה שמתנהגים כבהמות, אם הם ברוגז עליך, אינך צריך לשים לכך לבך. הם מביאים על זה מה שכתבו **חז"ל** שרב העיר שכולם אוהבים אותו, אין זה סימן טוב, כי זה אומר שאינו מוכיח אותם במילי דשמיא. הנקודה היא שהאדם צריך לשאול את עצמו האם יש לזה הגיון שאין פלוני אוהב אותו. אם אינו מוצא לזה הגיון, אז הוא צריך לדבר עם הקב"ה. הן יש שפלוני ברוגז עליך, אך לא רק עליך, אלא גם על אשתו ועל עוד הרבה אנשים, כי יש לו בעיות משלו ואתה יודע מה הבעיות ומדוע הוא ברוגז כל-כך, ואם כן ברור שאינך צריך להתחשב בזה. ועוד יש **מהמפרשים** שאמרו שלא כתוב רוח כל הבריות נוחה הימנו, כי די ברובם של בני אדם, ורובו ככולו. **עיקר הדבר הוא שהתנהגותך תהיה התנהגות שאינה פוגעת בבני אדם, אלא אדרבא, היא התנהגות שמכבדת ומעריכה אנשים.**

הנה החסיד **רבי יוסף יעב"ץ** ז"ל מביא בפרשה זו שאפילו הצדיק הגמור יש שהקב"ה רוצה שייצא ממקומו ויעבור למקום אחר, ולכן הוא מסבב שאנשי מקומו ישנאוהו. הוא גורם שרוח הבריות לא תהא נוחה ממנו כדי שידור במקום אחר. וכפי שהיה אצל יצחק שהקב"ה לא רצה שיגור בגרר, ולכן הכניס שנאה באנשי המקום, וכשהעתיק מגוריו למקום אחר, אז הכניס הקב"ה אהבה אליו בלב אבימלך.

פירושו של דבר שלא יתכן שהאדם ייבהל בגלל שיש מישהו שברוגז עליו כאשר ידוע לו גם מדוע. לא זה מה שמשקף את רוח המקום. כאן מדברים על התנהגות הכללית של האדם, על ההלוך-ילך שלו, על התנהגותו עם הסביבה

משתמט מהאי טעמא. בהתחלה הוא חשב שצריך להיות תפארת לו מן האדם, אבל אחרי שהוא למד שצריך שתהיה רוח המקום נוחה הימנו, וממילא תהיה רוח הבריות נוחה הימנו, הוא חושב לעצמו: תשמע, זה הדבר הנכון, כי על קביעות עתים אי אפשר לוותר. מה אתה אומר, שאנשים לא יהיו מרוצים מזה? - הם בוודאי יהיו מרוצים. בעבר הוא היה אומר: מה אכפת לי שלא יהיו מרוצים? אבל היתה לו בעיה עם תפארת לו מן האדם, וכיום הוא אומר: אם אעשה מה שנכון, תראו שבני המשפחה לא ייפגעו. הקב"ה כבר יכניס בלבם אהבה והגיסים כולם יאמרו פה אחד: איננו יודעים מה עשינו שזכינו בגיס כזה מתמיד. כך יעשה הקב"ה. למה? כי כך כתוב בחובת הלבבות שאם רוח המקום נוחה הימנו, באופן ממילא תהיה רוח הבריות נוחה הימנו. אני איני צריך לעשות השתדלות לרצותם. אני צריך לעשות השתדלות לעבוד את ה'.

גאות אדם תשפילנו

לטעות זו עלול האדם להגיע. אנו מתארים את זה באופן קיצוני כדי לסבר את האוזן, אך יש לפעמים שזה לא כל-כך קיצוני. נניח שאין זה קורה בשמחות עם הגיסים, כי שם האדם מתנהג יותר בנימוס, אבל זה קורה אצלו בבית כשזקוקים לעזרתו והוא רוצה להשלים את סדרי לימודו. הוא אומר אז לעצמו: תשמע! האמת היא שאני לומד תורה לשמה וכל הפמליא של מעלה באים לראות אותי לומד ולהקב"ה יש נחת רוח כה גדולה ממני, ממה יש לחשוש, מזה שהיא תצעק? לא! היא לא תצעק. יתקיים בי הפסוק ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו.

הבעיה היא שהגם שכיוון מחשבתו נראה נכון, הרי לסיפור יש חלק שני, והחלק השני

אומר הש"ס: זה מה שבאמת מפחיד אותם. מה הפשט? הפשט הוא שהאדם מדמה בנפשו שכל אלה שנעבורם הוא עושה את כל ההצגה באמת מעריכים אותו. הוא עשה דלת מיוחדת לפתח ביתו עם פרחים מבחוץ, ולא בשבילו הוא עשה את זה, שהרי הוא גר בפנים, אלא בשביל שכינו הוא עשה את זה. ולמען האמת, אותם אנשים שאתה מנסה למצוא חן בעיניהם - אין לך מושג כמה הם צוחקים ממך.

כשהאדם קולט זאת, הוא אומר כך: לנסות למצוא חן - אינו נושא כלל. עלי לנסות לעבוד את ה' ובכלל זה לנסות לעבוד אותו בסוגיית המדות ובסוגיית הגאווה, להעריך אנשים, לכבד אנשים, לא להתכבד בקלון אחרים. בכל אלה אני צריך להיות מתוקן, אחרת אין לי קשר נכון עם הקב"ה ואיני יכול להיות מרכבה לשכינה.

מתמיד על חשבון כיבוד הורים

בשיעור הקודם הבאנו דוגמא במתמיד גדול שיושב בשמחה משפחתית, ובמקום להיות עם כולם, הוא לומד משניות מבלי להסתכל על אף אחד, והדבר גורם לאחרים להרגיש בחוסר נוחות. דוגמא דומה הבאנו ממי שבכלל אינו מגיע לשמחה, למה? כי הוא קם מוקדם בבוקר. אין על מה לדבר. אני לא משתתף בשמחות. הוא שמע שקביעות עתים צריכה להיות בכל מחיר וצריך למסור עליה את הנפש, ובוזה מתבטאת מסירות נפשו. זה עולה לו במחיר כיבוד אב, זה עולה לו במחיר איחוד המשפחה, שיעלה מה שיעלה, קביעות עתים זו קביעות עתים. אם אלך לכל השמחות, איך אוכל להחזיק בקביעות העתים שלי? - הוא טוען. ולא רק עם השמחות יש לו בעיה. גם כשאשתו מבקשת ממנו ללכת עם הילד אל הרופא, הוא

אלא לסגור את הגמרא ולרדת מן ההר אל העם כדי לעשותו. אבל לא זה הפשט, כי הקב"ה הרי מספיק אנשים יש לו שיכולים היו לעשותו. עשרות אלפי אנשים מובטלים ומשועממים מסתובבים אך ורק סביבנו וכל אחד מהם יכול היה לקחת את התפקיד. אלא מאי? **הקב"ה ידע שבשביל טובתך אתה צריך לסגור את הגמרא ולעשותו, ולכן סיבב שאף אחד לא יהיה כאן ותזכה אתה במצוה זו.**

והאמת היא שהתוספות שם כבר מדברים מזה. הם שואלים: מפני מה צריך האדם לסגור את הגמרא בשביל נטילת לולב ובשביל שאר המצוות הזמניות? תלמוד תורה הרי יותר חשוב כדברי התנא ותלמוד תורה כנגד כולם. התשובה היא: צדיק! אתה צריך את נטילת הלולב, אתה צריך את קריאת המגילה. אתה שומע מה שאני מדבר אתך? סגור בבקשה את הגמרא יבמות עם חידושי רבי נחום, ותקשיב עכשיו לכל מילה היוצאת מפי בעל הקורא. **אתה זקוק לזה בשביל נשמתך. אתה צריך להזיע עכשיו בשביל מצות כיבוד אב ואם,** אתה צריך לנחול עכשיו בושות מזה שאתה מטפל בבנך, אתה זקוק לזה. **זהו הכלל של מצוה שאי אפשר לעשותה על-ידי אחרים, ואם כן כשהקב"ה אומר לך שתשוחח עם אחרים, אין זה אלא מפני שאתה זקוק לכך.**

שלא יהיה מגסי הרוח

מדוע זה כל-כך נצרך לך? הנה אחת מהסיבות שהאדם כל-כך נצרך לכך היא בשביל **להוריד את גאוותו.** כל המשלים האלה נחוצים לאדם בשביל גאוותו, כי הגאווה גוזלת מן האדם הכל. מסבב הקב"ה שיצטרך להעמיד את עצמו ולהיות אדם נורמלי, בדיוק כמו כולם. אתה חייב ללמוד להיות בדיוק כמו גיסף. אתה יושב יחד

הוא שהוא חזר אח"כ לביתו, והענינים התנהלו קצת אחרת מכפי שציפה. מבלי להיכנס לפרטים, היתה שם צעקה גדולה ומרה. ובכן, השאלה ששואלים את האדם היא: הן ראית שלא נתקיים כך ברצות ה' דרכי איש. בפעם הראשונה שעשית את הטעות - הבנתי אותך. אבל אח"כ ראית שזה לא נכון. ומה באמת הפשט? הרי חשבוננו נראה חשבון אמיתי! הנה ראשית כל יתכן שתורתו אינה לשמה. אבל על זה הוא חס ושלום לא רוצה לחשוב. ובכן, כאן אנו מגיעים לנקודה שהקב"ה **רוצה שעבודת ה' של האדם תהיה בצורה כזו שהוא מכבד אנשים,** והטעם לכך, **כי לא יוכל להיות ירא שמים אם לא יעשה כן.**

מצוה שאי אפשר לעשותה על-ידי אחרים

ונסביר: כולם יודעים את דברי **הגמרא** (מו"ק ט, ב) שעל מצוה שאי אפשר לעשותה על-ידי אחרים סוגרים את הגמרא. גיסו מכניס את בנו בביתו של אברהם אבינו, כולם מגיעים, אך הוא יש לו חברותא. האם זה מצוה שאי אפשר לעשותה על-ידי אחרים? התשובה היא: כן. אף אחד אי אפשר למלא את מקומו. גיסו עושה ברית, ואם הוא אינו מגיע להשתתף, כולם מרגישים זאת. אף אחד אינו יכול להשלים את גמילות החסד הזו של ההשתתפות בשמחת גיסף. ועל זה אומרת התורה שכיון שמדובר במצוה שאי אפשר לעשותה על-ידי אחרים, עליך לסגור את הגמרא.

אכן גם שם האדם יכול לבוא לידי טעות. הוא יכול לומר: בעצם השכינה בוכה על כך שיהודי כמוני צריך לסגור את הגמרא, אך מה? אין מה לעשות, יש כאן מת מצוה. מישהו הרי צריך לעשות את זה, ואין כאן אף אחד חוץ ממני. אין לי אפוא ברירה

אתם, אתה משוחח אתם, אתה סוּחב שולחנות אתם. שמעתי שאתה עסקן גדול, ואף הקב"ה שמע מזה. הקב"ה יודע מכל האנשים העומדים על קו הטלפון כדי להתייעץ אתך בענינים של פיקוח נפש. אך הקב"ה אומר לך ככה: אתה רוצה להישאר עם כל החסדים שאתה עושה או שאתה רוצה להשליכם לאשפה. ברור לי שאתה לא רוצה להשליכם לאשפה. אם כן בא תראה איך לעשותם כיהודי. אם אינך עושה אותם כיהודי, מתברר שכל מה שאתה עושה אינו אלא כדי לבנות את שמך. עזוב! עשה עכשיו מה שבני סביבתך עושים עכשיו, ואל תעשה את עצמך כפורש מן הציבור.

עבודת ה' תוך כדי דריכה על אחרים

לשבת בשמחה עם כל השושבינים זה דוגמא מעולה, כי כמה דברים מתרחשים אז באותה עת. פלוני לא מגיע בכלל, אלמוני לא מגיע בזמן, הוא מגיע אבל לא יושב עם משפחתו, הוא יושב עם משפחתו אבל לא אוכל מההכשר. עכשיו כולם צמים, מדוע? כי לא מתאים להם. אתה מבין? הוא עושה עכשיו הצגות. אני אגיד לך מה הוא אוכל בבית. אבל כאן הרי הוא נמצא ברבים והוא צריך להראות את רגלו הכשרה. מקים הוא רוח סערה - יש לכם אולי דג מאתמול? אל תהפוך כאן את המקום. יש מספיק דברים שאתה יכול לעשות, אבל **כשאתה מכריז שאתה שונה - אין רוח הבריות נוחה ממך ואין רוח המקום נוחה ממך.**

כוונתנו להסביר כאן את הדבר הבא: **אם אינך מצליח לעבוד את ה' בלי לדרוך על אנשים, הבעיה איננה זה שאנשים נפגעים ממך. זה רק הסימן.** הבעיה היותר גדולה היא שאתה בעצמך לא מתקדם. אתה מרומה. אתה נוסע ונוסע, אבל אינך נוסע נכונה. בחומרות ובגדרים וסייגים אתה מוסיף, אבל עם כל דבר שאתה עושה, אתה מלעיט את עצמך בשני כזיתים של גאווה. ומה הראיה שזה באמת מה שקורה? הראיה

אתם, אתה משוחח אתם, אתה סוּחב שולחנות אתם. שמעתי שאתה עסקן גדול, ואף הקב"ה שמע מזה. הקב"ה יודע מכל האנשים העומדים על קו הטלפון כדי להתייעץ אתך בענינים של פיקוח נפש. אך הקב"ה אומר לך ככה: אתה רוצה להישאר עם כל החסדים שאתה עושה או שאתה רוצה להשליכם לאשפה. ברור לי שאתה לא רוצה להשליכם לאשפה. אם כן בא תראה איך לעשותם כיהודי. אם אינך עושה אותם כיהודי, מתברר שכל מה שאתה עושה אינו אלא כדי לבנות את שמך. עזוב! עשה עכשיו מה שבני סביבתך עושים עכשיו, ואל תעשה את עצמך כפורש מן הציבור.

אחד מהמקורות לכך הוא **במסכת תענית** (י, ב) שם מובאת שיטת התנא בענין תענית היחידים שלא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה. ולכאורה הדבר טעמא בעי. אני רוצה להתענות, מה אני לא עושה נכון? אני פוגע בך? אני רוצה להתענות, זה הכל. אך לא. התנא אומר: לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה. וכתב **רש"י** בטעמא דמילתא: **"דנראה מגסי הרוח, ותנן כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו"**. אתה עושה עוול בזה שאתה מתענה. אתה פורש מכל האחרים ומחליט שאתה שונה. אתה עושה מעשה להראות שאתה יותר חשוב מהמון העם. במילים אחרות: כשאתה מתענה, אתה בעצם אוכל. אולי לא לחם, אבל כזיתים של גאווה. והקב"ה אומר: הסתכל לי בעיניי! זה לא טוב לך. תפסיק.

אם יעשה אדם דבר הקשה לו מבלי שאף אחד יידע - נדבר על זה. אין הכי נמי, צריך להתקדם הלאה. אבל **כשאתה עושה דבר באופן שניכר שיש את האנשים הפשוטים ואתה מעליהם, זה עושה לך נזק גדול.** זה מצווה שאי אפשר לעשותה על-ידי

האמיתית דווקא כן מתאימה עם אנשים. **הדרך האמיתית היא להיות שם שמים מתאהב על ידו.** לעומתה, הדרך השגויה אינה מתאימה עם אנשים, מה גם שהאדם עושה כל מה שהוא עושה **כשהוא ממלא לבו גאווה.** הדרך השניה היא זו הפונה לקצה שמאל, וזה כשהאדם מנסה לרצות בני אדם ולמצוא חן בעיניהם, וזו בוודאי אין בה תוחלת ואינה מובילה לשום מקום. **לא רק לרוח המקום אינה מובילה, אלא גם לרוח הבריות אינה מובילה, כי אין אדם יכול לגרום לכך שאחרים יאהבוהו ותהיה רוחם נוחה ממנו.**

אך הקב"ה מצוה את האדם ללכת בדרך הממוצע, היינו **שמוחו יהיה שקוע בדבר אחד - שהקב"ה יהיה מרוצה ממנו.** אך **תוך כדי יבין שזה חייב להסתדר עם בין אדם לחבירו, כי אם זה לא יסתדר, אף הקב"ה לא יהיה מרוצה ממנו.**

תפיסת המוח קובעת

ונוסיף עוד שזה לא רק הגאווה במשמעותה הפשוטה של המילה, אלא הגאווה מוכיחה על חוסר תפיסה מוחלט באופן פעולת הבריאה. האדם בילדותו, בטוח ש'בשבילי נברא העולם' עולה רק עליו. הן הוא למד את **המשנה**, ואינו מאמין שעוד אנשים למדו אותה. ומפני כך הוא מאמין באמת שכולם נחותים ממנו וכולם צריכים לעמוד ולשרתו, ואם אינו עוקר את זה ממוחו, זה נשאר אצלו במדה מסוימת. הוא באמת סבור שכולם לא נבראו אלא לשמשו. וזה פועל רק בצד אחד. הוא לא צריך לשמש אף אחד. מדובר בחוסר תפיסה מוחלט. הוא בטוח שהקב"ה זקוק לעבודתו יותר מעבודתו של פלוני. הוא לא למד את דברי **הגמרא** מאי חזית דדמא דידך סמיק טפי מדמא דידיה, אשר פירושה שהקב"ה זקוק לעבודתך בדיוק כמו שהוא זקוק

היא שאח"כ רואים שבתחומים אחרים יגון ואנחה אתו. אין זה אלא מפני שהלעיט את עצמו בגאווה עוד ועוד. בעיה גדולה אתו.

מסופר על החסיד **רבי נטע ציינווירט** זצ"ל שפעם הגישו קוגל לציבור, ומי שהגיש אותו, היה יהודי תל-אביבי שלא היה צדיק גדול, ועל אף גודל זהירותו בכשרות המאכלים כידוע לכל, הוא אכל מהקוגל וכולם התפלאו, והסיבה היתה שזה היה לו מאוד חשוב, יותר מכל. כך הבאנו בעבר מהגאון **רבי משה פיינשטיין** זצ"ל שנשאל פעם בענין כשרות המשקאות החריפים, ויסקי וכדו'. והשיב שיש להקפיד לקנות רק עם כשרות מיוחדת, והוסיף: אע"פ שאני כשישבתי פעם בשולחן המזרח, שתייתי ממשקה כזה שלא היתה תחת כשרות מיוחדת, נהגתי כן מפני כבודם של המתירים לשתותו אשר נכחו שם במקום, אבל בלאו הכי ראוי להמנע מכך.

הפשט הוא שהאדם יודע שאם ימנע את עצמו - יפסיד יותר משירוויח. אתה הולך להרוויח גדר וסייג, ואתה הולך להפסיד בזה שאתה בונה אדם שאינו הגון. ורוח הבריות זה הסימן לכך. עליך לקיים בעצמך מאמר **התנא** הוי מחדש שכר כנגד הפסד. אמנם **גם בזה אתה עלול לטעות**, כפי שאמרנו בשיעור הקודם, כי **אין הדבר קל להיות באמצע, אבל עליך לעשות עכ"פ את החשבון.**

הדרך אשר ילכו בה

נמצא שלמעשה יש שתי דרכים שגויות ודרך אחת נכונה. כך מבואר במשנה ובראשונים בלי להוסיף עליהם כלום. הדרך האחת השגויה היא זו הפונה לקצה ימין, וזה כאשר האדם עובד את ה' בחומרות והידורים, אבל דורך על אנשים בכל מיני אופנים. אין היא דרך ראויה, כי הדרך

עצמו נעשה מכובד בעיני עצמו. איזהו מכובד? המכבד את הבריות. הוא נעשה מכובד לא מפני שפלוגי חוזר ומכבדו, אלא מפני שהוא מרגיש מכובד בעיני עצמו, וכיון שכן, אינו מחפש לרצות את פלוגי כל היום. הוא עסוק מדי, הוא מלא מדי בסיפוק, ואין לו פנאי לרצות את פלוגי. הוא לא שק חלול שמחפש לקבל את סיפוקו מחיוכים של בני אדם שיראו לו כמה הוא טוב וחכם. פה ושם הוא רק רוצה לברר שאינו טועה, כאמור לעיל, אך לא יותר מזה.

כשהאדם צועד בדרך זו, הרי רוח המקום נוחה הימנו, ואז הקב"ה מאציל מרוחו על בני האדם וממילא נעשית רוח הבריות נוחה הימנו. לעומת כן, כשהאדם צועד בדרך השניה, בכל שלב הוא טועה מחדש, והרי הוא נתפס בגלגל החוזר של טעויות. מעצמו אין לו כלום ואין לו איך להרגיש שיש לו איזה ערך, ולכן הוא ברוגז עד מאוד, ומה הוא עושה כדי להרגיש שהוא שווה משהו? הוא מתחיל ללעוג על אחרים. דבר ראשון מי אינו בסדר. הוא צוחק, הוא מחייך, הוא מתכבד בקלון אחרים. ומה זה עושה? - שהוא מרגיש עוד יותר ריק מפנים, ולכן הוא מוסיף לצחוק עוד יותר על אנשים, וכיון שהוא צוחק עליהם, הוא מגלה עד מהרה שכולם צוחקים עליו, ואז אין לו ברירה אלא לפזר חיוכים, וכאשר כולם רואים כמה הוא מזיע לגרום שתהא רוח הבריות נוחה הימנו, הם צוחקים ממנו עוד יותר. אומרת המשנה על אדם כזה שלא רוח המקום נוחה הימנו ולא רוח הבריות נוחה הימנו, והוא מסכן אחד גדול. אבל צריך לעזור לו. כל זה יכול להועיל לנו עכ"פ להבין יותר טוב מתי אנחנו צועדים בדרך הנכונה ומתי אנחנו סוטים קצת ממנה.

לשלך, ומסתבר שאף יותר, כי ברוב גאוותך קלקלת את עבודתך.

כשהאדם חי עם התפיסה הנכונה, הוא מתחיל לכבד אנשים, וכשהוא מכבד אנשים, אין לו צורך כה גדול לחפש את החיוכים כל היום, וממילא הוא נעשה קרוב לה', וכיון שהוא קרוב לה', ממילא נעשית רוח הבריות נוחה הימנו. זה הולך ממש אחד לאחד. **אם אתה הולך בדרך הנכונה - אתה מגיע אל המקום הנכון. אם אתה הולך בדרך הבלתי נכונה - אתה תמיד מגיע אל המקום ההפוך.**

התפיסה הנכונה היא זו שהאדם אומר לעצמו כך: **אני מנסה לעבוד את ה', אבל אני יודע שאני מתמודד עם נסיונות ושיש לי בעיות גדולות, ולכן איני צריך שכולם יידעו עלי. ומה עם פלוגי? - איני יודע.** אבל דבר אחד ברור לי **שאם הקב"ה ברא אותי, יש לו תפקיד לא פחות חשוב משלי.** אם הקב"ה ברא אותי, סימן הוא שמאז בריאת העולם לא היה אחד כמותו, ולעולם לא יהיה אחד כמותו, והקב"ה צריך אותי כאן למלא איזה תפקיד. לגבי השאלה מי מצליח יותר למלא את תפקידו, אני או הוא? ראשית כל, זה לא משנה. שנית, אני לא יודע ואני לא יכול לדעת. **הדברים ברורים לו. הוא מכבד אנשים.** הוא לא חושב שבגלל שהוא צועד בדרך אחת, הדרך השניה מופרכת. הוא לא חושב שבגלל שהוא נוהג באופן מסוים - השני 'שייגעץ'. תפיסת מוחו היא: אני צריך לעשות מה שאני צריך לעשות. זה מה שכתוב בשולחן ערוך, זה מה שרבותי לימדוני, ואני מנסה לקיים, ויש לי עדיין כברת דרך ארוכה מאוד כדי להיות באמת מתוקן. פלוגי? מה אני יודע מה עם פלוגי? **במוחו הוא באמת מכבד את פלוגי, וכיון שהוא מכבדו, הוא**

מדור אור החיים

ליל שישי פרשת תולדות ג' כסליו תשפ"ד

טיפוח השורשים שמתחת להתנהגות החיצונית

איש אשר כברכתו ברך אותם

ונראה לבאר על פי מה שכתב ה'אור החיים' הק' בפרשת ויחי שברכה פירושה לעורר את הכוח הטמון בתוך הנפש, כמו שנאמר (ויחי מט, כח) איש אשר כברכתו ברך אותם. יעקב בירך את כל אחד מבניו בברכה המיוחדת לו, כי ברכה אין פירושה להביא שפע מבחוץ, אלא פירושה להשקות את האור הפנימי הטמון בפנים ולעורר אותו עד שייצא לפועל. והנה הדבר ידוע שדבר טמא אינו יכול לחיות בלי ניצוץ של קדושה המחייה אותו. הבין יצחק שגם אצל עשו קיים ניצוץ כזה, וגמר אומר בלבו לעורר אותו על-ידי שיברך אותו. הוא אמר: הבה אתעלם עכשיו מהתנהגותו הנלוזה של עשו, כי אינה אלא מבחוץ, ובפנים יש ניצוץ קדושה, וכך אברך את הניצוץ ויתפשט וידחה את החושך. ואף שלמעשה היה בזה חשבון טמיר ורבקה הבינה שיעקב צריך לקבל את הברכות ולא עשו, מכל מקום המהלך נשאר מהלך.

כך מחמיאים לילד

ולדין, מבואר כאן יסוד גדול והוא נוגע הן לעצמנו, והן ובעיקר לחינוך בנינו, כי פעמים שיש איזו התנהגות בלתי ראויה, ומחפשים את כל האמצעים לעורר את

באמצעות הברכות יתהפך לטוב

התורה מספרת שיצחק ביקש ליתן את הברכות לעשו ורבקה פעלה בחכמתה שהברכות ינתנו ליעקב. וצריך להבין מה היה בדעתו של יצחק לברך את עשו הרשע דווקא. מבאר ה'אור החיים' הק': "וְטַעַם יִצְחָק שֶׁהָיָה חֹפֵץ לְבָרֵךְ עֶשָׂו הַרְשָׁע, כִּי חָשַׁב שֶׁבְּאַמְצָעוֹת הַבְּרִיכוֹת, יִתְהַפֵּךְ לְמַדַּת הַטוֹב וְיֵיטִיב דְּרָכָיו, כִּי הַצְדִּיקִים יִכְאֲבוּ בַּעֲשׂוֹת בְּנֵיהֶם רָשָׁע, וְהָיָה מִשְׁתַּדֵּל עִמּוֹ לְהֵטִיב, וְאַפְשָׁר שֶׁהָיָה מוֹעִיל, וְתִמְצָא שְׂאֵמְרוֹ ז"ל (ב"ר פ"ט) כִּי נַעֲנֵשׁ יַעֲקֹב שְׂמוֹנֶע דִּינָה מַעֲשׂוֹ, שְׂאֵפְשָׁר שֶׁהָיָה מַחְזִירָתוֹ לְמוֹטָב, הָרִי שְׂאֵפְשָׁר לוֹ לְחִזּוֹר לְמוֹטָב".

מבואר שאחד מהמהלכים להחזיר אדם למוטב הוא נתינת ברכות. וצריך להבין מדוע נתינת ברכות יש בכוחה להחזיר אדם למוטב. לכאורה הסברא נותנת שהברכות לא די שלא יחזירוהו למוטב, אלא אף יעוררוהו להוסיף בחטא, כמו שנאמר (האזינו לב, טו) וישמן ישורון ויבעט, וכפי שמתרחש לעיתים, כשברצון השמים להחזיר את האדם למוטב, בדרך כלל מכניסים אותו למצוקה כדי שיצטרך לעצור ולהתבונן ולחזור אל ה'.

המחנכים תמיד אומרים שכאשר מחמיאים לילד, צריך לומר מחמאות אמיתיות ונכונות. אל תאמר לו דברים שאינם, כי אם אתה אומר לו דברים שאינם רק כדי לחזקו, כגון אתה צדיק הדור, הוא צוחק ואתה צוחק, ואין בזה שום תועלת, אבל כשאתה אומר לו דבר אמיתי שקיים אצלו, זה נוגע לו בנפשו, כי הוא יודע שזה נכון. ושוב, גם את זה אפשר לעשות קצת יותר נכון. לא די שתאמר לו דבר נכון, אלא אף תדייק במה שאתה אומר לו. תשאל את עצמך: איזה מסר אני רוצה להעביר לו? מה אני רוצה לבנות אצלו? כשאתה אומר לילד סתם: אתה ילד נפלא - זה אמנם עושה לו הרגשה טובה, אבל אין זה עוזר לו ללכת מדרגה לדרגה. עליך לברר מה החוזק שיש לו, מה המדה העומדת מאחורי התנהגותו, ואיך אפשר להשתמש במדה זו בעוד שלושה אופנים.

יכולת הסברה מועילה להבנה

העולם אומרים: חוסר הסברה - חוסר הבנה. וזה פונה לשני הכיוונים. כשמורה לשפות מלמד לתלמיד מלה חדשה ורוצה שהמלה תטמע בו, אחרי שהוא מלמדו פירוש המלה, הוא מבקש ממנו שייצור משפט שלם שמילה זו מופיעה בתוכה כדי לראות אם הוא באמת קלט איך ובאיזו צורה משתמשים בה, ויש שהוא לא מסתפק במשפט אחד, אלא מבקש ממנו שייצור שלושה משפטים כאלה. כך מקובל בעולם, כי רק כך האדם קולט להשתמש במילה באופן הנכון. אחרת, רואים מיד שהמילה אינה מוטמעת בו. כשהאדם לומד להשתמש עם המלה באופנים שונות מתברר שהוא הבין אותה היטב והתחבר אליה.

כשיש לו לילד מדה טובה, כגון גילוי רגשות חמים לאחרים, עליך להביא למדה

האור באופן שיחזור למוטב, ולפעמים צריך לבדוק מה הם הכוחות הפנימיים שקיימים בו, ואף שהכוחות האלה, הם אלה שגרמו לאותה התנהגות, הלא הם באים משורש שאפשר להשתמש בו לטוב. מה שמה של אותה מדה? מה שמו של אותו שורש שגרם להתנהגות שתצא החוצה? הבה נדבר על המדה עצמה ולהשקותה, וזה מה שיסלול דרך למדה זו לקבל ביטוי באופן נכון. כעת המדה קיימת ומתבטאת החוצה באופן בלתי נכון, אך כמה שנתבונן בשורש ונברכו, המדה תמצא דרך התבטאות בריאה וטובה ותבוא רווחה נפשית לילד.

רואים בחוש אצל חינוך הצעירים, שאחד מהדברים שבונים את הנפש, הוא לא סתם לתת מילים טובות, כגון לומר לילד: אשריך שוויתרת. אלא לחזק את המידה הנורמת לאתה התנהגות. להתבונן מה השורש של אותה התנהגות ולשבח את הילד על כך. הן אתה חפץ לבנות את נפשו, ובכן, אם סתם תאמר לו: עשית היום דבר נפלא... אני מאוד שמח שקמת היום מוקדם, אתה עושה לי הרבה נחת... - אתה רק מעודד אותו לחזור ולהתנהג כך, אבל אינך בונה את נפשו. אם אתה רוצה לבנות את נפשו, עליך לבחון את שורש התנהגותו ולחזקו על כך. למשל, קימה מוקדמת באה ברוב הפעמים משורש האחריות. כשאדם לוקח אחריות על דבר שהוא צריך לעשות בבוקר, הוא עושה הכל כדי שיתעורר מוקדם. אם צריך להכין שני שעונים מעוררים - הוא מכין שנים. ובכן, אתה יכול לומר לילד: הפלא ופלא! אתה ילד אחראי. וכך אתה יכול להראות לו עשרות פעמים ביום שמדה זו קיימת אצלו. באופן כזה תשקה בו את השורש, ויעיל הדבר הרבה שירצה להטיב את דרכיו.

למדת. הן אנו רוצים ללמוד. והרי כולנו צריכים ללמוד, וכולנו צריכים להיבנות.

חקירת הגורם להצלחת התפילה

נביא עוד כמה דוגמאות קטנות. בדרך כלל כשהאדם זוכה ויש לו תפילה מרוממת, הוא מרגיש בשמחה: ברוך ה', התפללתי היום, צריך לצאת בריקוד. יש הרי כל-כך הרבה עיכובים, וכשזוכים והתפילה מצליחה - זה נס. הוא קורא לזה - התפללתי היום. וזה אמת לאמיתה. אבל חבל, כי אם היה מעמיק יותר, היה יכול לגלות את הסיבה מדוע באמת הצליח להתפלל כך, וזה היה עוזר לו לכל-כך הרבה דברים אחרים. זה שהצליח להתפלל, זה רק התוצאה. נכון שאתה שמח מההצלחה הרוחנית שהיתה לך, אבל מי אומר שהתפילה עצמה זוהי ההצלחה? אולי ההצלחה היא מה שהכרת לראשונה מהי הכנה. עד כה לא קלטת באמת מהי הכנה. למדת קודם התפילה אלפי פעמים, אבל פרט אחד היה חסר לך. לא הבנת איך מקשרים את הלימוד של קודם התפילה עם התפילה, לא הבנת איך הלב הולך ונבנה. בתחילה היה הלב קר, יבש וישנוני, ועל-ידי הלימוד הוא התעורר לתחיה ונעשה מוכן להרגיש. לא הבנת מה הקשר, לא הבנת מדוע הלימוד באמת מועיל לכך. למדת בחברותא והתווכחת אתו, ושמא רק קלקלת בזה, שהרי אמרו חז"ל שצריך להיכנס אל התפילה מתוך הלכה פסוקה דווקא. אך הפעם למדת באופן מסויים שהכין את לבך כדבעי, ואם תתבונן, יתכן שתגלה את הסוד. יתכן שתגלה שאם עד כה למדת את הספר החסידי תחילה ואח"כ גמרא, היום הפכת את הסדר שלא מרצונך, ונכנסת אל התפילה מתוך הספר החסידי.

הכנה הרי פירושה לחשוב מחשבות מסוימות שעליהן ייבנה הבנין. כשאתה

זו שלוש דוגמאות אחרות חוץ מההתנהגות של הילד עכשיו, כי אז מתברר גם לך וגם לו על מה אתם עובדים ומה אפשר ללמוד כאן.

היכולת לתאר התנהגויות

לאחרונה סיפר לי יהודי אחד תלמיד חכם המתמודד עם חולי מסויים שאדם גדול פלוני מתעניין בו הרבה ועוזר לו בכל האמצעים העומדים לרשותו, ואמר לי כשמסיח לפי תומו: נשיאתו בעול עם חבירו של אדם גדול זה היא לבלי לתאר. שלוש פעמים ביום הוא מתקשר אלי לברר - מה קורה עם זה? ומה עם זה? ואיך זה הסתדר בסוף?

אלמלא היה מוסיף את ארבעת המילים 'נשיאתו בעול עם חבירו', היינו יכול להכניס את פעלו של אותו אדם גדול בעשרה תחומים אחרים, כמו גמילות חסד או ביקור חולים, והרבה פחות היה משפיע לעורר את האדם שצריך להיות יהודי ושחלק מלהיות יהודי הוא לשאת בעול עם חבירו. נשיאה בעול פירושה: איני ממשיך הלאה בחיים. פלוני הרי מתייסר. אני שואל אותו לברר מה קורה, לא מפני שאני רוצה לתת לו הרגשה טובה, אלא מפני שאני רוצה לסחוב אתו ביחד את המשא.

אף גבי ביקור חולים אשר אמרו חז"ל שאם הוא בן גילו, הוא נוטל ממנו אחד משישים מחליו, הפירוש הפשוט הוא שכאשר הוא מגיע לבקרו ונושא בעולו - אם לך לא הולך טוב, גם לי לא הולך טוב - כוחו כל-כך חזק שזה באמת מוריד קצת מהרגשת הכבדות של החולי ומרפאהו.

זו אחת מהדוגמאות לראות שכאשר אתה מגדיר פעולה טובה, אתה יכול ללמוד מזה פי כמה וכמה ואף לדמות מילתא למילתא. אחרת, לא בנית כלום, לא

התפעלות מגדלות הבורא, רק אז מאחר שחלק המחשבה כבר פעיל, יוכל להתרגש ולהתפעל בשעת התפילה.

כשהאדם קולט דבר זה... הוא קולט לפני שהוא מתחיל ללמוד עם החברותא... כמה אברכים יש שלומדים עם בחורים או ילדים... הוא לא מבין למה זה לא הולך. מסקנתו היא שהבחור אינו מעוניין ללמוד, אך מה יעשה, הרי הוא זקוק לאותן פרוטות שמשלמים לו מדי חודש בחדשו עבור הלימוד אתו, ובכן, יש לו כבר סדר שלם, בתחילה מפטטים קצת, אחרי זה פותחים את הספרים ומחליטים להתחזק, ולא רואים שום תוצאה, אבל תשמע, ככה זה הולך, על זה משלמים לי... הוא לא יודע מדוע זה לא הולך. הוא תמה: אני צריך להכין? מה, אני מגיד שיעור גדול? יש לי גמרא מבוארת ואני יכול להכין תוך כדי הלימוד. הוא לא קולט שאם היה בא מראש עם מחשבות מעין הענין, היה לבו נוכח, ואם היה לבו נוכח, היה גם לב התלמיד נוכח.

כל אלה דוגמאות הן למה שאמרנו שכאשר האדם מבחין בהצלחתו במשהו, עליו לחדור לעומק ולהבין את שורש ההצלחה. מה נשתנה הפעם מכל הפעמים? לא תמיד אפשר להגיע לזה תוך רגע, אבל כשאתה מגיע לזה, אתה יכול להשתמש בזה להרבה דברים אחרים וזה יועיל לך להשתנות לטובה בכל העניינים. כשאתה רוצה לומר מילה טובה לילד או לבחור או לעצמך, התבונן במה שקרה, בשורש שמאחורי ההתנהגות, ועליה תאמר מילה טובה. כך אתה מאציל ברכה, כך אתה מטפח את השורש.

מכין מחשבות מעין הענין שאתה הולך לעשות, הענין יעשה טוב יותר. אם לפני שאתה לומד ענין בתורה, בעודך צועד ברחוב, אתה חושב מחשבות מעין הענין, אח"כ כשאתה עוסק באותו ענין, אתה כבר שקוע בו, וממילא יש לך יותר מקום פנוי להרגשים.

ההכנה מאפשרת לנפש להיות פנויה

נסביר יותר: לפני שנים, בטרם התמניתי למגיד שיעור לבחורים, התייעצתי עם מגיד שיעור בעל נסיון רב, אמר לי: בא ואסביר לך מדוע מגיד שיעור צריך להכין כמו שצריך, לא רק כדי שיוכל להסביר היטב, ולא רק כדי שיידע מה לומר ומה לא לומר, אלא גם ובעיקר, כי הוא צריך שבעת השיעור נפשו תהיה פנויה להיות עם התלמידים, שעניו, לבו ומוחו, כולם יהיו לגמרי עם התלמידים. אם בשעת השיעור הוא צריך לחשב במוחו מה לומר ואיך לומר, יתכן שתהיה לו הצלחה מעוררת התפעלות, אבל זה יבוא על חשבון הנפש. זה דבר כל-כך אמיתי, כל-כך נכון, הנפש צריכה להיות נוכחת בשעת מעשה, והלא זה דבר שאי אפשר לחקותו.

הנה אף זה דוגמא למה שאנו מדברים. כשהאדם הולך להתפלל, הוא צריך שההרגשים שלו יפעלו. אפילו יבוא עם סידור המעוטר בפירושים מכל הצדדים, לא זה מה שיפתח את לבו. רק אם יקדיש זמן למחשבות הקשורות לנושא התפילה עוד לפני שיתחיל להתפלל, וכשיגיע לתפילה עצמה, יהיה כבר שקוע בהודיה ובשבח בלבו ובמחשבתו, ויהיה כבר מלא

מדור

שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת תולדות ל' חשוון תשפ"ג

הצלחה בתורה תלויה בפתיחת הלב

לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה, עשו מפרכס לצאת. והקשה המהר"ל בפירושו **גור אריה**: והלא אין היצר הרע באדם אלא מעת שנולד, שנאמר (בראשית ד, ז) "לפתח חטאת רובץ", ולקמן פירש **רש"י** (פסוק כג) 'מן המעיים הם נפרדים זה לרשעו וזה לתומו', ולא בעודם בבטן.

ותירץ מהר"ל: ונראה דהיינו דוקא שאין האדם חוטא ביצר הרע להיות מתאוה לחטוא קודם שנולד, שאין יצר הרע בא אלא אחר הלידה, אבל כאן מה שעשה עשו לא בשביל יצרו, אלא מפני שהיה עשו רוצה לצאת לשוב אל מינו וטבעו, שכל דבר ודבר מתעורר אל טבעו, לפיכך כשבא יעקב לבתי מדרשות היה מתעורר אל רוח הקודש, ומתעורר לצאת בטבעו, וכן עשו כאשר היתה באה לפני בתי עבודה זרה, ולא משום יצרו הרע.

פירוש דבריו: **יש שני דברים שמושכים את האדם לרע**. האחד הוא **מלאך רע שמפתה אותו** לעשות דברי הבל ורעות רוח, והשני הוא **נטיית הגוף לכבודות ועצלות** וכל שאר הדברים המושכים את האדם כלפי מטה, וחלק מזה הוא מה שהגוף אוהב **שלא להיות משועבד** לריבונו של עולם ולנשמה, אשר זהו **שורש**

יהא רעווא קדמך דתפתח ליבאי באורייתא

בתפילת בריך שמיא אנו מבקשים: "יהא רעווא קדמך דתפתח ליבאי באורייתא", וזהו אחת מהראיות **שכדי להצליח בתורה, צריך שהלב ייפתח**. לו היה צריך בשביל להצליח בתורה, לרכוש ידיעות הרבה מבחוץ ולזכרן, היינו מבקשים בסגנון אחר לגמרי. וכה היינו מבקשים: "יהי רצון שאצליח לצמצם ולרכז את מוחי, ליתן לידיעות להיכנס ולהבינן". מהלשון דתפתח ליבאי באורייתא משמע **שכל ידיעות התורה כבר קיימות בפנים, וככל שהאדם נותן ללבו להיפתח, הן כלפי הקב"ה על-ידי שנותן לו לנהלו, והן כלפי אחרים על-ידי שמסיר את כל הטינות שיש לו עליהם, לבו קולט את כל הידיעות שהוא כבר יודע מאז ומקדם**.

ויתרוצצו הבנים בקרבה

ובפרשה זו אנו מוצאים נדבך נוסף לזה, כי הנה בתחילת הפרשה אנו קוראים על יעקב ועשו שהתרוצצו בטרם יצאם לאויר העולם - ויתרוצצו הבנים בקרבה (תולדות כה, כב). והביא **רש"י מהמדרש**: ויתרוצצו מלשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס

שבתורה כתוב על המאורעות עם האבות ועם שבטי י-ה, היינו מפני שבתחילה היה הכל כתוב בצירופים אחרים, אך **בעולם הזה צריכה התורה להצטמצם עוד ועוד עד לקבלת הפירושים השייכים לעולם הזה.**

נמצא שהגם שהנשמה יודעת כבר את התורה, היא יודעת אותה בצורה שאינה יכולה לשמש אותה בעולם הזה. עכשיו היא **צריכה לדעת אותה בצורה שתוכל לדעת מה לעשות כשמתמודדים עם מצבים שונים ומשונים ובלתי נעימים.** שם בשמים ה' אחד ושמו אחד. הכל ידוע. אבל איך לוקחים את אחדותו של הקב"ה וממשיכים אותה אל תוך הנסיונות, אל תוך כל קשיי העולם הזה?

לקח הקב"ה את התורה והורידה לעולם הזה כדי שיהיה לנו פירוש הנוגע לעולם הזה. המלאכים באו בטענה: מה אנוש כי תזכרנו? תנה הודך על השמים. והקב"ה אמר להם: כלום יש לכם יצר הרע?! נתכוון לומר להם: נתתי לתורה פירוש השייך לעולם התחתון ולפי פירוש זה הוא שייך דווקא לבני אנוש. מדובר באותה תורה ממש, אך יש לה לבוש אחר וכאשר האדם מקיימה באותו לבוש, היא מגיעה למדרגה יותר גבוהה משהיתה קודם לכן. התורה מתייפה ומתהדרת כשבני אדם מבינים אותה בלבוש זה ומקיימים אותה בעולם המעשה.

ובכן, המלאך בא ללמד לנשמה את הפירוש החדש של התורה. עד כה ידעה הנשמה את התורה בלי לבוש, ועכשיו בא מלמד חדש ללמד את התורה עם הלבוש החדש הנצרך לעולם הזה. נמצא שהמלאך הוא זה שנתן לנו את הכלים לדעת מה יש לנו לעשות במצבים החשובים. לפעמים אנו חושבים שהמלאך לימדנו השגות גבוהות מה שאינו נוגע לנו כל-כך, כי אנו מתמודדים עם דברים אחרים, דברים שאינם

העבודה זרה, להיות בעל הבית לעצמו ולעשות הכל בכוחו ועוצם ידו. והחלק הזה כבר קיים באדם בעודו עובר במעי אמו, כי הגוף כבר קיים אז, וכבר עושה את שלו. ולכן יעקב נמשך לבתי מדרשות ועשו נמשך לבתי עבודה זרה, כל אחד לפי טבעו.

המלאך לומד תורה עם העובר

והנה חז"ל לימדו אותנו שהמלאך לומד עם העובר את כל התורה כולה ואח"כ היא נשכחת ממנו, ונשאלת השאלה: אם בסוף הוא שוכח, מה ענין יש ללמדה אתו? וידועה תשובת הרבי ר' אלימלך זיע"א שאם האדם לא היה לומד את כל התורה בהיותו במעי אמו, לא היה יכול להשיגה לאחר מכן. ועכשיו שהוא לומד את כל התורה כולה מפי המלאך, הגם שהוא שוכח הכל, נותר בו רושם מלימודו והרי הוא יכול להשיגה.

ברם עדיין יש לשאול: הנשמה הרי באה ממוקום גבוה ואורייתא וישראל וקב"ה חד הוא, ואם כן היא כבר ידעה את כל התורה כולה מקודם לכן ומה הוצרך המלאך ללמוד איתה את התורה? נקודת השאלה היא שממה שאמרו שהמלאך לומד עם העובר, משמע שצריך להביא איזה מלמד מבחוץ ללמדו את התורה, ולכאורה מיותר הוא כי כל התורה כבר ידועה לנשמתו מקודם לכן והרושם כבר קיים.

מלמדו פירוש חדש לתורה

אכן הביאור הוא כך: כדי שסוד התורה יגיע אל הנשמה הוא צריך להצטמצם הרבה. כשהנשמה נמצאת במקומה צרורה בצרור החיים, אינה זקוקה לכל הצמצומים. היא לא זקוקה ללבוש של שור שנגח את הפרה, כי היא יודעת את השורש האמיתי. וידוע מה שכתב הרמב"ן בהקדמתו לספר בראשית שכל התורה כבר היתה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה קודם בריאת העולם, ואע"פ

תועה ביער. זה נקרא שהוא מחפש רוחניות, ולמעשה הוא מחפש התרגשויות כשכל פעם הוא חושב שמשם תבוא ישועתו. הוא נע ונד ממקום למקום, מקהילה לקהילה ומדרך לדרך. הוא קופץ ומדלג. דע לך שהאוצר נמצא במקומו. אינך צריך לברוח. האדם בורח. למה הוא בורח? כי הוא לא יודע שהאוצר נמצא במקומו. הירגע! **תוריד קצת קליפות מהלב ותראה שאתה יכול לעבוד את ה' כאן.**

וכפי שפירש הרה"ק **רבי שלמה מקארלין** זיע"א: שלא יהא לבך חלוק על המקום - אל תחלוק על המקום שאתה נמצא בו, על המצב ועל הסביבה. בדרך כלל זה נובע מכך שהוא חושב ששם, במקום השני, יהיה לו טוב יותר. תחשוב קצת. אם אתה הולך למקום אחר, יתכן שאתה צריך להיוולד מחדש, כי אתה צריך למלאך חדש שילמד אתך. אותך לימד המלאך את המנהגים השייכים למקומו, את ההתלהבות השייכות למקומו. לאן אתה בורח? לאן אתה הולך? **תסיר את הקליפות ותראה שנשמתך מתחילה להאיר ואתה יודע מה יש לך לעשות.**

שלוש דרגות של לימוד

אך יש לזה עוד דרגה שלישית. אכן כן, שלוש דרגות יש לנשמה. יש לה את הדרגה הראשונה שבה היתה בתחילה כשהיתה אחת עם התורה, ויש לה את הדרגה השנייה של העובר במעי אמו שבה המלאך מלמדה את כל התורה הנוגעת לה. ועוד יש לה דרגה שלישית של הימצאות האדם בעולם הזה לאחר לידתו, לאחר שהמלאך השכיח ממנו את כל מה שלימדו. וכאן מגיע יסודו של הרבי ר' אלימלך האומר **שהגם ששכח כל מה שלמד, נשאר בו רושם**, ואם יסיר מלבו את כל הטענות ומענות שיש לו על

קשורים למלאכים. ולמען האמת, המלאך לימדנו איך להתמודד עם מצבי החיים, כי השגות לא היה צריך ללמדנו. השגות נשמתנו כבר יודעת מאז היתה חצובה תחת כסא הכבוד.

הכנה לקראת ישיבה של מטה

הבה נחשוב: אם היה האדם רוצה לשכור אברך שילמד עם בנו העולה לישיבה גדולה ויכין אותו לקראת עלייתו, הן ברור ופשוט שהיה מברר תחילה מה מתכוננים ללמוד בזמן החדש בישיבה הגדולה, כי למה לו ללמוד עכשיו את הכללים בחושן משפט אם הולכים ללמוד שם מסכת יבמות? כך הסברא אומרת שכאשר מכינים את האדם, מכינים אותו באותם נושאים שיצטרך להתעסק אתם. אכן כל אחד הולך לישיבה אחרת. עם אחד צריך להכין מסכת ברכות ועם השני באמת צריך להכין כללי חושן משפט. תלוי מה הוא הולך ללמוד.

ובכן, הבה נחשוב: הקב"ה קבע שכל אחד לפני שיוצא לאויר העולם, יבוא אליו מלאך וילמד אתו, ויעקב אבינו כל-כך נתלהב כשהמלאך למד אתו, שהיה מפרסם לצאת. הוא רוצה כבר לקיים. לא!!! עוד לא סיימת. עוד לא סיימת ללמוד. יש זמן. כשתסיים ללמוד, אז תוכל לצאת לעולם הקטן. לומדים. לומדים עם כל נשמה מה שהיא צריכה לדעת. הנשמה מקבלת פירוש המתאים לעוה"ז לתורה שהיא יודעת מכבר. וכך האדם יכול לדעת אח"כ מה שהוא צריך. כך אומר הרבי ר' אלימלך: דע לך שאתה יכול להשיג מה שאתה צריך לדעת. זה לא על מנת שתעלה לרקיע.

שלא יהא לבך חלוק על המקום

פעמים שזה כואב כשרואים מי שמחפש ומדשדש במקומות אחרים, ורואים שהוא

ידם אל ה', ועכשיו האדם צריך להתעמל ולהתייגע לגלות את מה שלימדוהו.

האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם

הנה **חז"ל** אמרו כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ויש מהצדיקים שהכוונה שכל דבר תורה שהוא לומד, הוא זוכר שהקב"ה הוא האומרו, והרי הוא אומרו בשמו - כך הקב"ה אומר, כך הקב"ה אומר. תורה כזו מביאה גאולה לעולם. ולענייננו, כשהאדם נקלע למצב חדש, נסיון לא פשוט, ואומר לעצמו: "יש פתרון של תורה למצב הזה וכבר לימדוני אותו, הקב"ה כבר גילה לי את הסוד, ומה שמוטל עלי הוא להתעמל ולהתייגע כדי לגלותו", הרי הוא זוכה לגאולה ומגיע לשלימות נפלאה.

המצב שהוא נקלע בו הוא גלותו, והפתרון הקיים בתורה, הוא הגאולה. הן תמיד כך הוא. כשהאדם שרוי בתוך המצב ואין לו מושג מה לעשות, הוא מרגיש אבוד. אין לו ישוב הדעת, אין לו בהירות. הוא אבוד לגמרי. וכשהעננים מתפזרים והוא מגלה מה הוא צריך לעשות כדת של תורה, הוא מתמלא חיות, ומרגיש שחזר לביתו. הוא נגאל. ובכן, כשיאמר האדם באמונה אמיתית: "הקב"ה כבר אמר לי מה אני צריך לעשות במצב הזה, אך איני זוכר, כנראה מחמת העבירות שבידי או מחמת הנגיעות שיש לי", ויבקש מהקב"ה: "תזכיר לי מה המלאך אמר לי, מה אני צריך לעשות עכשיו", ויזכר מי הוא האומרו לו, הוא יגלה את הפתרון ויציא מגלות לגאולה.

עצמו ועל אחרים וידבר עם הקב"ה בפשטות שהקב"ה יפתח את לבו, יגלה מה שלמד עם המלאך.

הרבי ר' אלימלך אומר כך: המלאך לימד אותך את כל התורה הנצרכת לך לכל ימי חייך, ואז הסתיר את הכל בקליפה, ועכשיו תפקידך להסיר את הקליפה ולהשיג עוד ועוד ממה שלימדך המלאך. דע לך שכל פעם שאתה נכנס למצב חדש בחיים ושואל בחשש: מה יהיה? איך אדע מה לעשות? התשובה כבר קיימת אצלך. המלאך כבר לימדה אותך. אתה רק צריך להסיר את הקליפה מלבך ולגלותה.

כל הנבראים נבראו בחפצם

הן כך כתב רבינו בחיי במצות ועשית מעקה לגגך (דברים כב, ח), שכל נשמה ידעה לפני שירדה לעולם כל מה שיעבור עליה והסכימה, וזה לשונו: **כל הנבראים כולן נבראו בחפצם ורצונם, והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל עניניהם כולם** וכל המקרים העתידיים לבוא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם בריוח אם בצער אם ע"י עצמן אם משל אחרים, וכן דרשו רז"ל (חולין ס, א): כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו, שנאמר (בראשית ב, א): "וכל צבאם", והכל רצו וקבלו.

יש בזה עומק. הנשמה ידעה כל מה שיעבור עליה, אך לא רק ידעה, אלא גם לימדו אותה מה לעשות אתם ונתנו לה את כל הכלים להתמודד אתם ולהתעלות על

ליל שישי פרשת תולדות ל' חשוון תשפ"ג

קנאה מעוררת באדם כאב אישי

האמת שהגויים יכולים להביא קרבנות אף בזמן הזה^א, כי לא נאסרו עליהם הבמות. הגויים יש להם מהלך של דינים ומשפטים ושל פרישות מעריות. שבע מצוות בני נח הן המינימום. בלעדיהן בוודאי אי אפשר להצליח.

אך יותר מזה, כשהאדם רואה את היהדות שפורצת מהיהודי, את המעל לדרך הטבע שפורצת ממנו, הוא מבין - "הוא יש לו את זה; אני אין לי". והדבר הזה מעורר בו קנאה, וקנאה זו מלווה אותנו מאז היינו לעם ועד עצם היום הזה, הגויים מקנאים בנו ואנו נחשבים להם כקוצים בעיניהם.

קנאה היא גלות

וביותר הדבר נוגע לנו עצמנו, יהודים בין יהודים. כידוע מה שאמר ה'שר שלום' מבעלזא זיע"א על הפסוק ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, שיש שלוש גלויות, האחת של יהודים בין אומות העולם, השניה של יהודים לרשעי ישראל, והשלישית של יהודי בינו לבין עצמו. וביאור הדבר, כי כשיש אור כנגד חושך, אמת כנגד שקר, יש קנאה, ולכן כפי שהדבר קיים בגלות של ישראל בין אומות העולם, כך הוא קיים בגלות של יהודים השומרים את התורה, הנמצאים בין אחיהם שעדיין מתייסרים כי הם עדיין רחוקים מדרך התורה. ופעמים הרבה הגלות השניה מאוד כואבת, מה גם שלפעמים שני הצדדים מגדלים זקנים ופאות. לא כתוב שהצד השני הוא בהכרח זה שאינו מגדל

ויקנאו 'אותו' פלשתים

הפרשה מספרת על כך שהפלשתים קינאו ביצחק, ובלשון הפסוק "ויקנאו אותו פלשתים". ועל פי פשוטות קינאו בעשירותו, אך הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל דייק מהלשון אותו, שלא בעשירותו בלבד נתקנאו, אלא בו עצמו. הם קינאו במהותו. וכן אנו מוצאים הרבה בחז"ל, כגון מה שאמרו "הלכה עשו שונא ליעקב", ומה שאמרו שהעם הארץ יש לו שנאה תהומית לתלמיד חכם. כשהאדם רואה את זולתו הולך בדרך התורה ומצליח בחייו ויודע את האמת שהוא מאחר שאינו הולך בדרך התורה, מתייסר הרבה, זה מוציא אותו מכליו, כי מדובר בצער גדול וכאב עצום.

כל המוצלחים הרשמיים שיש להם הרבה כסף וכבוד, הם עצמם יודעים בתוך תוכם עד כמה הם מתייסרים. כמה שהם מנסים להעמיד פנים שהם נהנים מהחיים, הלא פשוט וברור, והם עצמם יודעים זאת, שמבפנים הם אכולים לגמרי. זה לא סתם חוסר סיפוק. חוסר סיפוק זה רק ההתחלה. הצער הוא הרבה יותר קשה ומכרסם את הלב מבפנים. וסיבת הדבר, כי אי אפשר להצליח מבלי להיצמד למהלך התורה. לעולם יש רק דרך אחת. העולם נברא על-ידי התורה, וכשהולכים בדרכה - מצליחים, אחרת - אין מצליחים. אפילו בן נח צריך לקיים שבע מצוות שכוללות הרבה פרטים. הוא צריך לדעת ולהבין שיש אלוקים בעולם. אכן כן, אף לגוים יש מושג של אמונה ובטחון בה', ושל הבאת קרבנות.

א. ראה זבחים קטז, ב.

שאוּלי הקנאה באה מכך שהיהודים יש להם כסף והצלחה, ואולי לא צריך להתראות בפניהם כעשירים ומוצלחים. אמת נכון הדבר שלא צריך להתראות, אבל באמת זה הרבה יותר עמוק. **אין לו קנאה ושנאה משום שיש לך כסף. הן תראה שיש לו קנאה ושנאה אף לעני שבישראל.** עוד זאת יש לך להתפלא מדוע יש לו לעם הארץ שנאה חזקה כל-כך כלפי אברך הכולל. מה קרה? מדוע הוא מקנא בו? הרי אין לו כלום! אכן מציאות היא. זה כל-כך כואב לו. **כואב לו כי הוא עצמו מתייסר ורואה את האברך הכולל חי בטובים ובנעימים.** איך יתכן שאני מתייסר והוא לא? איך יתכן שאנשים מתהלכים כאן בעולם ואינם נופלים בבורות שאני נופל בהם, הם אינם נתפסים בהרגלים ובתאוות שאני נתפסתי בהם? **הוא רואה את החילוק וחושב שאין לו מה לעשות בשביל זה, וזה אוכל אותו** מבפנים.

קנאה מזכירה לאדם את חסרונו

וכשמדובר בגלות של יהודים בין יהודים, צריך האדם להבין כך: הן יהודי אתה, וכיהודי, יש לך את העצות. דע לך **שכאשר אתה מקנא באחיר, אין זה אלא מפני שבתוך תוכך אתה יודע שאתה חי חיים שאינם אמיתיים.** יש שהאדם רואה אחד צועק על השני בקולי קולות, ואם בריא הוא בנפשו ויש לו חכמת חיים, מיד הוא מבין שהצועק אינו אשם. כשהרוח נרגעת, הוא אומר בלב: איך אוכל לעזור לו? מסכן! משהו לא טוב לו. לא מתפרצים ככה באיבוד צלם אנוש על דברים כאלה. חייב להיות שהוא כואב מבפנים. לולי היה כואב, לא היה צועק ככה.

כשיש לו לאדם קנאה, פירוש של דבר הוא שהוא נזכר עכשיו שיש לו בעיה. לא מצבו החיצוני. לא זה הבעיה שלו. ואף לא

זקן ופאות. אלא גלות היא של אלו שעושים הכל על פי תורה השבויים אצל אלו שאין עושים הכל על פי תורה. גלות קשה היא.

ובפרשתן אנו מקבלים הבנה נפלאה. בכל אחת מהגלויות יש קנאה נוראה. **וכשהאדם רואה שיש לו קנאה חזקה לאנשים מצליחים, עליו לדעת שהוא שרוי בגלות.** תבין מה קורה כאן. **הסיבה שיש לך כזה כאב היא שלא מצאת את הקב"ה.** כאבו נובע מכך שבפנים נפתחים כל הפצעים. נשמתו שבורה ורצוזה, רעבה וצמאה, וכשהוא רואה אחרים מצליחים והוא אינו מצליח, הוא מבין שהוא לא מי שנבחר. הוא מבין זאת מחייו האישיים. הרי הוא רואה שאינו מצליח, הוא רואה שהוא חי בשקר. הוא יודע זאת יותר מכולם. פעם כשפועל ערבי הגיע לביתי לעשות איזו מלאכה, ייעץ לי אחד: אל תשלם לו ואמור לו שאיך נותן לו פרוטה אחת עד שאינו משלים את כל המלאכה עד תומה. והוסיף: אל תדאג, הוא יבין אותך, הוא ערבי, הוא מבין היטב מה זה. אכן כן, הגוי יודע את האמת יותר טוב ממך. הוא יודע, הוא גוי. בוודאי הוא יודע. פעמים שהוא יודע יותר טוב ממך, כי הוא נמצא שם, הוא נמצא בתוך החורבן.

קנאה אינה עתידה להשתנות

ובכן, הקנאה והשנאה חזקות מאוד. הלכה היא ואינה עתידה להשתנות. כל יפי הנפש שמנסים לרקוד מה יפית ולהתחנף לאומות העולם בתקוה שיועיל להם, מתאכזבים פעם אחר פעם. ראו מה היה לפני השואה האיומה. רבים מבני עמנו ניסו אז להתייפות בפני הגויים ולהיטמע בהם, וביום פקודה שום דבר לא הועיל להם. אי אפשר להסיר את הקנאה ושנאה מלבבות הגויים, כי חייהם האישיים כואבים להם. אנו מנקרים להם את עיניהם. בני אדם חושבים

ביותר שאינו יכול להיות כאב חיצוני. **והעצה היא שמתוך כאבו יקום וידבר עם ה', וכה יאמר: "עכשיו הגיעה אלי הידיעה שאני רחוק ממך. ראיתי זאת בעיניי. עזור לי, תראה לי היכן אני טועה".** וכשיזכה **והקב"ה יראה לו היכן הוא טועה ויתחיל לעבוד את ה' באמת, יבוא רפואה לנפשו** ויוסר כאבו.

הרי הקנאה היא דבר מעורר פלא. מה כואב לך? שראית את פלוני? כשהיית בביתך, לא כאב לך כלום. כיון שיצאת, בא לך הכאב. למה? כי ראית משהו. אם כן מדוע כואב לך כל-כך? אין לזה שום הגיון אם לא שהתעורר בכך הרגשת הפסד על חייך האישיים.

והטוב שבזה הוא שכך האדם רואה שמשוהו חסר לו. אלמלא כן, היה ממשיך לחיות עם החולי. עכשיו הקנאה הזכירו לו שהוא צריך רפואה.

קנאת סופרים תרבה חכמה

אנשים אינם מפרשים נכונה מאמר **חז"ל** קנאת סופרים תרבה חכמה, ולכן הם חושבים שתחרות בין תלמידים בישיבה וכדומה, היא זו שתביא חכמה. אדרבה, הקנאה היא זו שמזכירה לאדם היכן הוא צריך להשתפר. הנה לגבי מה אמרו חז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה? הם אמרו זאת לגבי שני מלמדים שמותר להביא עוד מלמד במבוי שכבר נמצא בו מלמד אחד, ואין בזה משום השגת גבול, כי אדרבה, קנאת סופרים תרבה חכמה. מה הפשט? הפשט הוא כך. **כשירגיש המלמד את כאב הקנאה, הוא ייזכר לפשפש במעשיו ולראות מה אינו נכון אצלו.**

ביתר ביאור: המלמד יש לו נסיון תמידי. כל יום הוא צריך להכין את החומר ולבוא לשבת עם הילדים. זה דורש הרבה כח.

הצלחת הזולת (הוא קיבל מעמד, יש לו כבוד...). **מי שהקנאה מפעפענת בו הוא מסכן.** מדוע הוא מסכן? מה נקודת הצער שלו? מה צריך לעשות כדי להרגיעו? האם כשימצאו לו ג"כ איזו משרה, זה יעזור לו? האם כשיתנו לו מילים טובות ויגידו לו כמה הוא חשוב וכמה מעריכים אותו, יעזור לו? לא! כל אלה רק טלאים הם. **הוא מסכן כי בפנים הוא רקוב.** אם הוא צריך כל הזמן להסתכל החוצה ולראות מה יש לפלוני ומה יש לאלמוני, סימן הוא שחלק ממנו חי כגוי. יש לו קנאה כי אינו חי נכונה. לפלוני יש יותר כסף, לפלוני יש יותר מעמד... ואף בדברים רוחניים - פלוני עשה שידוכים יותר יפים, לפלוני יש ילדים יותר טובים ואני מתמודד עם הילדים... אפילו בדברים כאלה, **לו היה האדם זוכר את תפקידו ואת שליחותו בחיים ואת קרבתו לה', היה נשקט מצער הקנאה.**

עצה לריפוי הנפש

קנאה היא גלות. היא אחת מהגלויות הקיימות. הכאב שאתה מרגיש הוא כאב פנימי. **הרה"ק מפיאסנא** זיע"א כתב בתחילת ספרו **הכשרת האברכים**, שמה שהאדם מרגיש בדבר שהוא נוגע בו בידיו אם הוא חם או קר, זה מפני שיש לו בתוך גופו חום וקור, וכשהוא נוגע בדבר חם, החום שבגופו מתעורר וזה מה שהוא מרגיש, וכן להיפך. **הי אומר: לא את הדבר החיצוני הוא מרגיש, אלא את החום או הקור הטבעי שנתעורר אצלו בפנים.** אפשר לראות זאת בחוש בדרך משל כששני יהודים יושבים יחד ומדברים דברי חיזוק המחממים את הלב, שהם מתחממים מבפנים. החיצוני מחמם את הפנימי.

מי שמרגיש כאב בראותו איש אחר מצליח, את כאבו האישי הוא מרגיש, והדבר גלוי לכל, כי מדובר בכאב עמוק

ויוצאים בבעיטת רגל. אבל מי שיש לו שכל בקדקדו, לא זו בלבד שאינו מתרגז, אלא אף **נותן הודאה לה'**, כי הוא אומר: **אלמלא כן, לא הייתי רואה את חסרונותי והייתי ממשיך להתנהל כפי שהתנהלתי עד כה, ולא הייתי ממלא את תפקידי כיאות.** אני נהנה שפגשתי את הכאב, כי אני רוצה להשתפר. זהו הפירוש תרבה חכמה. פלוני היה שליח להזכירני. לא מעניין אותי מה קורה אצלו, איני מסתכל על הצלחותיו, אבל **סוף כל סוף היה לי איזה כאב שהזכיר לי שאיני ממלא את שליחותי.**

בכל קנאה שהאדם מרגיש, הוא צריך לשאול את עצמו: "למה זה כואב לי? למה?". הנה הדבר מצוי שהאדם מתרגז על עצמו על כך שהוא מקנא. לא די לו שהוא סובל מצער הקנאה, אלא שעכשיו הוא סובל גם מהאשמה ותחושת ההשפלה. "מדוע אני מקנא? כזה שפל אני?".

אינך שפל. להיפך, אתה מרומם ונעלה, אתה בעל מדרגה. אתה מרגיש שאינך יכול להמשיך לחיות בשטחיות, ולכן אתה כל-כך כאוב. כשאתה רואה את חברך חי כיהודי ונוכר שאתה לא, זה מעורר בך כאב. נדמה לך שהכאב נובע מכך שאתה ירא מכספו וכבודו, אך למען האמת כואב לך מצבך האישי, ואם כן תן תודה לריבונו של עולם ששלח לך סימן להשתפר, וכך תתרבה חכמתך ותהיה לך הנאה גשמית ורוחנית.

ובכן, אם הוא המלמד היחידי כאן, הוא יכול לעשות לעצמו הנחות. יום אחד הוא נותן לילדים חופש ויום אחר הוא אומר להם לחזור על הנלמד. כן? אתם זוכרים זאת משנות התלמוד תורה? מתי הוא מתעורר? כשנפתחת כיתה מקבילה, והמלמד של אותה כיתה מגיע עם כל הכוח ומשקיע את כל מרצו ודמו, שהרי הוא עדיין בשנה הראשונה לתפקידו. עכשיו הוא מתעורר. הוא מבין שאינו יכול להמשיך כהרגלו.

אכן שני חלקים יש לזה. החלק האחד הוא מה שהוא רואה שהתלמידים של הכיתה המקבילה מחבבים עד מאוד את מלמדם ונחלה מזה. זהו בוודאי חורבן נורא. זוהי הקנאה החולה המוציאה מן העולם ואינה מרבה חכמה בשום צד. החלק השני הוא מה שהוא נזכר שאינו עובד את ה'. **הקנאה נותנת לו להבין שהכאב האמיתי שיש לו הוא מכך שהוא יודע שהוא עושה מלאכת ה' רמיה, והנה על זה נאמר קנאת סופרים תרבה חכמה, כי עכשיו כשיבוא לביטוי, יתן הודאה לה'** ויאמר: רבוננו של עולם! אני מודה לך שפתחת כיתה מקבילה.

מתנת הכאב

הרבה אנשים המשמשים כמלמדים, כשרואים שפותחים כיתה מקבילה, הם מתרגזים על הקב"ה, אם כי בוודאי אינם אומרים בפה מלא שהם ברוגז על הקב"ה, אלא אומרים שהם ברוגז על המנהל ושאינם סולחים לו, וכך הם עוזבים את מלאכתם

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינני' במקומים הבאים:

ארה"ק

מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76	ירושלים
מקווה תולדות אהרן	שבטי ישראל 35	
מקוה צאנז	זית רענן	
מקווה דושינסקי	שמואל הנביא	
מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה	בית שמש
ביהמ"ד תולדות אהרן	רח' בן איש חי 66 גבעת ירושלים	
ביהמ"ד בית גדליה	רמה ב טל: 053-317-0944	
בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה	בני ברק
מקוה בית פנחס	רחוב יואל	
מקוה ויזניץ	רחוב רבינא	
מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5	
ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק ניסים פינת עוזיאל	
סופר מילר	רחוב אור החיים	
מעדניית יאפצ'ק	רחוב עזרא	
בית המדרש לעלוב	רחוב ברויער 27 שיכון ה'	
בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז	אשדוד
מאפיית הנשיא	רחוב יהודה הנשיא 8 רובע ז	
בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג	
מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הנס	
ביהמ"ד בית פנחס	רחוב ינאי 12	
היכל שמחה בונים	רחוב האדמור מבבלזא רובע ג	
ביהמ"ד מאקווא	רחוב התלמוד 9	
ביהמ"ד בית ישי	רחוב חטיבת גבעתי 3	
בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5	ביתר עילית
בית המדרש בעלזא	רח' הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59	חיפה
ביהמ"ד הגדול סערט ויזניץ	052-762-0720	
שכונת הבעש"ט	052-760-0162	פתח תקוה
מקווה בעש"ט	רחוב מנחם בגין 115 א	
מקווה ויזניץ-צמח צדיק	רחוב יונתן בן עוזיאל	אלעד
מקווה חוג חתם סופר	רחוב ברטנורא	
מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2	קריית גת
בית המדרש אמרי חיים ויזניץ	רחוב טרפון	מודיעין עילית
ביהמ"ד היכל שמואל אהרן צאנז	מתחם בתי הכנסת ברכפלד	
בית מדרש באיאן	גרין פארק	
ביהמ"ד בעלזא	רחוב גור אריה	גבעת זאב
ביהמ"ד לעלוב	רחוב ט"ו בסמוך למלון רימונים	צפת
ביהמ"ד דרכי איש	חדף היומי 8	תל אביב
חנות ספרים טובים	קרית צאנז	נתניה

אם ברצונך לקחת חלק **בזיכוי הרבים** ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך, ניתן לפנות ל'מכון הבינני' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבית' במוקדים הבאים:

חול

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	כארא פארק
4909 13th Ave	Kosher Discount	
	ע"י המקוואות	מאנרא
Phyllis Terrace 25	ספרים שאפע ווישניץ	מאנסי
5678 Park Ave	Zoubris	מונטריאל
5665 Park Ave	Copy BQ	
Lange Leemstraat 170A	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
Van Spangenastraat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	
Lamoriniestraat. 118	ביהמ"ד בית אהרן	
Brialmontlei 16	ויזניץ	
Antoon van Dyckstraat 41	גור	
Mercatorstraat 58	בית המדרש פשעווארסק	
Sint-Vincentiusstraat 26A	טשרנויבל	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	
1 Belz Terrace	ביהמ"ד בעלזא	
18 Hildaville Drive	ביהמ"ד הגדול ישמח ישראל	וועסטקליף
105 Hamlet Court Road	ביהמ"ד מילואים לאפוד	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מוקה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

842106199482